

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ДЕНСАУЛЫҚ САҚТАУ
МИНИСТРЛІГІ**

**МАРАТ ОСПАНОВАТЫНДАҒЫ БАТЫС ҚАЗАҚСТАН
МЕДИЦИНАЛЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**

**Кульжанова Д.С., Жиенгалиева А.Н., Тулебаев Д.К.,
Аккожина А.М., Аманжолқызы А.**

**АПАТ МЕДИЦИНАСЫ БОЙЫНША ГЛОССАРИЙ
ГЛОССАРИЙ ПО МЕДИЦИНЕ КАТАСТРОФ
DISASTER MEDICINE GLOSSARY**

Ақтөбе - 2020

УДК 81'374.2:614.8(075.8)

ББК 92я73

Г 54

Рецензенттер:

Садуов М.А. – м.ғ.к., жедел шұғыл медициналық жәрдем кафедрасының жетекшісі

Шетенбаев Д.Б. – ҚР ІІМ ТЖК «Апаттар медицинасы орталығының» ММ Ақтөбе облысы бойынша филиалының басшысы

Кульжанова Д.С., Жиенгалиева А.Н., Тулебаев Д.К., Аккожина А.М., Аманжолқызы А.

Апат медицинасы бойынша глоссарий Глоссарии по медицине катастроф Disaster medicine glossary (оқу-әдістемелік құрал) – Ақтөбе, 2020. – 76с.

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университетінің ғылыми кеңестің отырысы шешімімен оқу құралы ретінде бекітілді және басылымға рұхсат берілді.

Хаттама № 11 «05» 06 2020 ж.

ISBN 978 620 2 67614 4

УДК 81'374.2:614.8(075.8)

ББК 92я73

Г 54

© Кульжанова Д.С., Жиенгалиева А.Н., Тулебаев Д.К., Аккожина А.М., Аманжолқызы А.

АЛҒЫСӨЗ

Бүгінгі таңда бірнеше тілді білу - бұл қазіргі заманның қажетті дағдысы мен талабы. Бұл жаһандандудың күшеюіне, халықаралық қатынастардың дамуына байланысты. Әрине, мемлекеттік тіл ретінде қазақ тіліне, ұлтаралық қатынас тілі ретінде орыс тіліне және халықаралық тіл ретінде ағылшын тіліне басымдық берілген.

Қазақстан Республикасында үштілді білім беруді дамытудың 2020 жылға дейінгі Жол картасын іске асыру мақсатында жоғары медициналық білім беру жүйесінде пәндерді 3 тілде оқыту кеңінен жүзеге асырылуда. Осыған байланысты студенттерді оқу әдебиеттерімен қамтамасыз ету қажеттілігі туындайды. Профессор-оқытушылар құрамына оқу әдебиеттерін, оның ішінде медициналық сөздіктерді, глоссарийлерді жасау, аудару және басып шығару міндеті қойылды.

Осыған сүйене отырып, біз мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттарына сәйкес оқитын барлық факультеттер үшін апат медицинасы пәні бойынша үш тілдегі глоссарий құрастырылды.

Қазақстан Республикасында тіл саясаты 2007 жылы басталды, сол кездегі «Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан» Қазақстан халқына Жолдауында Мемлекет басшысы «Тілдердің үштұғырлығы» мәдени жобасын кезең-кезеңімен жүзеге асыруды бастауды ұсынды. Бүгінгі таңда Қазақстанның әлемдік қоғамдастыққа кірігіуі қарапайым ақиқатты түсінуге және іске асыруға байланысты: әлем үстем тілдерді меңгеру арқылы жаңа білімді игеретін кез-келген адамға ашық. Осыған байланысты үш тілдегі глоссарийлер көптілділік бағдарламасын жүзеге асырудың ажырамас бөлігі болып табылады.

Оқу құралы сауатты жасалған және тіл күрделілігінің жоғары деңгейі бар. Анықтамалықтағы материал «Апаттар медицинасы» пәнін оқыту бағдарламасы бойынша ұсынылған және тақырыптың барлық бөлімдерін қамтиды. Онда анықтамалар мен терминдер алфавиттік ретпен орналастырылған, бұл студенттерге әртүрлі терминдер бойынша оңай жүруге және қажетті сөзді табуға мүмкіндік береді.

Сөздік-анықтамалық «апаттар медицинасы» пәні бойынша қосымша білім көзі болып табылады, оны лингвистикалық әртүрлілікпен толықтырады, өйткені көптеген глоссарийлер дәстүрлі түрде бір тілде құрастырылады.

Оқу құралы медицина саласындағы бакалаврлар мен магистрлерді даярлау үшін ұсынылады.

ГЛОССАРИИ

Қазақ тілінде	На русском языке	In English language
<p>Авария— технологиялық процестің бұзылуы, механизмдердің, жабдықтар мен ғимараттардың зақымдануы.</p>	<p>Авария—нарушение технологического процесса, повреждение механизмов, оборудования и сооружений.</p>	<p>Accident - violation of the technological process, damage to mechanisms, equipment and structures.</p>
<p>Авариялық-құтқару қызметі- негізін құрылымдық жағынан апаттық-құтқару жұмыстары мен шұғыл жұмыстарды орындайтын атқарушы- құтқарушыларды, кіші, орта және жоғары құрамдағы осы жұмысты басқарушы – құтқарушыларды, техникалық жағынан қамтамасыз ететін көмекші қызметтерді қамтитын апаттық-құтқару құрамалары, оның ішінде аэроұтқыр отрядтар құрайтын қызмет міндеттері жағынан біртұтас жүйеге біріктірілген, төтенше жағдайлардың алдын алу және оларды жою жөніндегі міндеттерді шешуге арналған басқару органдарының, күштермен құралдардың жиынтығы.</p>	<p>Аварийно-спасательная служба — совокупность органов управления, сил и средств, предназначенных для решения задач по предупреждению и ликвидации чрезвычайных ситуаций, функционально объединенных в единую систему, основу которой составляют аварийно-спасательные формирования, в том числе аэромобильные отряды, структурно включающие в себя спасателей исполнителей, выполняющих аварийно-спасательные и неотложные работы, спасателей-руководителей этих работ — младшего, среднего и высшего состава, и вспомогательные службы технического обеспечения этих работ.</p>	<p>Emergency-rescue service-a set of control bodies, forces and means designed to solve the tasks of preventing and eliminating emergency situations, functionally integrated into a single system, the basis of which is emergency rescue units, including airmobile units, structurally including rescuers of performers performing emergency rescue and emergency work, rescuers-managers of these works - junior, middle and higher staff, and auxiliary technical support services for these works.</p>
<p>Авариялық-құтқару құрамасы — негізі арнаулы техникамен, жабдықтармен, құралдармен, аспаптармен, материалдармен қамтамасыз етілген құтқарушылар бөлімшелері құрайтын, құтқару жұмыстары жарактандырылған және кинологиялық қызметпен шұғыл жұмыстарды жүргізуге арналған дербес немесе апаттық-құтқару қызметінің құрамына енетін құрылым.</p>	<p>Аварийно-спасательное формирование — самостоятельная или входящая в состав аварийно-спасательной службы структура, предназначенная для проведения спасательных и неотложных работ, основу которой составляют подразделения спасателей, оснащенные специальной техникой,оборудованием, снаряжением, инструментами, материалами и обеспеченные кинологической службой</p>	<p>Emergency-rescue formation— an independent or part of the emergency rescue service structure designed for rescue and emergency operations, the basis of which is rescue units equipped with special means, equipment, gear, tools, materials and provided by the dog service.</p>

<p>Авариялық – құтқару құралдары— техникалық, ғылыми-техникалық және санаткерлік өнім, оның ішінде байланыспен басқарудың мамандандырылған құралдары, құтқару жұмыстары мен шұғыл жұмыстардың технологиясы жөніндегі техника, жабдықтар, құралдар, мүлік пен материалдар, әдістемелік, бейне, кино, фотоматериалдар, сондай-ақ электронды есептеу машиналарына арналған бағдарламалық деректер базасы және құтқару жұмыстары мен шұғыл жұмыстарды жүргізуге арналған өзгеде құралдар</p>	<p>Аварийно-спасательные средства — техническая, научно-техническая и интеллектуальная продукция, в том числе специализированные средства связи и управления, техника, оборудование, снаряжение, имущество и материалы, методические, видео-, кино-, фотоматериалы по технологии спасательных и неотложных работ, а также программные базы данных для электронных вычислительных машин и иные средства, предназначенные для проведения спасательных и неотложных работ</p>	<p>Emergency-rescue means —technical, scientific-technical and intellectual products, including specialized communications and management, engineering, means, gear, equipment and materials, teaching, video film, photographic technology rescue and emergency operations, software database for computers and other means for rescue and emergency operations</p>
<p>Азаматтық қорғаныс (АҚ) – басқару органдарының мемлекеттік жүйесі және халық, шаруашылық объектілермен ел аумағын бейбіт және соғыс уақытында ел халқын, шаруашылық жүргізуші объектілері мен аймағын осы заманғы зақымдау құралдарының зақымдау (қирату) факторларының әсерінен, табиғи және техногенді сипаттағы ТЖ қорғау мақсатында жүргізілетін жалпы мемлекеттік шаралардың жиынтығы.</p>	<p>Гражданская оборона(ГО)– это государственная система органов управления и совокупность общегосударственных мероприятий, проводимых в мирное и военное время в целях защиты населения, объектов хозяйствования и территории страны от воздействий поражающих (разрушающих) факторов современных средств поражения, чрезвычайных ситуаций природного и техногенного характера.</p>	<p>Civil defense (CD)— a state system of controls and a set of national events in peacetime and in wartime to protect the public, facilities management and the country from the impact of hitting (destroying) factors of modern means of destruction of natural and man-made disasters</p>
<p>Азаматтық қорғанысты басқару органдары – бейбіт және соғыс уақытында Азаматтық қорғаныс шараларына басшылық жасайтын және олардың орындалуын қамтамасыз ететін Қазақстан Республикасының орталық және жергілікті атқарушы</p>	<p>Органы управления Гражданской обороны – центральные и местные исполнительные органы РК, организации всех форм собственности, осуществляющие руководство и обеспечивающие выполнение мероприятий ГО</p>	<p>Civil defense governing bodies- the central and local executive bodies of the Republic of Kazakhstan, organizations of all forms of ownership, which carry out management and ensure the implementation of civil defense measures in peace and wartime.</p>

органдары, барлық меншік нысанындағы ұйымдар.	в мирное и военное время.	
Азаматтық қорғаныс бөлімдері – Қазақстан Республикасының Үкіметімен құрылатын Азаматтық қорғаныстың әскери бөлімдері.	Части ГО – воинские части ГО, создаваемые Правительством РК.	Civil defense units - military units created by the Government of the Republic of Kazakhstan.
Азаматтық қорғаныс күштері – Азаматтық қорғаныстың әскери бөлімдері, аумақтық, объектілік құрамалар, Азаматтық қорғаныс пен ТЖ қызметтерінің құрамалары, жедел – құтқару отрядтары, мемлекеттік өртке қарсы қызмет бөлімшелері.	Силы ГО – воинские части ГО, территориальные, объектовые формирования, формирования служб ГО и ЧС, оперативно-спасательные отряды, подразделения государственной противопожарной службы.	Civil defense forces — military units of civil defense, territorial, facility formation, formation of civil defense and emergency rescue teams operational unit of the state fire service
Азаматтық қорғаныс және төтенше жағдайлар қызметтері - орталық және жергілікті атқарушы органдардың, ұйымдардың жетекшілерімен, әкімдермен, Қазақстан Республикасы Үкіметінің шешімімен құрылатын республикалық, облыстық, аудандық, қалалық Азаматтық қорғаныспен ТЖ қызметтері.	Службы ГО и ЧС – республиканские, областные, районные, городские службы ГО и ЧС, создаваемые решением Правительства РК, Акимами, руководителями центральных и местных исполнительных органов, организаций.	Civil defense and emergency services – republican, regional, district, city civil defense and emergency services created by the decision of the Government of the Republic of Kazakhstan, Akims, heads of central and local executive bodies, organizations.
Азаматтық қорғаныстың қорғаныш құрылысы - қазіргі заманғы зақымдау құралдарының зақымдау (қирату) факторларының әсерінен халықты қорғауға арналған және арнайы жабдықталған инженерлік құрылыс.	Защитное сооружение гражданской обороны - инженерное сооружение, специально оборудованное и предназначенное для защиты населения от воздействия поражающих (разрушающих) факторов современных средств поражения (ССП).	Protective structure of the civil defense - an engineering structure specially equipped and designed to protect the population from the effects of the damaging (destructive) factors of modern means of destruction (MMD).
Азаматтық қорғаныс құрамалары – облыстарда, қалаларда, аудандарда, орталық және жергілікті атқарушы органдарда, ұйымдарда құрылатын АҚ және ТЖ қызметтерінің	Формирования ГО – территориальные и объектовые формирования, формирования служб ГО и ЧС, создаваемые в областях, городах, районах, центральных и местных	Civil defence formations - regional and object formation, the formation of civil defense and emergency situations created in the regions, cities, regions, central and

<p>аумақтық және нысандық құрамалары</p>	<p>исполнительных органах, организациях.</p>	<p>local executive bodies, organizations</p>
<p><i>Адамдар жаппай болатын нысан</i> - бір мезгілде 100 және одан да көп адам болуына есептелген ғимараты, құрылысы, үй-жайы, сондай-ақ денсаулық сақтау ұйымдарының ғимараты, құрылысы, 25 және одан да көп адамның бір мезгілде болуына есептелген сауда, қоғамдық тамақтандыру, тұрмыстық қызмет көрсету кәсіпорындары, дене шынықтыру-сауықтыру, спорттық, мәдени-ағарту және ойын-сауық ұйымдары, ойын-сауық орындары, көліктің барлық түрлері, вокзалдар, ғибадат үйлері (ғимараттар)</p>	<p><i>Объект с массовым пребыванием людей</i> - здание, сооружение, помещение предприятий торговли, общественного питания, бытового обслуживания, физкультурно-оздоровительных, спортивных, культурно-просветительских и зрелищных организаций, развлекательных заведений, вокзалов всех видов транспорта, культовых зданий (сооружений), рассчитанные на одновременное пребывание 100 и более человек, а также здание, сооружение организаций здравоохранения, образования, гостиниц, рассчитанные на одновременное пребывание 25 и более человек</p>	<p><i>An object with a mass stay of people</i> - a building, structure, premises of trade, public catering, consumer services, health-improving, sports, cultural, educational and entertainment organizations, entertainment facilities, stations of all types of transport, religious buildings (structures), designed for simultaneous stay of 100 or more people, as well as the building, construction of healthcare organizations, education, hotels, designed for the simultaneous stay of 25 or more people</p>
<p><i>Адамдар көп жиналатын нысандар</i> – сауда алаңы 500 шаршы метрден және одан да көп сауда объектілері, 100 және одан да көп отыратын орынға арналған қоғамдық тамақтандыру объектілері; концертзалдары, спорттық, ойын-сауық, көлік және өзге де көпшілік ғимараттары, білім беру және денсаулық сақтау ұйымдары, оларға іргелес ашық аумақтық осаалғанда, бірмезгілде 200 және одан да көп адам болу мүмкіндігі бар адамдардың жаппай болуына арналған немесе дайындалған туристерді орналастыру орындары. Адамдар көп жиналатын объектілер міндетті түрде күзет</p>	<p><i>Объекты массового скопления людей</i> - торговые объекты торговой площадью от 500кв.м. и более, объекты общественного питания на 100 и более посадочных мест; концертные залы, спортивные, развлекательные, транспортные и иные публичные сооружения, организации образования и здравоохранения, места размещения туристов, включая прилегающую к ним открытую территорию, предназначенные или подготовленные для массового пребывания людей с возможностью одновременного нахождения</p>	<p><i>Objects of mass congestion</i> - shopping facilities with a trading area of 500 square meters or more, catering facilities for 100 or more seats; concert halls, sports, entertainment, transportation and other public facilities, educational and health organizations, tourist accommodation, including the adjacent open territory, designed or prepared for a mass stay of people with the possibility of finding 200 or more people at a time. Crowded facilities must be equipped with a system and means of security alarm system, access control and management system by</p>

<p>жүйесімен және құралдарымен, бақылау және басқару жүйесімен және хабарлау құралдарымен, телевизиялық бейне бақылау жүйесімен жарақтандырылуы тиіс.</p>	<p>200 и более человек. Объекты массового скопления людей в обязательном порядке должны оснащаться системой и средствами охранной сигнализации, системой контроля и управления доступом системой и средствами оповещения, телевизионной системой видеонаблюдения</p>	<p>warning system and means, television video surveillance system</p>
<p>Аймақтық көшіру бір немесе бірнеше аймақтардың аумағында зақымдаушы факторлардың таралуы жағдайында жүргізіледі. Халық тұрақты тұратын жерлерден едәуір қашықтыққа көшірілуі мүмкін</p>	<p>Региональная эвакуация проводится при условии распространения поражающих факторов на территории одного или нескольких регионов. Население может быть эвакуировано на значительные расстояния от мест постоянного проживания</p>	<p>Regional evacuation is carried out subject to the spread of damaging factors in the territory of one or more regions. The population can be evacuated over significant distances from places of permanent residence</p>
<p>АҚ инженерлік іс – шараларын (ИШ) жобалау нормасы – құрылыс нормалары мен ережелері (ҚНМЕ), мемлекеттік стандарттары (ГОСТ), АҚ іс-шараларын инженерлік-техникалық қамтамасыз етудің барлық түрлері бойынша нұсқаулықтар мен басқару кешені.</p>	<p>Нормы проектирования инженерно-технических мероприятий (ИТМ) ГО - комплекс строительных норм и правил (СНиП), государственные стандарты (ГОСТ), инструкции и руководства по всем видам инженерно-технического обеспечения мероприятий ГО.</p>	<p>Norms for designing engineering and technical measures (ETM) CD - a set of building norms and rules (BNaR), state standards (SS), instructions and manuals for all types of engineering and technical support for CD events.</p>
<p>Алғашқы дәрігерлік көмек отряды (АДКО)- АҚМҚ негізгі құрамасы және жаппай шығын ошақтарында зақымданған алғашқы дәрігерлік көмек көрсетуге арналған.</p>	<p>Отряд первой врачебной помощи (ОПВП) -является основным формированием МСГО и предназначен для оказания первой врачебной помощи пораженным в очагах массовых потерь.</p>	<p>First Medical Aid Unit (FMAU)- the main formation of the MSCD and is intended to provide first medical aid to those affected in the centers of mass loss.</p>
<p>Алғашқы медициналық көмек отряды - бейбіт уақытта 500 төсекке 1 жасақ есебінен құрылады. Жаш жеке құрамының саны-150 адам. ОПМ құрамында келесі</p>	<p>Отряд первой медицинской помощи (ОПМ) создается из расчета 1 отряд на 500 коек мирного времени. Численность личного состава ОПМ 150 человек. В составе</p>	<p>First Aid Unit (FAU) is created at the rate of 1 unit for 500 beds peacetime. The number of personnel of the FAU is 150 people. The structure of the FAU</p>

<p>белімшелер бар: қабылдау-сұрыптау, операциялық-тану, госпитальдық, эвакуациялық, киім мен аяқ киімді ішінара санитарлық өңдеу және дезактивациялау, медициналық жабдықтау (дәріханалар), зертханалық және шаруашылық. ЖЖЖ-ға 13 жүк автомобилі, 1 жеңіл, 1 мотоцикл, жылжымалы электр станциясы, р-105 радиостанциясы (Р-109) тіркеледі. Кадрлармен толық жасақталған, жұмылдыру резервінің табельдік мүлкімен жарактандырылған ЖМК жоғары әзірліктегі құралымдарға жатады. 10 сағат ішінде ЖМК 500 зардап шеккен адамға дәрігерлік көмек көрсете алады</p>	<p>ОПМ имеются следующие отделения: приемно-сортировочное, операционно-перевязочное, госпитальное, эвакуационное, частичной санитарной обработки и дезактивации одежды и обуви, медицинского снабжения (аптеки), лабораторное и хозяйственное. К ОПМ приписываются 13 грузовых автомобилей, 1 легковой, 1 мотоцикл, подвижная электростанция, радиостанция Р-105 (Р-109). ОПМ, полностью укомплектованный кадрами, оснащенный табельным имуществом мобилизационного резерва, относится к формированиям повышенной готовности. За 10 часов работы ОПМ может оказать врачебную помощь 500 пораженным</p>	<p>includes the following departments: reception and sorting, operational dressing, hospital, evacuation, partial sanitization and decontamination of clothes and shoes, medical supplies (pharmacies), laboratory and household. 13 trucks, 1 passenger car, 1 motorcycle, mobile power station, radio station R-105 (R-109) are attributed to the FAU. The FAU, fully staffed, equipped with time-sensitive assets of the mobilization reserve, is a high-alert formation. For 10 hours of work, the FAU can provide medical assistance to 500 affected</p>
<p><i>Алдын-ала болжай эвакуациялау</i> ықтимал қауіпті объектілерде немесе табиғи апатта аварияның туындауы ықтималдығы жоғары туралы шынайы деректер алынған кезде жүргізіледі. Халықты қорғаудың осы шараларын қабылдау үшін аварияның немесе зілзаладың туындауының қысқа мерзімді болжамы негіз болып табылады.</p>	<p><i>Упреждающая эвакуация</i> проводится при получении достоверных данных о высокой вероятности возникновения аварии на потенциально опасных объектах или стихийного бедствия. Основанием для принятия данной меры защиты населения является краткосрочный прогноз возникновения аварии или бедствия</p>	<p><i>Preventive evacuation</i> is carried out when reliable data is obtained about the high probability of an accident on potentially dangerous objects or natural disasters. The basis for the adoption of this measure of population protection is a short-term forecast of the occurrence of an accident or poverty</p>
<p><i>Аллергия</i> – осы аллергияның бұрын сенсублизацияланған ағзасына қайта әсер етуі кезінде ағзаның иммундық жүйесінің аса сезімталдығы. Аллергиялық реакция бөртпе мен қышу пайда болған кезде, бет пен мойын ісінуі пайда болғанда, тыныс алудың</p>	<p><i>Аллергия</i> - сверхчувствительность иммунной системы организма при повторных воздействиях аллергена на ранее сенсублизированный этим аллергеном организм. Аллергическая реакция можно предположить при</p>	<p><i>Allergy</i>- hypersensitivity to the body's immune system during repeated exposure of an allergen to an organism previously sensitized by this allergen. An allergic reaction can be expected with the appearance of a rash and</p>

<p>қиындауы, сананың жоғалуы кезінде болжауға болады</p>	<p>появлении сыпи и зуда, появлении отека лица и шеи, затруднения дыхания, потеря сознания</p>	<p>itching, the appearance of swelling of the face and neck, difficulty breathing, loss of consciousness</p>
<p>Антидоттар – бейтараптандыратын немесе залалсыздандыратын УЗ (уландырғыш заттар) немесе КӨУЗ (қатты әсер ететін улы заттар) улардан туындаған организм қызметінің бұзылуын жоятын немесе ескертетін дәрілік заттар.</p>	<p>Антидоты (<i>противоядия</i>) – нейтрализующие или обезвреживающие ОБ (отравляющие вещества) или СДЯВ (сильно действующие ядовитые вещества) лекарственные средства, устраняющие или предупреждающие нарушение функции организма, вызванное ядами.</p>	<p>Antidotes - neutralizing PS (poisoning substances) or SATS (strongly active toxic substance), medicines that eliminate or prevent the violation of the body's function caused by poisons.</p>
<p>Апат – өңірлік немесе жаһандық ауқымдағы ТЖ әкеп соққан жойқынқұбылыс.</p>	<p>Катастрофа – разрушительное явление, повлекшее ЧС регионального или глобального масштаба.</p>	<p>Disaster- a destructive phenomenon resulting in emergencies of a regional or global scale.</p>
<p>Апаттар медицинасы — табиғи, техногендік және антропогендік авариялар мен апаттардың медициналық-санитариялық салдарларын зерттейтін, оларды жою принциптері мен ұйымдастыруды әзірлейтін, емдеу-эвакуациялық, санитарлық-гигиеналық және эпидемияға қарсы іс-шаралар кешенін ұйымдастыратын және орындауға тікелей қатысатын, сондай-ақ ТЖ ауданында медициналық-санитариялық мүлікпен қамтамасыз ететін медицина және денсаулық сақтау қызметі саласы</p> <p>Апаттар медицинасы қызметін қалыптастыру — Апаттар медицинасы қызметінің міндеттерін шешу үшін емдеу-алдыналу, санитарлық-алдыналу, медициналық оқу және ғылыми-зерттеу мекемелерінің қызметкерлерінен құрылған және арнайы жарақтармен және жабдықтармен</p>	<p>Медицина катастроф — отрасль медицины и службы здравоохранения, изучающая медико-санитарные последствия природных, техногенных и антропогенных аварий и катастроф, разрабатывающая принципы и организацию их ликвидации, организующая и непосредственно участвующая в выполнении комплекса лечебно-эвакуационных, санитарно-гигиенических и противоэпидемических мероприятий, а также в обеспечении медико-санитарным имуществом в районе ЧС</p> <p>~ <i>формирования службы медицины катастроф</i> — подразделения, создаваемые для решения задач службы медицины катастроф из персонала лечебно-профилактических, санитарно-профилактических, медицинских учебных и научно-исследовательских</p>	<p>Disaster medicine— is the area of medical specialization serving the dual areas of providing health care to disaster survivors and providing medically related disaster preparation, disaster planning, disaster response and disaster recovery leadership throughout the disaster lifecycle. Disaster medicine specialists provide insight, guidance and expertise on the principles and practice of medicine both in the disaster impact area and healthcare evacuation receiving facilities to emergency management professionals, hospitals, healthcare facilities, communities and governments</p> <p>~ <i>formation disaster medicine service</i>— units that are created to meet the challenges of disaster medicine service of the health-care personnel, sanitation, medical</p>

<p>камтамасыз етілген бөлімшелер. ТЖ аймақтарында (аудандарында) жұмыс істеуге арналған; штаттық және штаттық емес (ТЖ кезінде бар және құрылатын) құрылымдар болуы мүмкін. СМЖ барлық деңгейінде ұйымдастырылады. Мыналарды қамтиды: жылжымалы госпитальдар, отрядтар, бригадалар, топтар және т.б.</p>	<p>учреждений и обеспеченные специальным оснащением и оборудованием. Предназначаются для работы в зонах (районах) ЧС; могут быть штатные и нештатные (существующие и создаваемые при ЧС) формирования. Организуются на всех уровнях СМК. Включают: подвижные госпитали, отряды, бригады, группы и др.</p>	<p>education and research institutions and provide special equipment and equipment. Intended for use in areas (areas) of emergencies; can be regular and irregular (existing and create disaster) formation. Organized at all levels DMS. Include: mobile hospitals, squads, teams, groups and others</p>
<p><i>Апаттар медицинасы қызметі</i>- зардап шеккендерге шұғыл медициналық көмек көрсету және ТЖ аймағында, ТЖ режимі енгізілген аумақта санитарлық-эпидемияға қарсы (профилактикалық) іс-шаралар жүргізу, ТЖ жоюға қатысушылардың денсаулығын сақтау және қалпына келтіру жолымен әлеуметтік, табиғи және техногендік сипаттағы ТЖ медициналық-санитарлық салдарының алдын алу және оларды жою арналған күштер мен құралдардың жиынтығы</p>	<p><i>Служба медицины катастроф</i> - совокупность сил и средств, предназначенных для предупреждения и ликвидации медико-санитарных последствий ЧС социального, природного и техногенного характера путем оказания экстренной медицинской помощи пострадавшим и проведения санитарно-противоэпидемических (профилактических) мероприятий в зоне ЧС, на территории, где введен режим ЧП, сохранения и восстановления здоровья участников ликвидации ЧС</p>	<p><i>Disaster Medicine Service</i> - a combination of forces and means intended to prevent and eliminate the health consequences of emergencies of a social, natural and technogenic nature by providing emergency medical assistance to victims and conducting sanitary and anti-epidemic (preventive) measures in the emergency zone, in the territory where the regime is introduced State of emergency, preservation and restoration of health of emergency response participants</p>
<p><i>Апаттар медицинасы қызметінің қалыптасуы</i> — апаттар медицинасы қызметінің міндеттерін шешу, емдеу-алдыналу, санитарлық-алдыналу, медициналық оқу және ғылыми-зерттеу мекемелерінің қызметкерлерінен құрылған және арнайы жарақтармен және жабдықтармен камтамасыз етілген бөлімшелер. ТЖ аймақтарында (аудандарында) жұмыс істеуге арналған; штаттық және штаттық емес (ТЖ кезінде бар және</p>	<p><i>Формирования службы медицины катастроф</i> — подразделения, создаваемые для решения задач службы медицины катастроф из персонала лечебно-профилактических, санитарно-профилактических, медицинских учебных и научно-исследовательских учреждений и обеспеченные специальным оснащением и оборудованием. Предназначаются для работы в зонах (районах) ЧС; могут быть штатные и нештатные</p>	<p><i>Formations of disaster medicine service</i>— units that are created to meet the challenges of disaster medicine service of the health-care personnel, sanitation, medical education and research institutions and provide special equipment and equipment. Intended for use in areas (areas) of emergencies; can be regular and irregular (existing and create disaster) formation. Organized at all levels DMS. Include: mobile</p>

<p>құрылатын) құрылымдар болуы мүмкін. СМЖ барлық деңгейінде ұйымдастырылады. Мыналарды қамтиды: жылжымалы госпитальдар, отрядтар, бригадалар, топтар және т. б.</p>	<p>(существующие и создаваемые при ЧС) формирования. Организуются на всех уровнях СМК. Включают: подвижные госпитали, отряды, бригады, группы и др.</p>	<p>hospitals, troops, teams, groups and others</p>
<p>Аралас тәсілімен эвакуациялау - қолда бар көлікпен бір мезгілде әкетумен бірге халықты жаяу тәртіппен шығару</p>	<p>Комбинированный способ эвакуации -вывоз населения пешим порядком с одновременным вывозом имеющимся в наличии транспортом</p>	<p>Combined method of evacuation - the withdrawal of the population on foot with the simultaneous removal of available vehicles</p>
<p>Аралық көшіру пункттері (АЭП) қирауы мүмкін аймақтардан тыс құрылады. Олар эвакуацияланушыларды қысқа мерзімді орналастыруға, өмір сүру үшін (тамақтану, сумен жабдықтау, медициналық қызмет көрсету) ең аз қажетті жағдайлармен қамтамасыз етуге және оларды қоныстандыру орындарына жіберуге арналған.</p>	<p>Промежуточные пункты эвакуации (ПЭП) создаются за пределами зон возможных разрушений. Они предназначены для кратковременного размещения эвакуируемых, обеспечения минимально необходимыми условиями для жизни (питание, водоснабжение, медицинское обслуживание) и отправки их в места расселения.</p>	<p>Intermediate evacuation points (IEP) are created outside areas of potential destruction. They are designed for short-term accommodation of evacuees, providing the minimum necessary living conditions (food, water, medical care) and sending them to places of resettlement.</p>
<p>Арнайы мүлік - ТЖМ өкімі бойынша АҚ ұйымдарынан және ӘК қызметінің құрамалары мен мекемелерін дайындаушы зауыттарынан сатып алады.</p>	<p>Специальное имущество формирования и учреждения службы МК приобретают у заводов – изготовителей, получают в организациях ГО по распоряжению МЧС.</p>	<p>Special property - formations and institutions of the DM service are acquired from manufacturers, obtained in CD organizations by order of the Ministry of Emergencies.</p>
<p>Арнаулы құралымдар - темір жолдар мен автомобиль жолдарын, теңіз және өзен порттарын, әуежайларды, аэродромдарды, байланыс желілерін, газ және мұнай құбырларын, энергия және жылу жүйелерін қалпына келтіру жөніндегі жұмыстарды орындау үшін жұмылдыру жарияланған кезде құрылатын</p>	<p>Специальные формирования - формирования, создаваемые при объявлении мобилизации для выполнения работ по восстановлению железнодорожных путей и автомобильных дорог, морских и речных портов, аэропортов, аэродромов, линий связи, газо- и</p>	<p>Special formations - formations created during the announcement of mobilization for the restoration of railways and roads, sea and river ports, airports, airfields, communication lines, gas and oil pipelines, energy and water supply systems, to organize the uninterrupted operation of</p>

<p>құрылымдар және байланыс үздіксіз жұмысын ұйымдастыру үшін және медициналық көмек көрсету, өрттерді оқшаулау және жою үшін.</p>	<p>нефтепроводов, систем энерго- и водоснабжения, для организации бесперебойной работы промышленности, сельского хозяйства, транспорта и связи и для оказания медицинской помощи, локализации и ликвидации пожаров.</p>	<p>industry, rural economy, transport and communications and for the provision of medical care, localization and elimination of fires.</p>
<p>Асфиксия- қан мен ұлпаларда оттегі жетіспеушілігімен және көмірқышқыл газы артық мөлшерде болуымен жүретін тұншығу</p>	<p>Асфиксия- удушье, обусловленное кислородным голоданием и избытком углекислоты в крови и тканях</p>	<p>Asphyxia - suffocation due to oxygen starvation and excess carbon dioxide in the blood and tissues</p>
<p>Ауруханашілік инфекциялар - жұқпалы ауруларды медициналық ұйымда жұқтыру. Ауруханашілік инфекциялардың болуы - емдеу-диагностикалық процестің және пациенттерге тұрмыстық қызмет көрсету нәтижесінің қанағаттанарлықсыз болуы.</p>	<p>Внутрибольничные инфекции- инфекционные заболевания людей в результате их заражения в медицинской организации. Наличие внутрибольничных инфекций - результат неудовлетворительной организации лечебно-диагностического процесса и бытового обслуживания пациентов</p>	<p>Nosocomial infections - are infectious diseases of people as a result of their infection in a medical organization. The presence of nosocomial infections is the result of the unsatisfactory organization of the medical diagnostic process and patient care</p>
<p>Ашық зақымдану – тері жабындылары немесе шырышты қабықтары тұтастығының бұзылуымен қоса болатын зақымданулар (жаралар, сүйектердің ашық сынықтары)</p>	<p>Открытые повреждения– повреждения, сопровождающиеся нарушением целостности кожных покровов или слизистых оболочек (раны, открытые переломы костей)</p>	<p>Open injuries - injuries accompanied by a violation of the integrity of the skin or mucous membranes (wounds, open bone fractures)</p>
<p>Әскери қақтығыс- әскери күш қолдану арқылы мемлекеттер, халықтар және әлеуметтік топтар арасындағы кез келген қақтығыс, қарсы күрес, қайшылықтарды шешу нысаны.</p>	<p>Военный конфликт – любое столкновение, противостояние, форма разрешения противоречий между государствами, народами, социальными группами с применением военной силы.</p>	<p>Military conflict - any clash, confrontation, a form of resolving contradictions between states, peoples, social groups using military force.</p>
<p>Әскери төтенше жағдай - екі жақтың қарулы күрес құралдары әрекеттері нәтижесінде қалыптасқан,</p>	<p>Военная чрезвычайная ситуация— обстановка на определенной территории, акватории, сложившаяся в</p>	<p>Military emergency situation— situation in a certain territory, water area, resulting from the impact of</p>

<p>белгілі аймақтағы, акваториядағы жағдай, бұл кезде адамдар тіршілік әрекеттерінің қалыпты жағдайы бұзылады, олардың өмірі мен денсаулығына қауіп төнеді, мүлік пен қоршаған табиғи ортаға зиян келеді</p>	<p>результате воздействия средств вооруженной борьбы сторон, при которой нарушаются нормальные условия жизнедеятельности людей, возникает угроза их жизни и здоровью, наносится ущерб имуществу и окружающей природной среде</p>	<p>the armed struggle of the parties, in which normal living conditions are violated, a threat to their life and health, damage to property and the environment</p>
<p>Әскерилендірілген авариялы қ-құтқару бөлімі — қауіпті өндірістік объектілерге тәулік бойы қызмет көрсетуге арналған, дара басшылық қағидаттарын қолданыстағы және басшылыққа алатын құтқарушылардың денсаулығы мен өміріне жол берілетін тәуекелі жоғары қауіпті жағдайларда авариялық-құтқару жұмыстарын орындайтын мамандандырылған ұйым</p>	<p>Военизированная аварийно-спасательная часть — специализированная организация, предназначенная для круглосуточного обслуживания опасных производственных объектов, действующая и руководствующаяся принципами единоначалия и выполняющая аварийно-спасательные работы в условиях повышенной опасности, с допустимым риском для здоровья и жизни спасателей</p>	<p>Military emergency rescue unit — a specialized organization intended for round-the-clock maintenance of hazardous production facilities, operating and guided by the principles of unity of command and performing emergency rescue operations in conditions of increased danger, with an acceptable risk to the health and life of rescuers</p>
<p>«ӘУЕ ДАБЫЛЫ» - қарсыластың шабуылды тікелей жасау қаупі мүмкіндігінде (қарсыластың зымырандарды ұшыру, авиация ұшу фактісі анықталғанда) беріледі. Осы сигнал бойынша тұрғындар газ, электр, су жүйесін өшіріп, барлық аспаптарды сөндіріп, өзімен бірге құжаттарын, суды, дәрі-дәрмек және бірінші қажеттілік заттарын алып жақын баспанаға баруы тиіс.</p>	<p>«ВОЗДУШНАЯ ТРЕВОГА» - подается в случае непосредственной угрозы нападения противника (установлен факт пуска ракет, вылет авиации противника). По этому сигналу население должно выключить все приборы, потушить свет, газ, воду, взять с собой документы, запас воды и продуктов, медикаментов и других предметов первой необходимости и следовать в ближайшее убежище</p>	<p>«AIR ALARM» - is given in case of an immediate threat of an enemy attack (the fact of launching missiles, the departure of enemy aircraft has been established). At this signal, the population should turn off all appliances, put out the light, gas, water, take documents, a supply of water and food, medicine and other necessities, and follow to the nearest shelter</p>
<p>«ӘУЕ ДАБЫЛЫН ТОҚТАТУ» - шабуыл қаупі жойылған жағдайда немесе қарсыластың шабуылынан кейін беріледі</p>	<p>«ОТБОЙ ВОЗДУШНОЙ ТРЕВОГИ» - подается в случае ликвидации опасности нападения или после нападения противника</p>	<p>"END OF AIR ALARM" - is served in the case of liquidation of the danger of an attack or after the attack of the enemy</p>

<p>Әуе апаты— жолаушылар немесе экипаж мүшелері бортта болған кезде әуе кемесін басқарумен байланысты, жеке жарақат немесе дене жарақатын тудыратын, сондай-ақ әуе кемесінің зақымдалуына және қирауына әкеп соққан оқиға</p>	<p>Авиационное происшествие— событие, связанное с эксплуатацией воздушного судна, произошедшее в период нахождения на его борту пассажиров или членов экипажа, вызвавшее травмы людей или не причинившее им телесных повреждений, а также повлекшее за собой повреждение или разрушение воздушного судна</p>	<p>Aviation accident— an event related to the operation of an aircraft that occurred while passengers or crew members were on board, causing personal injury or bodily harm, and also resulting in damage or destruction of the aircraft</p>
<p>«Баршаңыздың назарыңызға!» дабылы – Азаматтық қорғаныстың сиреналарымен және басқа дабыл беру құралдарымен берілетін бірыңғай дабыл. Осы дабыл бойынша халық теледидарды, радионы және басқа да ақпарат қабылдау құралдарын іске қосып қоюға, беріліп жатқан ақпаратты мұқияттыңдап, іс-әрекет тәртібіменіс-қимыл ережелері жөніндегі талаптарды орындауға міндетті.</p>	<p>Сигнал «Внимание всем!»— единый сигнал ГО, который передается сиренами и другими сигнальными средствами. По этому сигналу население обязано включить телевизоры, радио и другие средства приема информации, внимательно прослушать передаваемую информацию и выполнить требования по порядку действий и правилам поведения.</p>	<p>Signal «Attention All!» —a single signal of Civil Defense, which is transmitted by sirens and other signaling means. At this signal the population is required to turn on the TV, radio, and other means of receiving information, listen carefully to the transmitted information and to comply with the order of actions and rules of conduct</p>
<p>Баспана - белгілі бір уақыт ішінде қазіргі заманғы зақымдау құралдарынан, қауіпті химиялық және радиоактивті заттардың зақымдаушы факторлары мен әсерлерінен қорғау мақсатында адамдарды жасыру үшін жағдайлар қамтамасыз етілетін қорғаныс құрылысы</p>	<p>Убежище— защитное сооружение, в котором в течение определенного времени обеспечиваются условия для укрытия людей с целью защиты от современных средств поражения, поражающих факторов и воздействий опасных химических и радиоактивных веществ</p>	<p>Shelter - a protective structure, which provides for the protection of people from the effects of modern means of exposure, damaging factors and actions of dangerous radioactive chemicals</p>
<p>Биологиялық қару (БК)- бұл биологиялық құралдармен жабдықталған жеткізу құралдары бар арнайы оқ-дәрілер мен жауынгерлік аспаптар</p>	<p>Биологическое оружие (БО) - это специальные боеприпасы и боевые приборы со средствами доставки, снаряженные биологическими средствами</p>	<p>Biological weapons (BW)- are special ammunition and military equipment with delivery vehicles equipped with biological weapons</p>
<p>Бөліп орналастыру – санатталғанқалаларданұйымд</p>	<p>Распредоточение– организованный вывоз из</p>	<p>Distribution - organized removal from categorized</p>

<p>асқан түрде жеті және соғысу ақпаратын дақалаларда өндірістік қызметін жалғастыратын ұйымдардың жұмысшылары мен қызметшілерін қауіпсіз аймаққа орналастыру.</p>	<p>категорированных городов и размещение в безопасной зоне рабочих и служащих организаций, продолжающих производственную деятельность в городах в военное время.</p>	<p>cities and placement in a safe zone of workers and employees of organizations that continue production activities in cities in wartime.</p>
<p>Броньнан шығару - Мемлекеттік материалдық резервтен материалдық құндылықтарды шығару. Материалдық құндылықтарды шығару оларды жаңартуға, қарыз алу тәртібіне, броньнан шығару тәртібіне байланысты жүзеге асырылады</p>	<p>Разбронирование - выпуск материальных ценностей из государственного материального резерва. Выпуск материальных ценностей осуществляется в связи с их освежением, порядке заимствования, порядке разбронирования</p>	<p>Cancellation of reservation - the release of material assets from the state material reserve. Issue of material assets is carried out in connection with their refreshment, borrowing procedure, order of dismantling</p>
<p>Білікті медициналық көмек - медициналық көмек көрсететін медицина қызметкерлерінің жоғары медициналық білімді талап етпейтін аурулар кезінде мамандандырылған әдістерін, диагностика, емдеу және медициналық оңалту</p>	<p>Квалифицированная медицинская помощь — медицинская помощь, оказываемая медицинскими работниками с высшим медицинским образованием при заболеваниях, не требующих специализированных методов диагностики, лечения и медицинской реабилитации</p>	<p>Qualified medical case - medical care provided by health professionals with higher medical education in diseases that do not require specialized methods of diagnosis, treatment and rehabilitation</p>
<p>Бірыңғай кезекшілік-диспетчерлік «112» қызметі - жеке және заңды тұлғалардан төтенше жағдайлардың пайда болу алғышарттары немесе туындауы, өрт, адамдардың өміріне қауіп төнуі және денсаулығына зиян келтіру туралы және өз құзыреті шегінде шұғыл қызметтердің ден қою жөніндегі іс-қимылдарды одан әрі үйлестіре отырып, шұғыл көмек шараларын қабылдауды талап ететін өзге де жағдайлар туралы хабарламаларды қабылдау және өңдеу қызметі</p>	<p>Единая дежурно-диспетчерская служба «112» - служба приема и обработки сообщений от физических и юридических лиц о предпосылках возникновения или возникновения ЧС, пожаре, угрозе жизни и причинения вреда здоровью людей и об иных случаях, требующих принятия мер экстренной помощи с последующей координацией действий по реагированию экстренных служб в пределах своей компетенции</p>	<p>Unified duty dispatch service "112" - a service for receiving and processing messages from individuals and legal entities about the prerequisites for emergencies or emergencies, fire, life threatening and causing harm to human health and about other cases requiring emergency measures with subsequent coordination of actions emergency response within its competence</p>
<p>Гендік инженерия адам ағзасының зақымдалуына</p>	<p>Генная инженерия может создать множества</p>	<p>Genetic engineering can create many unknown</p>

әкелетін белгісіз биологиялық құралдар	неизвестных биологических средств, вызывающих поражение человеческого организма	biological agents that cause damage to the human body.
Геофизикалық қару - жербетінің атмосфера, гидросфера және литосферасындағы физикалық процестердің жасанды түрде енгізілген өзгерістері арқылы табиғаттың деструктивті күштерін әскери мақсатта пайдалануға мүмкіндік беретін әртүрлі құралдардың жиынтығы	Геофизическое оружие -совокупность различных средств, позволяющих использовать в военных целях разрушительные силы природы путем искусственно вызываемых изменений физических процессов, протекающих в атмосфере, гидросфере и литосфере Земли	Geophysical weapons - a combination of various means that make it possible to use the destructive forces of nature for military purposes by artificially induced changes in physical processes in the atmosphere, hydrosphere and lithosphere of the Earth
Гидродинамикалық қауіпті нысандар (ГҚН) – оған дейін және одан кейін су деңгейінің айырмашылығын құрайтын құрылыс немесе табиғи құралым.	Гидродинамически опасный объект (ГОО) – сооружение или естественное образование, создающее разницу уровней воды до и после него.	Hydrodynamically hazardous object (ННО) - a structure or natural formation that creates a difference in water levels before and after it.
Дәрігерлік-мейіргерлік бригадалар — апат медицинасы қызметінің зақымданғандарға алғашқы медициналық көмек көрсетуге, медициналық сұрыптау жүргізіп, оларды апат ошағынан көшіруді ұйымдастыруға арналған жылжымалы құрылымдары	Врачебно-сестринские бригады — нештатные мобильные формирования службы медицины катастроф, предназначенные для оказания первой врачебной помощи, организации и проведения медицинской сортировки и подготовки к эвакуации поражённых из очага	Medical and nursing teams - emergency mobile units of the disaster medicine service, designed to provide first aid, organize and conduct medical sorting and prepare for the evacuation of affected people from the outbreak
Дәрігерге дейінгі медициналық көмек — алдын алу мақсатында, сондай-ақ диагностика, емдеу және медициналық оналту әдістерін дәрігердің қатысуымен пайдалануды талап етпейтін аурулар кезінде медициналық орта білімі бар медицина қызметкерлері көрсететін көмек	Доврачебная медицинская помощь — медицинская помощь, оказываемая медицинскими работниками со средним медицинским образованием в целях профилактики, а также при заболеваниях, не требующих использования методов диагностики, лечения и медицинской реабилитации с участием врача	Premedical help — medical care provided by health professionals with secondary medical education for prevention, as well as in diseases that do not require the use of methods of diagnosis, treatment and rehabilitation with doctor
Дәрілік заттар — аурулардың алдын алуға, оларды диагностикалауға	Лекарственные средства — средства, представляющие собой или содержащие	Medicines — funds that comprise or contain pharmacologically active

<p>және емдеуге, сондай-ақ ағзасының күйі мен функцияларының өзгеруіне арналған фармакологиялық белсенді заттарды білдіретін немесе олардан тұратын құралдар: дәрілік заттар, дәрілік субстанция, табиғи текті дәрілік шикізат, дәрілік анфо- және балк өнімдері, дәрілік препараттар, иммунобиологиялық медициналық препараттар. Аурулардың диагностикасы, алдын алу және емдеу мақсатында пайдаланылатын парафармацевтикалар, медициналық техника мен медициналық мақсаттағы бұйымдар (көзге салынатын және оны түзейтін линзалар, керек-жарақтар және материалдар, бұйымдар, құрал-саймандар, құрылғылар, аспаптар, аппаратура) дәрілік заттарға теңестіріледі</p>	<p>фармакологически активные вещества, предназначенные для профилактики, диагностики и лечения заболеваний, а также изменения состояния и функций организма: лекарственное вещество, лекарственная субстанция, лекарственное сырье природного происхождения, лекарственные анфо- и балкпродукты, лекарственные препараты, иммунобиологические медицинские препараты. К лекарственным средствам приравниваются парафармацевтики, медицинская техника и изделия медицинского назначения (линзы контактные и для коррекции зрения, предметы и материалы, изделия, инструменты, устройства, приборы, аппаратура), используемые в целях диагностики, профилактики и лечения заболеваний</p>	<p>substances intended to prevent, diagnose and treat diseases, as well as changes in the status and functions of the body: the drug substance, drug substance, medicinal raw materials of natural origin, medicinal drugs, medical immunobiological preparations. To equate parapharmaceutics medicines, medical equipment and medical products (contact lenses for vision correction, objects and materials, products, tools, apparatus, devices, equipment) are used to diagnose, prevent and treat diseases</p>
<p>Дезинфекция- инфекциялық және паразиттік аурулардың қоздырғыштарын жою жөніндегі шаралар кешені</p>	<p>Дезинфекция- комплекс мер по уничтожению возбудителей инфекционных и паразитарных заболеваний</p>	<p>Disinfection - a set of measures to destroy pathogens of infectious and parasitic diseases</p>
<p>Дезинсекция - жәндіктер мен басқа да буынаяқтыларды жою іс - шаралар кешені физикалық және химиялық тәсілдер арқылы жүргізіледі</p>	<p>Дезинсекция - комплекс мероприятий по уничтожению насекомых и других членистоногих, проводится физическими и химическими способами.</p>	<p>Desinfestation (pest control) - a set of measures for the destruction of insects and other arthropods, is carried out by physical and chemical methods.</p>
<p>Дератизация - кеміргіштерді жою жөніндегі іс-шаралар кешені механикалық (аулау) және химиялық (уландыратын қармақжемдерді қолдану) тәсілдермен жүргізіледі</p>	<p>Дератизация - комплекс мероприятий по истреблению грызунов, проводится механическими (отлов) и химическими (применение</p>	<p>Deratization - a set of measures for the extermination of rodents, carried out by mechanical (trapping) and chemical (use of poison baits)</p>

	отравляющих приманок) способами.	methods.
<i>Дүлейзілзала</i> – бұл табиғат құбылысы, әдетте, кенеттен пайда болатын және халықтың қалыпты тіршілігінің күрт бұзылуына, адамдармен ауыл шаруашылығы жануарларының өлуіне, материалдық құндылықтардың жойылуына әкеп соқтырады.	<i>Стихийное бедствие</i> – это явление природы, возникающее, как правило, внезапно и приводящее к резкому нарушению нормальной жизнедеятельности населения, гибели людей и сельскохозяйственных животных, уничтожению материальных ценностей.	<i>Natural disaster</i> - this is a natural phenomenon that occurs, as a rule, suddenly and leads to a sharp violation of the normal life of the population, the death of people and farm animals, the destruction of material values.
<i>Дүрбелең</i> – қорқыныштың бір түрі, рефлексстің қорғаныс түрі, теріс адамның қызметіне әсер етеді. Қорқыныш аффект күшіне жетеді және мінез-құлық стереотиптерін (қашу, қоршап алу, қорғау агрессиясы) тануға қабілетті.	<i>Паника</i> - одна из форм страха, активно-оборонительный вид рефлекса, отрицательно сказывается на деятельности человека. Страх достигает силы аффекта и способен навязывать стереотипы поведения (бегство, оцепенение, защитная агрессия).	<i>Panic</i> - one of the forms of fear, an active-defensive kind of reflex that negatively affects human activity. Fear reaches the power of affect and is able to impose stereotypes of behavior (flight, numbness, defensive aggression).
<i>Емдеу</i> — ауруды жоюға және (немесе) тоқтата тұруға, сондай-ақ оның өршуінің алдын алуға бағытталған медициналық қызметтер кешені	<i>Лечение</i> — комплекс медицинских услуг, направленных на устранение и (или) приостановление заболевания, а также предупреждение его прогрессирования	<i>Treatment</i> — a complex of medical services aimed at addressing and (or) the suspension of the disease, prevention of progression.
<i>Еңбек қауіпсіздігі</i> - еңбек қызметі процесінде қызметкерлерге зиянды және (немесе) қауіпті өндірістік факторлардың әсерін болдырмайтын іс-шаралар кешенімен қамтамасыз етілген қызметкерлердің қорғалу жай-күйі	<i>Безопасность труда</i> - состояние защищенности работников, обеспеченное комплексом мероприятий, исключающих воздействие вредных и (или) опасных производственных факторов на работников в процессе трудовой деятельности	<i>Labor safety</i> - is the state of workers' security provided by a set of measures that exclude the impact of harmful and (or) hazardous production factors on workers in the course of labor
<i>Ессіз қорқу (Қорқыныш)</i> - қорқынышты басу және қорқыныш әсерінің күшті дәрежесі	<i>Ужас</i> — более сильная степень эффекта страха и подавления страхом рассудка	<i>Horror</i> - more severe degree of effect of fear and suppression fear of judgment
<i>Естен тану</i> - мидың	<i>Обморок</i> - внезапная	<i>Fainting</i> - is a sudden

қансыздануы нәтижесінде пайда болатын кенеттен қысқа мерзімді естен тану.	кратковременная потеря сознания, возникающая в результате обескровливания головного мозга.	short-term loss of consciousness resulting from a bloodless of the brain.
Жабық зақымданулар-бұл тері қабаттары мен шырышты қабықтардың бүтіндігі бұзылмайтын зақымданулар. Оларға жұмсақ тіндердің зақымдануы, созылуы, үзілуі (бұлшық ет, нерв, сіңірлер), буындар мен сүйектердің зақымдануы (буындардың шығуы, сүйектердің сынуы) жатады.	Закрытые повреждения – это повреждения, при которых не нарушается целостность кожных покровов и слизистых оболочек. К ним относятся ушибы, растяжения, разрывы мягких тканей(мышцы, нервы, сухожилия), повреждение суставов и костей (вывих суставов, перелом костей).	Closed injuries - injuries in which the integrity of the skin and mucous membranes are not violated. These include abrasions on the skin, sprain of tendons, tears of soft tissues (muscles, nerves, tendons), damage to joints and bones (dislocation of joints, fracture of bones).
Жалпы эвакуация - халықтың барлық санаттарын ТЖ аймағынан шығару	Общая эвакуация - вывоз из зоны ЧС всех категорий населения	General evacuation - removal (withdrawal) from the emergency zone of all categories of the population
Жапнай үрей - өзара жұқтыру процесінде ұлғайып келе жатқан, жағдайды ұтымды бағалау қабілетін, ерік ресурстарын жұмылдыруды және бірлескен іс-қимылды ұйымдастыруды шектейтін қауіптілік алдындағы жаппай қорқыныш жағдайы.	Массовая паника- состояние массового страха перед опасностью, нарастающего в процессе взаимного заражения, блокирующего способность рациональной оценки обстановки, мобилизацию волевых ресурсов и организацию совместного противодействия.	Mass panic- a state of widespread fear of danger, growing during the process of mutual infection, blocking the ability to rationally assess the situation, mobilize volitional resources and organize joint resistance.
Жарақат- бұл адам ағзасына сыртқы факторлардың әсер етуі нәтижесінде пайда болатын адам тіндері мен ағзаларының бүтіндігі мен функцияларының бұзылуы.	Травма– это повреждение тканей и органов человека с нарушением их целостности и функций, возникающие в результате воздействия внешних факторов на организм человека.	Injury - is damage to tissues and organs in violation of their integrity and function, resulting from influence of external factors on the human body.
Жартылай эвакуациялау - Ішінара эвакуация - еңбекке жарамсыз халықты, мектепке дейінгі және мектеп жасындағы балаларды ТЖ аймағынан шығару	Частичная эвакуация - вывозиз зоны ЧСнетрудоспособного населения, детей дошкольного и школьного возраста	Partial evacuation - removal (withdrawal) from the emergency zone of the disabled population, children of preschool and school age
Жауапты қызметкерлер- өндірістік қызметті жүзеге	Ответственные работники - лица,	Responsible employees - persons responsible for

<p>асыратын ұйымдардың еңбек қауіпсіздігі мен еңбекті қорғауды қамтамасыз етуге жауапты адамдар</p>	<p>ответственные за обеспечение безопасности и охраны труда организаций, осуществляющих производственную деятельность</p>	<p>ensuring the safety and labor protection of organizations engaged in production activities</p>
<p>Жедел медициналық көмек— дүлей апаттардан, авариялардан және катастрофтан зардап шеккендерге жүргізілетін шұғыл емдеу – эвакуациялық іс-шаралар, сондай-ақ зардап шегуші факторлардың әсерін азайту немесе тоқтату мақсатында төтенше жағдайлар аудандарында медициналық қызмет жүргізетін профилактикалық іс-шараларкешені</p>	<p>Экстренная медицинская помощь— комплекс неотложных лечебно-эвакуационных мероприятий, проводимых пострадавшим от стихийных бедствий, аварий и катастроф, а также профилактических мероприятий, проводимых медицинской службой в районах чрезвычайных ситуаций в целях уменьшения или прекращения воздействия на людей поражающих факторов</p>	<p>Emergency medical care— a complex of urgent medical-evacuation activities carried out to victims of natural disasters, accidents and disasters, preventive measures carried out medical services in the area of emergency situations in order to reduce or stop human exposure to damaging factors</p>
<p>Жедел –құтқару отрядтары – аса күрделі объектілерде және жетуге қиын аудандарда іздестіру-құтқару жұмыстарын жүргізуге арналған республикалық, облыстық, қалалық, ауданды құйымдар.</p>	<p>Оперативно-спасательные отряды – республиканские, областные, городские, районные организации, предназначенные для ведения поисково-спасательных работ в труднодоступных районах и на объектах повышенной сложности.</p>	<p>Operational and rescue teams— national, provincial, municipal, district organizations, intended to conduct search and rescue operations in remote areas and on objects of high complexity</p>
<p>Жекеқорғануқұралдары (ЖҚК) халықтың организм ішіне, тері қабатымен киімдеріне уландырғыш, радиоактивті және бактериялық заттардың түсуінен қорғануына арналады</p>	<p>Средства индивидуальной защиты (СИЗ)населения предназначаются для защиты от попадания внутрь организма, на кожные покровы и одежду отравляющих, радиоактивных веществ и бактериальных средств.</p>	<p>Personal protective equipment(PPE)— those designed to protect workers from exposure to harmful and (or) hazardous working environments, including special clothing</p>
<p>Жергілікті көшіру ТЖ аймағына орта қалалар, ірі қалалардың жекелеген аудандары, халық саны бірнеше мыңнан он мыңға</p>	<p>Местная эвакуация проводится, когда в зону ЧС попадают средние города, отдельные районы крупных городов, сельские</p>	<p>Local evacuation- carried out when medium-sized cities, separate areas of large cities, and rural areas with a population of several</p>

<p>дейінгі ауылдық аудандар кіргенде жүргізіледі. Халық жақын маңдағы қауіпсіз аймаққа көшіріледі</p>	<p>районы с численностью населения от нескольких тысяч до десятков тысяч человек. Население эвакуируется в ближайшие безопасные территории региона</p>	<p>thousand to tens of thousands of people fall into the emergency zone. The population is evacuated to the nearest safe areas of the region</p>
<p>Жергілікті қарулы қақтығыс - шектеулі аумақтағы әскери іс-қимылдар мен басқа да қарулы қақтығыстар.</p>	<p>Локальный вооруженный конфликт - военные акции и другие вооруженные столкновения незначительного масштаба на ограниченной территории.</p>	<p>Local armed conflict - military actions and other armed clashes of small scale on a limited territory.</p>
<p>Жергілікті соғыс - әскери іс – қимылдар бүкіл әлемдік елдердің аумағынан тыс шықпайтын, ал қарулы күрес бір-екі стратегиялық бағыттардың шегінен тыс шектелетін әскери қақтығыс.</p>	<p>Локальная война – ограниченный военный конфликт, в котором военные действия не выходят за пределы территории всюющих стран, а вооруженная борьба ограничивается пределами одного – двух стратегических направлений.</p>	<p>Local war- a limited military conflict in which military operations do not go beyond the territory of all countries, and armed struggle is limited to one or two strategic directions.</p>
<p>Жинақтау эвакуациялау пункттері (ЖЭП) көшірілетіндерді жинау мен тіркеуге және оларды қону пункттеріне және бастапқы қозғалыс пункттеріне жөнелтуге арналған.</p>	<p>Сборные эвакуационные пункты (СЭП) предназначены для сбора и регистрации эвакуируемых и их отправки в пункты посадки и на исходные пункты движения.</p>	<p>Collecting evacuation points (CEP) are intended for the collection and registration of evacuees and their dispatch to landing points and to the starting points of movement.</p>
<p>Жиынтық - бірыңғай жинауда медициналық көмектің белгілі бір түрін жүргізу үшін арнайы іріктелген медициналық мүліктің ассортименті.</p>	<p>Набор– ассортимент медицинского имущества, специально подобранный для проведения определенного вида медицинской помощи в единой упаковке.</p>	<p>Set - an assortment of medical equipment specially selected for a certain type of medical care in a single package.</p>
<p>Жоғары мамандандырылған медициналық көмек — Денсаулық сақтау саласындағы уәкілетті орган айқындайтын медициналық ұйымдарда диагностиканың, емдеудің және медициналық оналтудың жаңа технологияларын</p>	<p>Высокоспециализированная медицинская помощь— медицинская помощь, оказываемая профильными специалистами при заболеваниях, требующих использования новейших технологий диагностики, лечения и медицинской реабилитации в медицинских</p>	<p>Hightly AID— medical care provided by experts specialized in diseases that require the use of new technologies of diagnosis, treatment and rehabilitation in medical organizations, determined by the authorized body in the field of health</p>

<p>пайдалануды талап ететін аурулар кезінде бейінді мамандар көрсететін медициналық көмек</p>	<p>организациях, определяемых уполномоченным органом в области здравоохранения</p>	
<p>Жоғары радиациялық қауіпті аймақ — радиациялық ластануға ұшыраған аумақтың барлық сынақ кезеңінде 7-ден 35 бэр-ге дейінгі халыққа әсер ету мөлшері бар бөлігі</p>	<p>Зона повышенного радиационного риска— часть территории, подвергшейся радиационному загрязнению, с дозой воздействия на население от 7 до 35 бэр за весь период испытаний</p>	<p>Zone of increased radiation risk— part of the territory exposed to radioactive contamination, with a dose of exposure of the population from 7 to 35 ber during test period</p>
<p>Жұмылдыру резерві — мемлекеттік материалдық резервтің құрамдас бөлігі болып табылатын, жұмылдыру, соғыс жағдайы кезінде және соғыс уақытында жұмылдыру тапсырысын орындау үшін қажетті және жұмылдыру тапсырысы бар ұйымдар ағымдағы өндірістік қызметте пайдаланбайтын шектеулі номенклатура бойынша материалдық құндылықтар қоры, сондай-ақ арнайы құралымдардың материалдық-техникалық құралдары</p>	<p>Мобилизационный резерв— запас материальных ценностей по ограниченной номенклатуре, являющийся составной частью государственного материального резерва, необходимый для выполнения мобилизационного заказа при мобилизации, военном положении и в военное время и не используемый организациями, имеющими мобилизационный заказ, в текущей производственной деятельности, а также материально-технические средства специальных формирований</p>	<p>Mobilization reserve — limited material inventory, which is an integral part of the state material reserve, necessary to fulfill a mobilization order during mobilization, martial law and during wartime and not used by organizations having a mobilization order in current production activities, as well as material and technical means of special units</p>
<p>Жылу соққысы - ағзаның жалпы қызуы. Жоғары температурамен, жоғары ылғалдылықпен, душ бөлмелерінде ауыр физикалық жұмыс кезінде; ыстық климат, ыстық ауа райы жағдайында ұзақ физикалық жүктеме кезінде орын алады.</p>	<p>Тепловой Удар - общее перегревание организма. Возникает вследствие пребывания в помещении (в цехе) с высокой температурой, повышенной влажностью, при тяжелой физической работе в душных помещениях; при длительных физических нагрузках перегрузках в условиях жаркого климата, жаркой погоды.</p>	<p>Heat Stroke —a general overheating of the body. It arises as a result of being in a room (in the workshop) with high temperature, high humidity, during heavy physical work in stuffy rooms; with prolonged physical exertion overload in hot climates, hot weather.</p>
<p>Зақымданушағы – ҚББ-дағы апат нәтижесінде адамдардың, жануарлардың,</p>	<p>Очаг поражения – территория, в пределах которой в результате аварии</p>	<p>Lesion focus - an area within which the accident at CHO there were mass</p>

өсімдіктердің жаппай зақымдануы болғанау мақ.	на ХОО произошли массовые поражения людей, животных, растений.	destruction of people, animals and plants.
Зардан шегуші - ТЖ салдарынан зиян (залал) келтірілген жеке тұлға	Пострадавший - физическое лицо, которому причинен вред (ущерб) вследствие ЧС	Victim - an individual who has been harmed (damage) due to an emergency
Зиянды заттар – қауіпсіздік талаптары бұзылған жағдайда адам ағзасымен байланыста болған кезде өндірістік жарақаттар, кәсіби аурулар немесе денсаулық жағдайында ауытқулар тудыруы мүмкін зат.	Вредное вещество – вещество, которое при контакте с организмом человека в случае нарушения требований безопасности может вызвать производственные травмы, профессиональные заболевания или отклонения в состоянии здоровья.	Harmful substance - a substance which, in contact with the human body in case of violation of safety requirements, can cause work-related injuries, occupational diseases or deviations in health status.
Зілзала – ТЖ-дың пайда болуына әкеліп соққан жойқын құбылыс.	Бедствие – разрушительное явление, вследствие которого возникла ЧС.	Calamity — destructive phenomenon, as a result there is an emergency
Инженерлік жағдай - дүлей зілзалалардың, авариялардың (апаттардың), сондай-ақ қазіргі заманғы зақымдау құралдарының бастапқы және қайталама зақымдау факторларының әсер ету салдарының жиынтығы.	Инженерная обстановка - совокупность последствий воздействия стихийных бедствий, аварий (катастроф), а также первичных и вторичных поражающих факторов современных средств поражения.	Engineering situation - a combination of consequences of natural disasters, accidents (catastrophes), as well as primary and secondary impact factors of modern means of impact.
Инфекциялық жылжымалы госпиталь (ИЖГ) МОМС инфекциялық жылжымалы госпиталі (ант) жұмылдыру тапсырмасы негізінде Типтік штат бойынша жұмылдыру резерві есебінен инфекциялық бейіндегі емдеу мекемелерінің (ауруханалардың) бірінің базасында құрылады. Ант арнайы медициналық көмек көрсетуге және жұқпалы ауруларды емдеуге, аса қауіпті инфекциялар	Инфекционный подвижный госпиталь (ИПГ)МС ГО создается на базе одного из лечебных учреждений инфекционного профиля (больницы) на основании мобилизационного задания за счет мобилизационного резерва по типовому штату. ИПГ предназначается для оказания специализированной медицинской помощи и лечения инфекционных	Infectious Mobile Hospital (IMH) MS CD is created on the basis of one of the medical institutions of infectious disease profile (hospital) on the basis of mobilization task at the expense of the mobilization reserve on a standard staff. IMH is intended for the provision of specialized medical care and treatment of infectious diseases, the provision of qualified consulting assistance to

<p>ошақтарында жұмыс істейтін медициналық қызметкерлерге білікті консультациялық көмек көрсетуге арналған. Ант сандық құрамы-60 адам.</p>	<p>больных, оказания квалифицированной консультативной помощи медицинскому персоналу, работающему в очагах особо опасных инфекций. Численный состав ИПГ - 60 человек.</p>	<p>medical personnel working in the foci of particularly dangerous infections. Numbered IMH composition - 60 people.</p>
<p>Инфрадыбыстық қару- жаппай жиілігі 6 Гц төмен қуатты инфрадыбыстық тербелістердің бағытталған сәулеленуін пайдалануға негізделгенқырып-жою құралдары</p>	<p>Инфразвуковое оружие - средства массового поражения, основанное на использовании направленного излучения мощных инфразвуковых колебаний с частотой ниже 6 Гц.</p>	<p>Infrared weapon - a means of mass damage, based on the use of directional radiation of powerful infrared oscillations with a frequency below 6 Hz.</p>
<p>Иондаушы сәулелендіру - ортамен өзара әрекет кезінде түрлі белгілердегі иондар түзетін, зарядталған, зарядталмаған бөлшектер мен фотондардан тұратын сәулелендіру</p>	<p>Ионизирующее излучение - излучение, состоящее из заряженных, незаряженных частиц и фотонов, которые при взаимодействии со средой образуют ионы разных знаков</p>	<p>Ionizing emission - emission, consisting of charged, uncharged particles and photons that interact with each other to form ions of different symbols</p>
<p>Иондаушы сәуле көздері — радиоактивті заттар, қондырғылар (ядролық қондырғыларға жатпайтын), иондаушы сәуле шығаратын немесе шығаруға қабілетті аппараттар мен объектілер.</p>	<p>Источники ионизирующего излучения — радиоактивные вещества, установки (не относящиеся к ядерным установкам), аппараты и объекты, испускающие или способные испускать ионизирующее излучение.</p>	<p>Sources of ionizing radiation— radioactive substances installation (not related to nuclear installations), devices and objects emitting or able to emit ionizing radiation</p>
<p>Карантин — қауіпті инфекциялық ауру қоздырғышын эпидемиялық ошақтан тыс шығаруға алдын алуға, ошақты оқшаулауды қамтамасыз етуге және оларды кейіннен жоюға бағытталған уақытша ұйымдастыру, режимдік-шектеу, әкімшілік-шаруашылық, құқықтық, емдеу-алдыналу, санитарлық-гигиеналық және эпидемияға қарсыс-шаралар жүйесі</p>	<p>Карантин — система временных организационных, режимно-ограничительных, административно-хозяйственных, правовых, лечебно-профилактических, санитарно-гигиенических и противоэпидемических мероприятий, направленных на предупреждение выноса возбудителя опасного инфекционного заболевания за пределы эпидемического очага, обеспечение локализации очага и последующую их</p>	<p>Quarantine— a system of temporary organizational, regime-restrictive, administrative, legal, therapeutic, sanitary-hygienic and anti-epidemic measures aimed at preventing the removal of the causative agent of a dangerous infectious disease beyond the epidemic outbreak, providing localization of the outbreak and their subsequent elimination</p>

	ликвидацию	
Карантинді аймақ — карантинді объектінің анықталуына байланысты белгіленген тәртіппен карантинге жатқызылған деп жарияланған аймақ	Карантинная зона — территория, объявленная в установленном порядке под карантином, в связи с выявлением карантинного объекта	Quarantine zone — an area declared in the prescribed manner under quarantine due to the detection of quarantine object
Карантинді нысанның ошағы — карантиндік объект анықталған және карантиндік іс-шаралар жүзеге асырылуы немесе жүзеге асырылуы тиіс аймақ	Очаг карантинного объекта — территория, на которой выявлен карантинный объект и где должны осуществляться или осуществляются карантинные мероприятия	Focus of quarantine object — an area that has the quarantine facility and where should be implemented quarantine measures
Карантиндік өнімдер - карантиндік объектілер шашылуы мүмкін кез келген материалдар (фуздар)	Подкарантинная продукция — любые материалы (фузы), с помощью которых могут распространяться карантинные объекты	Quarantine products - any materials (freight) with the help of which quarantine objects can be distributed
Кепілге алынған адам - кепілге алынған және (немесе) ұсталған адамды босату шарты ретінде мемлекеттік органды, жергілікті өзін-өзі басқару органын немесе халықаралық ұйымды қандай да бір іс-қимыл жасауға немесе қандай да бір іс-қимыл жасаудан тартынуға мәжбүрлеу мақсатында кепілге алынған және (немесе) ұсталған жеке адам	Заложник - физическое лицо, захваченное и (или) удерживаемое с целью понуждения государственного органа, органа местного самоуправления или международной организации совершить какое-либо действие или воздержаться от совершения какого-либо действия как условия освобождения лица, захваченного и (или) удерживаемого	Hostage - an individual captured and (or) held in order to compel a state body, local government or international organization to take any action or to refrain from taking any action as a condition for the release of a person captured and (or) withheld
Климаттыққару – планетаның жергілікті немесе жаһандық климатына әсер ету құралдары және белгілі бір аумақтардағы ауа райының сипатты режимдерін көп жылдық өзгертуге арналған.	Климатическое оружие - средства воздействия на местный или глобальный климат планеты и предназначено для многолетнего изменения характерных режимов погоды на определенных территориях.	Climatic weapons - means of influencing the local or global climate of the planet and are designed for many years of changing characteristic weather patterns in certain territories.
Клиникалық өлім - есінің жоғалуы, қарашықтың	Клиническая смерть - потеря сознания, отсутствие	Clinical death - loss of consciousness, lack of pupil

жарыққа реакциясының болмауы, ұйқы артериясында тамыр соғуының болмауы.	реакции зрачков на свет, отсутствие пульса на сонной артерии.	reaction to light, lack of pulse in the carotid artery.
Кома - зардап шегуші ессіз, қорылдайды, ұйқы артерияларында пульс бар	Кома - пострадавший без сознания, храпит, пульс на сонной артерий есть	Coma - the victim is unconscious, snoring, pulse on the carotid arteries
Концентрация – ластанған ауаның сандық сипаттамасы, г/м ³ немесе мг/л өлшенеді.	Концентрация – количественная характеристика облака зараженного воздуха, измеряется в г/м ³ или мг/л.	Concentration - a quantitative characteristic of a cloud of contaminated air, measured in g/m ³ or mg/l.
Көліктік–эвакуациялау сұрыптау зардап шеккендерді топтарға бөлу мақсатында кезектілігіне, көлік түріне және қажетті жағдайға байланысты жүргізіледі, зардап шеккенді көшіру (отыру немесе жатып).	Эвакуационно-транспортная сортировка проводится с целью распределения пораженных на группы в зависимости от очередности, вида транспорта и положения, в котором необходимо эвакуировать пораженного (сидя или лежа).	Evacuation and transport sorting is carried out with the aim of distributing the affected into groups depending on the order, type of transport and the position in which it is necessary to evacuate the affected person (sitting or lying down).
Көшіру – адам өмірі мен өндіріс қызметін сақтау мақсатында халық пен материалды құнды заттарды ТЖ аймақтары мен зақымдау құралдары қолданылуы мүмкін аудандардан ұйымдастырылған түрде көшіру.	Эвакуация – организационный вывоз (вывод) населения и материальных ценностей из зон ЧС и из районов возможного применения современных средств поражения с целью сохранения жизни людей и функционирования производства.	Evacuation - the organizational removal (withdrawal) of the population and material assets from emergency situations and from areas of the possible use of modern means of destruction in order to preserve people's lives and the functioning of production.
Күйік – температураның (термиялық күйік), химиялық заттың (химиялық күйік), рентген сәулесі немесе ядролық жарық сәулесінің (сәулелік күйік) әсерінен терінің зақымдануы	Ожог – повреждение тканей от воздействия высокой температуры (термический ожог), химических веществ (химический ожог), рентгеновских лучей или светового излучения при взрыве ядерных бомб (лучевой ожог)	Burn - damage to tissues from exposure to high temperature (thermal burn), chemicals (chemical burn), x-rays or light radiation from the explosion of nuclear bombs (radiation burn)
Күйік шоғы - бұл жедел патологиялық жағдай, ол әдетте 2-3 күнге созылады. Ауыр гемостатикалық бұзылулар терінің кең	Ожоговый шок - острое патологическое состояние, продолжающиеся обычно в течении 2-3 дней. Тяжелые нарушения гемостаза	Burn shock - an acute pathological condition usually lasts for 2-3 days. Severe hemostatic disorders are caused by thermal

<p>аумағына және теріасты тіндерге термиялық әсер етуден туындайды.</p>	<p>обусловлены термическим воздействием на обширную поверхность кожи и подлежащие ткани.</p>	<p>effects on the vast surface of the skin and underlying tissues.</p>
<p>Күн тию - физикалық жұмыс және демалыс кезінде, күн ванналарын теріс пайдалану кезінде пайда болады - әсіресе жағажайда, үлкен су объектілері маңындағы жағажайда, теңізде, сондай-ақ күн астында ұзақ жүргенде, баскиімсіз серуендеу (кемпинг). Күн тию - бұл күн сәулесінің тікелей әсерінің салдары; кенеттен пайда болуы мүмкін немесе 6 (8-ге дейін) сағаттан кейін кешіктірілуі мүмкін. Орталық жүйке жүйесіне әсер етеді.</p>	<p>Солнечный удар - возникает при физических работах и отдыхе, злоупотребление солнечными ваннами – особенно на берегу, на пляже у крупных водоемов, моря, а так же во время длительного пребывания, походов (турпоходов) с непокрытой головой. Удар является следствием прямого действия интенсивных солнечных лучей; может произойти непосредственно на месте, или отсрочено, через 6 (до 8) часов. Поражается центральная нервная система.</p>	<p>Sunstroke - occurs during physical work and leisure, abuse of sunbathing - especially on the beach, on the beach near large bodies of water, the sea, as well as during a long stay in the sun, hiking (camping) with your head uncovered. Impact is a consequence of the direct action of intense sunlight; may occur immediately on site, or delayed, after 6 (up to 8) hours. The central nervous system is affected.</p>
<p>Күнделікті жұмыс қоры - күнделікте пайдаланылатын медициналық мүлік. Бұл мүлік негізінен дәріхана желісінде (дәріханада, дәріханалық қоймаларда, базаларда) болады. Әрбір дәріханада белгілі қажеттілігі бар, екі-үш айлық шегінде дәрі-дәрмек, таңу материалдарының қоры болады.</p>	<p>Имущество текущего довольствия- это имущество отпускается медицинским учреждениям для повседневной работы. В мирное время медицинское имущество текущего довольствия находится в основном в аптечной сети (аптека, аптечные склады, базы). Каждая аптека имеет определенный запас медикаментов, перевязочного материала в пределах двух-трех месячной потребности.</p>	<p>Daily work fund- this property is dispensed to medical institutions for daily work. In peacetime, the medical property of the current allowance is located mainly in the pharmacy network (pharmacy, pharmacy warehouses, bases). Each pharmacy has a certain supply of medicines, dressings within two to three months of need.</p>
<p>Күре жолдық медициналық-құтқару пункті (КМҚП)- бұл жол-көлік оқиғалары кезінде уақытылы шұғыл медициналық көмек көрсетуге арналған әлеуметтік-бағдарланған жоба, олар республикалық маңызы бар жолдар авариялық-қауіпті учаскелерінде</p>	<p>Трассовые медико-спасательные пункты (ТМСП)- это социально-ориентированный проект, направленный на оказание своевременной экстренной медицинской помощи при дорожно-транспортных происшествиях (ДТП), которые устанавливаются на аварийно-опасных участках</p>	<p>Route medical-rescue points (RMRP) - this is a socially-oriented project aimed at providing timely emergency medical assistance in case of road traffic accidents. The composition of RMRP - 5 people: 1 - doctor, 1 - paramedic and 1 - paramedic-dispatcher, 1 -</p>

<p>құрылады. КМҚП құрамы – 5 адам: 1 – дәрігер, 1 - фельдшер, 1 - фельдшер-диспетчер, 1 – құтқарушы, 1 құтқарушы - жүргізуші.</p>	<p>дорог республиканского значения. Состав ТМСП– 5 человек: 1 – врач, 1 - фельдшер и 1- фельдшер-диспетчер, 1 – спасатель, 1 водитель-спасатель.</p>	<p>rescuer, 1 driver-rescuer.</p>
<p>Қан кетуі – қанның зақымдалған қан тамырларынан шығуы. Қан ағудың сипатына (күре тамыр, вена, капилляр, тіндік) қарай қанды уақытша тоқтатудың әр түрлі тәсілдері (саусақпен басу, басып байлам, бұрау, ширатпа салу) қолданылады.</p>	<p>Кровотечение – выход крови из поврежденных кровеносных сосудов. В зависимости от характера кровотечения (артериальное, венозное, капиллярное, паренхиматозное) применяются различные способы временной остановки кровотечения (пальцевое прижатие, наложение давящей повязки, закрутки, кровоостанавливающего жгута).</p>	<p>Bleeding - is the exit of blood from damaged blood vessels. Depending on the nature of the bleeding (arterial, venous, capillary, parenchymal), various methods of temporarily stopping bleeding (finger pressing, applying a pressure dressing, twist, hemostatic tourniquet) are used.</p>
<p>Қарапайым қорғаныш орындары - паналаушыларды ұшқын сынықтарынан, жарық сәулеленістен қорғайтын, шағын қуатты толқын соққысының және өтпелі радиация әсерін төмендететін орындар. Оларға саңылау (ашық және жабылған), траншеялар, жер асты өткелдері, көшелер және т. б. жатады. Баспана мен радиацияға қарсы баспананы екі реттік пайдалану қағидасына сәйкес, төтенше жағдайлар болмаған кезде олар шаруашылық мақсатта қолданылады (қоймалар, тұрғын үйлер, сынып бөлмелері)</p>	<p>Простейшие укрытия - обеспечивают защиту укрываемых от летящих обломков, светового излучения, а также они снижают воздействие ионизирующего излучения и ударной волны. К ним относятся щели (открытые и перекрытые), траншеи, подземные переходы улиц и т.п. По принципу двойного использования убежища и ПРУ при отсутствии ЧС используются в хозяйственных целях, (склады, бытовые помещения, учебные классы)</p>	<p>Simplest shelters - provide protection for shelter from flying debris, light radiation, and they also reduce the effects of ionizing radiation and shock waves. These include gaps (open and blocked), trenches, underpasses, etc. According to the principle of double use of shelter and ARS in the absence of emergency situations, they are used for household purposes (warehouses, living quarters, classrooms)</p>
<p>Қарулықақтығыс - қарулызорлық-зомбылыққұралдарынқолдану арқылықарама-қайшылықтардышешудіңбіртүрі, ондақақтығысқақатысушымен лекеттерсоғысдеп аталатынарн</p>	<p>Вооруженный конфликт – одна из форм разрешения противоречий с применением средств вооруженного насилия, при котором государства, вовлеченные в конфликт, не переходят в особое</p>	<p>Armed conflict - is one of the forms of resolving contradictions using the means of armed violence, in which the states involved in the conflict do not go into a special state, defined as war.</p>

айыжағдайға өтпейді.	состояние, определяемое как война.	
Қатты әсерлі ұлызаттар (ҚӘУЗ) - өндірісте, сыйымдылықтар қирағанда, тасымалдағанда, өндегенде, шашылғанда (төгілгенде) ауаны зақымдаушы концентрациядаластайтын өндірісте және басқадасалаларда қолданылатын химиялық заттар.	Сильно Действующие Ядовитые Вещества (СДЯВ) – химические вещества, применяемые в промышленности и других отраслях, которые при авариях на производстве, повреждениях и разрушениях емкостей при хранении, транспортировке, переработке или при выбросе (выливе) могут привести к заражению воздуха в поражающих концентрациях.	Strongly Active Toxic Substances (SATS) - chemicals used in industry and other industries that, during industrial accidents, damage and destruction of containers during storage, transportation, processing or during discharge (spill), can lead to air pollution in damaging concentrations.
Қауіп-қатер – тиімсіз қоршаған ортаның, адамға белгілі бір жағдайда зақым келтіруі. Тәуекел қауіп-қатердің әмбебап мөлшерлік бағалауы болып табылады.	Опасность – это негативное воздействие среды, человека, способное при определенных условиях причинить ущерб. Наиболее универсальной количественной оценкой опасности является риск.	Danger - a negative influence of the environment, human, capable of cause damage in certain circumstances. The most universal quantitative hazard assessment is risk.
Қауіпті өндірістік фактор - қауіпті өндірістік объектілердегі авариялар, оқысоқиғалар кезінде туындайтын, жеке және заңды тұлғаларға, қоршаған ортаға зиян (нұқсан) келтіретін физикалық құбылыс	Опасный производственный фактор - физическое явление, возникающее при авариях, инцидента на опасных производственных объектах, причиняющее вред (ущерб) физическим и юридическим лицам, окружающей среде	Hazardous production factor - a physical phenomenon that occurs during accidents, an incident at hazardous production facilities, causing harm (damage) to individuals and legal entities, the environment
Қауіпсіздік нормалары - өндіріс жағдайларын, өндірістік және еңбек процесін қамтамасыз ету тұлғасынан сипаттайтын, қызметкерлердің өмірі мен денсаулығын сақтауға бағытталған нормалардың, ережелердің, рәсімдер мен өлшемдердің сапалық және сандық көрсеткіштері	Нормы безопасности - качественные и количественные показатели, характеризующие условия производства, производственный и трудовой процесс с точки зрения обеспечения норм, правил, процедур и критериев, направленных на сохранение жизни и здоровья работников	Safety standards - qualitative and quantitative indicators characterizing the conditions of production, production and labor process in terms of ensuring norms, rules, procedures and criteria aimed at preserving the life and health of workers
Қауіпсіз еңбек шарттары - жұмыс істеушілерге зиянды және (немесе) қауіпті өндірістік факторлардың әсер	Безопасные условия труда - условия труда, при которых воздействие на работающих вредных и (или) опасных	Safe working conditions - working conditions under which exposure to working harmful and (or) dangerous

<p>етуі жоққа шығарылған немесе олардың әсер ету деңгейі белгіленген нормативтерден аспайтын еңбек жағдайлары</p>	<p>производственных факторов исключено, либо уровни их воздействия не превышают установленных нормативов</p>	<p>production factors is excluded, or their exposure levels do not exceed established standards</p>
<p>Қауіпті өндірістік нысандағы авария – адамдардың қаза болуына, олардың денсаулығына, қоршаған орта мен шаруашылық жүргізуші объектілерге зиян тигізуге, едәуір материалдық шығындарға және халықтың тіршілік жағдайларының бұзылуына әкеп соққан немесе әкеп соғуы мүмкін технологиялық процестің бұзылуы, механзмдердің, құрал-жабдықтардың және ғимараттардың зақымдануы.</p>	<p>Авария на опасном производственном объекте – нарушение технологического процесса, повреждение механизмов, оборудования и сооружений, которые повлекли или могут повлечь гибель людей, ущерб их здоровью, окружающей среде и объектам хозяйствования, значительные материальные потери и нарушение условий жизнедеятельности населения.</p>	<p>Accident at a hazardous production facility- is a violation of the technological process, damage to mechanisms, equipment and structures that caused or may result in death of people, damage to their health, environment and business facilities, significant material losses and violation of the living conditions of the population.</p>
<p>Қауіпті өндірістік нысандардағы өнеркәсіптік қауіпсіздік - жеке және заңды тұлғалардың, қоршаған ортаның қауіпті өндірістік объектілердегі авариялардан және аталған авариялардың зардаптарынан қорғалуының жай-күйі.</p>	<p>Промышленная безопасность на опасных производственных объектах – состояние защищенности физических и юридических лиц, окружающей среды от аварий на опасных производственных объектах и последствий указанных аварий.</p>	<p>Industrial safety at hazardous production facilities - the state of protection of individuals and legal entities, the environment from accidents at hazardous production facilities and the consequences of these accidents.</p>
<p>ҚӘУЗ бар объектердегі химиялық жағдайды бағалау химиялық зақым аймағы мен ошағының мөлшерін, ластанған ауаның белгілі межеге келуін, зақымдау әсерін, санитарлық шығындарды анықтаудан тұрады.</p>	<p>Оценка химической обстановки на объектах, имеющих СДЯВ, включает определение размеров зон химического заражения и очагов химического поражения, времени подхода зараженного воздуха к определенному рубежу (объекту), поражающего действия и возможных потерь людей.</p>	<p>Assessment of the chemical situation at facilities with a SATS includes determining the size of chemical infection zones and foci of chemical damage, the time it takes for the infected air to reach a certain line (object), the damaging effects and possible loss of people.</p>
<p>Қолайсыз табиғат құбылысы — салдарынан өсімдік шаруашылығының өнімі жойылған немесе</p>	<p>Неблагоприятное природное явление— природное явление (долговременное — засуха, заморозки,</p>	<p>Unfavorable natural phenomena— a natural phenomenon (long-term — drought, frost, freezing out,</p>

<p>бөлінген табиғат құбылысы (ұзақ мерзімді — құрғақшылық, үсіпкету, жылудың жетіспеуі, топырақтың шамадан артық ылғалдануы, ауаның шамадан тыс ылғалдануы, сутасқыны, су тапшылығы, аңызак; қысқа мерзімді — бұршақ соғу, нөсер жаңбыр, үсік шалу, қатты жел, сел)</p>	<p>вымерзание, недостаток тепла, излишнее увлажнение почвы, переувлажнение воздуха, наводнение, маловодье, суховей; кратковременное — фад, ливень, заморозки, сильный ветер, сель), в результате которого произошли гибель или повреждение продукции растениеводства</p>	<p>lack of heat, excessive soil moisture, air waterlogging, flooding, water scarcity, drought, short — hail, rain, frost, strong wind, mudflow) that resulted in the death or damage to crop production</p>
<p>Қорғану құрылыстарының қоры — өндірістік қызметшілер мен халықты осы заманғы зақымдау құралдарынан, сондай-ақ табиғи және техногендік сипаттағы ТЖ кезінде арнайы қорғауға арналған қолда бар балық инженерлік құрылыстардың жиынтығы.</p>	<p>Фонд защитных сооружений— совокупность всех имеющихся инженерных сооружений, специально предназначенных для защиты производственного персонала и населения от современных средств поражения, а также при ЧС природного и техногенного характера.</p>	<p>Fund of protective structures— all the existing engineering structures, specially designed for the protection of industrial workers and the public from the modern means of destruction, as well as in emergency situations of natural and manmade</p>
<p>Қорқу - шартсыз-рефлекторлық "кенеттен қорқыныш". Қорқыныш, екінші жағынан, әрқашан қауіп туралы хабардар болуына байланысты баяу басталады және ұзаққа созылады.</p>	<p>Исцуг— безусловно-рефлекторный «внезапный страх». Боязнь, напротив, всегда связана с осознанием опасности возникает медленнее и дольше продолжается</p>	<p>Fright - an unconditional-reflex "sudden fear". Fear, on the other hand, is always associated with awareness of danger; it occurs more slowly and lasts longer.</p>
<p>Қорқыныш - биологиялық немесе әлеуметтік күнкөріске қауіп пайда болған жағдайлардағы эмоция. Функционалды қорқыныш алдағы қауіпті білдіреді, алдын алу жолдарын іздеуге ұмтылдырады</p>	<p>Страх— эмоция, возникающая в ситуациях угрозы биологическому или социальному существованию. Функционально страх служит предупреждением о предстоящей опасности, побуждает искать пути ее избегания</p>	<p>Fear - an emotion that arises in situations of threat to biological or social existence. Functionally, fear serves as a warning about an imminent danger, encourages you to look for ways to avoid it</p>
<p>Қоршаған ортаның ластануы — ластағыш заттардың, радиоактивті материалдардың, өндіріс және тұтыну қалдықтарының түсуі, сондай-ақ шудың, тербелістердің, магнит өрістерінің және өзге де</p>	<p>Загрязнение окружающей среды — поступление в окружающую среду загрязняющих веществ, радиоактивных материалов, отходов производства и потребления, атакже влияние на окружающую среду шума,</p>	<p>Environmental pollution—entry into the environment of pollutants, radioactive materials, waste production and consumption, and the environmental impact of noise, vibration, magnetic</p>

<p>зиянды физикалық әсерлердің қоршаған ортаға ықпалы</p>	<p>вибраций, магнитных полей и иных вредных физических воздействий</p>	<p>fields and other harmful physical</p>
<p>Қоршаған ортаның апаттық ластануы — жеке және (немесе) заңды тұлғалардың шаруашылық және өзге де қызметтің экологиялыққауіпті түрлерін жүзеге асыруы кезінде болған авариялардан туындаған және зиянды заттарды атмосфераға шығару және (немесе) суға тастау немесе жер беті учаскесінде, жер қойнауында қатты, сұйық немесе газ түріндегі ластанушы заттардың жайылуы немесе иістің, шудың, тербелістің, радиацияның пайда болуы немесе электромагниттік, температуралық әсер, жарықтың әсері немесе сол уақыт үшін жол берілетін деңгейден асатын өзге де физикалық, химиялық, биологиялықзиянды әсер ету болып табылатын және нақты уақыт үшін рұқсат етілген деңгейден асатын, қоршаған ортаның кенеттен абайсызда ластануы</p>	<p>Аварийное загрязнение окружающей среды — внезапное непреднамеренное загрязнение окружающей среды, вызванное аварией, произошедшей при осуществлении экологически опасных видов хозяйственной и иной деятельности физических и (или) юридических лиц, и являющее собой выброс в атмосферу и (или) сброс вредных веществ в воду или рассредоточение твердых, жидких или газообразных загрязняющих веществ на участке земной поверхности, в недрах, или образование запахов, шумов, вибрации, радиации или электромагнитное, температурное, световое или иное физическое, химическое, биологическое вредное воздействие, превышающее для данного времени допустимый уровень</p>	<p>Emergency environmental pollution— sudden unintentional environmental pollution caused by an accident that occurred during the implementation of environmentally hazardous types of economic and other activities of individuals and (or) legal entities, which is an emission into the atmosphere and (or) discharge of harmful substances into the water or dispersal of solid, liquid or gaseous pollutants substances on a plot of the earth's surface, in the bowels, or the formation of odors, noise, vibration, radiation or electromagnetic, temperature, light or other physical, chemical, biological harm th exposure over time for the allowable level</p>
<p>Қоршаған ортаның ластану учаскелері— жер бетініңжәнесубъектілерінің ауіптіхимиялықзаттарменбелгіленгеннормативтерденартықластанғаншектеуліучаскелері</p>	<p>Участки загрязнения окружающей среды— ограниченные участки земной поверхности и водных объектов, загрязненные опасными химическими веществами свыше установленных нормативов</p>	<p>Environmental pollution areas - limited areas of the earth's surface and water bodies contaminated with hazardous chemicals in excess of established standards</p>
<p>ҚРАҚ байқау мен зертханалық бақылау желісі (БЗБЖ) мүдделі Министрліктердің бірлескен бұйрығымен 2013 жылықұрылған. <i>Байқау техникалық</i></p>	<p>Сеть наблюдения и лабораторного контроля(СНЛК) ГО РК созданасовместным приказом заинтересованных Министерств в 2013 году <i>Под наблюдением</i></p>	<p>Surveillance and Laboratory Monitoring Network (SLMN) of the CD RK was established by a joint order of interested Ministries in 2013 <i>Surveillance is understood</i></p>

<p>құралдардың көмегімен қоршаған орта объектілерінің, азық-түліктің, тамақ және жем-шөп шикізатының, ауыз судың радиоактивті заттармен (бұданәрі - РЗ), уландырғыш заттармен (УЗ), әсері күшті уытты заттармен (ӨКУЗ) және биологиялық (бактериологиялық) агенттермен (БА) улануын (ластануын) уақтылы анықтауды қамтамасыз ететін барлаудың тәсілі, тұрақты мониторинг деп түсініледі, оның ішінде онлайн режимінде де.</p> <p><i>Зертханалық бақылау</i> қоршаған орта объектілерінің сынамаларында, азық-түлікте, тамақ және жем-шөп шикізатында, ауыз суда, клиникалық материалда негізгі агентті анықтау (БҚ үшін – ерекше индикация өткізгеннен кейін).</p>	<p>понимается способ разведки, постоянный мониторинг, в том числе в режиме онлайн, обеспечивающий своевременное обнаружение зараженности (загрязненности) объектов окружающей среды, продовольствия, пищевого и фуражного сырья, питьевой воды радиоактивными веществами (РВ), отравляющими веществами (ОВ), сильнодействующими ядовитыми веществами (СДЯВ) и биологическими (бактериологическими) агентами (БА) с помощью технических средств.</p> <p>Под <i>лабораторным</i> контролем понимается обнаружение в пробах объектов окружающей среды, продовольствия, пищевом и фуражном сырье, питьевой воде, клиническом материале искомого агента (для БА - после проведения специфической индикации)</p>	<p>as a reconnaissance method, continuous monitoring, including online, providing timely detection of contamination (contamination) of environmental objects, supply, food and feed raw materials, drinking water with radioactive substances (RS), toxic substances (TS), and s toxictrongly active toxic substances (SATS) and biological (bacteriological) agents (BA) using technical means.</p> <p>Under <i>laboratory monitoring</i> is meant the detection in samples of environmental objects, supply, food and feed raw materials, drinking water, the clinical material of the desired agent (for BA - after a specific indication)</p>
<p><i>Құрастырылған жарақат-</i> механикалық, термиялық, химиялық, радиациялық, бірақ механикалық зақымданулар міндетті болған кезде бірнеше зақымдаушы факторлардың ағзаға бір мезгілде немесе дәйекті әсері нәтижесінде пайда болған зақымданулар.</p>	<p><i>Комбинированная травма</i> – повреждения, возникшие в результате одновременного или последовательного воздействия на организм нескольких поражающих факторов: механического, термического, химического, радиационного, но при обязательном наличии механических повреждений.</p>	<p><i>Combined injury</i> - damage resulting from the simultaneous or sequential exposure of the body to several damaging factors: mechanical, thermal, chemical, radiation, but with the indispensable presence of mechanical damage.</p>
<p><i>Құтқару жұмыстары</i> – төтенше жағдайлар аймағындағы адамдарды, материалдық және мәдени құндылықтарды құтқару, қоршаған ортаны қорғау, оны оқшаулау және басу немесе оған тән қауіпті</p>	<p><i>Спасательные работы</i>– действия в зоне ЧС по спасению людей, материальных и культурных ценностей, защите окружающей среды, ее локализации и подавлению или доведению до</p>	<p><i>Rescue operations</i>— actions in the area of emergency rescue of people, material and cultural values, environmental protection, its localization and suppression or brought to the lowest possible level of</p>

факторлардың әсер етуінің мүмкін болатын ең төменгі деңгейіне дейін жеткізу жөніндегі іс-қимылдар.	минимально возможного уровня характерных для нее опасных факторов.	exposure to specific hazards for her
Құтқарушы — құтқару және шұғыл жұмыстарды жүргізуге арнайы даярлықтан және аттестаттаудан (қайта аттестаттаудан) өткен азамат.	Спасатель — гражданин, прошедший специальную подготовку и аттестацию (переаттестацию) на проведение спасательных и неотложных работ.	Rescuer — citizen, specially trained and certified (recertified) for carrying out rescue and emergency operations
Құтқарушылардың мәртебесі – Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген құтқарушылардың құқықтары мен міндеттерінің жиынтығы.	Статус спасателей – совокупность прав и обязанностей спасателей, установленных законодательством Республики Казахстан.	Status of rescuers — a set of rights and duties of the rescuers, established by the legislation of the Republic of Kazakhstan.
Қызметі үшінші тұлғаларға зиян келтіру қаупімен байланысты нысандағы авария — үшінші тұлғалардың өміріне, денсаулығына және (немесе) мүлкіне зиян келтіру нәтижесінде технологиялық процесті бұзулуы, тетіктер, жабдықтар мен құрылыстардың бүлінуі	Авария на объекте, деятельность которого связана с опасностью причинения вреда третьим лицам — нарушение технологического процесса, повреждение механизмов, оборудования и сооружений, в результате которых нанесен вред жизни, здоровью и (или) имуществу третьих лиц	Accident at the facility, which activity is connected with risk of causing harm to third parties — violation of the technological process, damage to mechanisms, equipment and structures, which resulted in harm to the life, health and (or) property of third parties
Локальды көшіру ТЖ зақымдау факторларының ықтимал әсер ету аймағы жекелеген қалалық шағын аудандардан немесе ауылдық елді мекендерден тыс шектелген және көшірілетін халық саны бірнеше мың адамнан аспайтын кезде жүргізіледі. Эвакуацияланған адамдар, әдетте, қаланың жойылмаған аудандарында немесе жақын елді мекендерде орналастырылады.	Локальная эвакуация проводится тогда, когда зона возможного воздействия поражающих факторов ЧС ограничена пределами отдельных городских микрорайонов или сельских населенных пунктов и численность эвакуируемого населения не превышает нескольких тысяч человек. Эвакуированные размещаются, как правило, в непострадавших районах города или ближайших населенных пунктах	Local evacuation is carried out when the zone of possible impact of the damaging factors of emergency is limited to the boundaries of individual urban areas or rural settlements and the number of evacuated population does not exceed several thousand people. Evacuated are usually located in uninjured areas of the city or the nearest settlements
Мамандандырылған медициналық көмек — диагностиканың,	Специализированная медицинская помощь — медицинская помощь,	Specialized medical care — medical care provided by experts specialized

<p>емдеу және медициналық оңалтудың арнайы әдістерін пайдалануды талап ететін аурулар кезінде беيبіндік мамандар көрсететін медициналық көмек</p>	<p>оказываемая профильными специалистами при заболеваниях, требующих специальных методов диагностики, лечения и медицинской реабилитации</p>	<p>in diseases that require special methods of diagnosis, treatment and rehabilitation</p>
<p>Мамандандырылған медициналық көмек бригадасы (ММКБ) медициналық ЖОО, дәрігерлерді жетілдіру институттары, клиникалық ауруханалар базасында құрылады. Жеке құрам саны-5 адам. 10 сағат ішінде орта есеппен 8-10 зақымданғандарға мамандандырылған медициналық көмек көрсете алады. ЖМЖА негізгі мақсаты-қала сыртындағы емдеу мекемелерінде зақымданған адамдарға мамандандырылған медициналық көмек көрсету.</p>	<p>Бригада специализированной медицинской помощи (БСМП) создается на базе медицинских вузов, институтов усовершенствования врачей, клинических больниц. Численность личного состава – 5 человек. За 10 часов работы может оказать специализированную медицинскую помощь в среднем 8-10 пораженным. Основное назначение БСМП - оказание специализированной медицинской помощи пораженным в лечебных учреждениях загородной зоны.</p>	<p>Team of specialized medical care (TSMC) is created on the basis of medical universities, institutes for the improvement of doctors, clinical hospitals. The number of personnel is 5 people. For 10 hours of work, he can provide specialized medical care on average to 8-10 affected. The main purpose of TSMC is to provide specialized medical care to those affected in medical institutions of the suburban area.</p>
<p>Мамандандырылған медициналық көмек отряды (ММКО) ірі емдеу – профилактикалық мекемелер, медициналық жоғары оқу орындары, дәрігерлік біліктілікті жетілдіру, клиникалық саладағы ғылыми – зерттеу институттарының базасында ұйымдастырылады. Отряд зақымданғандарға мамандандырылған медициналық көмекті ұйымдастыру мен көрсетуге, емдеу мекемелерінде консультативтік көмек көрсетуге, медицина қызметкерлерін емдеу мен диагностика жүргізуге, зақымданғандарға күтім жасауды үйретуге тағайындалады.</p>	<p>Отряд специализированной медицинской помощи (ОСПМ) организуется на базе крупных лечебно-профилактических учреждений, медицинских вузов, институтов усовершенствования врачей, научно-исследовательских институтов клинического профиля и предназначен для:</p> <ul style="list-style-type: none"> - организации и оказания специализированной медицинской помощи пораженным; - оказания консультативной помощи в лечебных учреждениях; - обучения персонала лечебно-профилактического учреждения лечению, 	<p>The unit of specialized medical care (USMC) is organized on the basis of large medical institutions, medical universities, institutes for the improvement of doctors, research institutes of clinical profile and created for:</p> <ul style="list-style-type: none"> - organization and provision of specialized medical care for the affected; - providing advice in medical institutions; - training of personnel of the medical and preventive institution in the treatment, diagnosis, care of the affected.

	диагностике, уходу за пораженными.	
Мамандандырылған шұғыл медициналық көмек бригадалары (ММКБ) – ТЖ білікті медициналық көмек көрсетуге арналған	Бригада экстренной специализированной медицинской помощи (БЭСМП) предназначена для оказания квалифицированной медицинской помощи в ЧС	Team of emergency specialized medical care (TESMC) is designed to provide qualified medical care in emergencies.
Мамандандырылған эпидемияға қарсы бригадалар обаға қарсы мекемелер базасында құрылған ауқымды зақымдау ошақтарында эпидемияға қарсы шараларды өткізу үшін қолданылады.	Специализированная противоэпидемическая бригада (СПЭБ) создается на базе противочумных учреждений и используется для проведения противоэпидемических мероприятий в крупных очагах поражения.	Specialized anti-epidemic team (SAET) is created on the basis of anti-plague institutions and is used to conduct anti-epidemic measures in large lesions.
Мамандандырылған эпидемияға қарсы отряд (МЭҚО) обаға қарсы институттар, станциялар базасында құрылады. Биологиялық (аса қауіпті инфекциялардың), басқа да қауіпті инфекцияларда, жұқпалы және этиологиясы белгісіз аурулардың ошақтарында жұмыс істеуге арналады. Аса қауіпті және басқа да инфекциялардың ошақтарын анықтау, оқшаулау және жою барысында шұғыл эпидемияға қарсы іс-шараларды кешенді ұйымдастыру мен өткізуге қатысады, белгісіз аурулардың этиологиясын диагностикалауды және инфекциялық аурулардың қоздырғыштарын анықтауды жүзеге асырады	Специализированная противоэпидемическая бригада (СПЭБ) создаются на базепротивочумных институтов, станций. Предназначена для работы в очагах биологического заражения (особо опасных инфекций) и других опасных инфекционных заболеваний и болезней неясной этиологии. Участвует в организации и проведении комплекса экстренных противоэпидемических мероприятий по выявлению, локализации и ликвидации очагов особо опасных и других инфекционных заболеваний, осуществляют диагностику заболеваний неясной этиологии и индикацию возбудителей инфекционных заболеваний	Specialized anti-epidemic brigade (SAEB) is created on the basis of anti-plague institutes, stations. Designed to work in foci of biological infection (especially dangerous infections) and other dangerous infectious diseases and diseases of unknown etiology. Participates in the organization and conduct of a complex of emergency anti-epidemic measures to identify, localize and eliminate foci of especially dangerous and other infectious diseases, diagnose diseases of unknown etiology and indicate pathogens of infectious diseases
Медициналық-әлеуметтік көмек - тізбесін уәкілетті орган айқындайтын әлеуметтік мәні бар аурулармен науқастанған	Медико-социальная помощь - медицинская помощь, оказываемая профильными специалистами гражданам с	Medical and social assistance - medical assistance provided by specialized specialists to citizens with socially

азаматтарға көрсетілетін медициналық және элеуметтік-психологиялық көмек. Көмек көрсету тәртібін уәкілетті орган белгілейді	социально значимыми заболеваниями, перечень которых определяется уполномоченным органом	significant diseases, the list of which is determined by the authorized body
Медициналық есепке алу — наукастың ауруына, жүктілігіне және өмірімен денсаулығына қатысты басқа да жағдайларына байланысты профилактикалық мақсатта медицина қызметкеріне баруын денсаулық сақтау ұйымында тіркеу	Медицинский учет — регистрация в организации здравоохранения обращений пациента к медицинскому работнику в профилактических целях, в связи с заболеванием, беременностью и другими случаями, связанными с жизнью и здоровьем	Medical records — registration health organization calls the patient to health care worker as a preventive measure, due to illness, pregnancy and other cases related to the life and health
Медициналық жабдықтар — емдеу, диагностикалау және қалпына келтіру іс-шараларында, сондай-ақ наукасты күту кезінде пациентке және медициналық қызметкерге қажетті жағдайларды қамтамасыз етуге арналған медициналық техника	Медицинское оборудование — медицинская техника, предназначенная для обеспечения необходимых условий пациенту и медицинскому персоналу при лечебных, диагностических и реабилитационных мероприятиях, а также при уходе за больными	Medical equipment — medical technology, designed to provide the necessary conditions for the patient and the medical staff at the medical, diagnostic and rehabilitation activities, and patient care
Медициналық жабдықтау — зілзала медицинасы қызметінің құрылымдары мен мекемелерінің медициналық мүліктерге қажеттілігін толық және уақытылы қамтамасыз етуге бағытталған ғылыми және тәжірибелік жүйе	Медицинское снабжение — система научных знаний и практических мероприятий, направленных на своевременное и полное обеспечение потребностей формирования и учреждений службы медицины катастроф в медицинском имуществе во всех режимах функционирования	Medical supply — system of scientific knowledge and practical measures aimed at ensuring the timely and full needs groups and institutions in disaster medicine service medical equipment in all modes of operation
Медициналық жағдайды бағалау — зақымданғандарға медициналық көмекті ұйымдастыру мен көрсетуге әсер ететін факторлар мен жағдайларды анықтау.	Оценка медицинской обстановки - выявление факторов, условий, оказывающих влияние на организацию и оказание медицинской помощи пострадавшим.	Assessment of the medical situation - the identification of factors, conditions that influence the organization and provision of medical care to victims.
Медициналық жеке қорғану құралдары (МЖҚК) – бұл ТЖ және жаппай қырып-жою	Медицинские средства индивидуальной защиты (МСИЗ) – это	Medical personal protective equipment (MPPE) - this drug and

<p>қаруының зақымдаушы факторларынан халықты қорғауға, сонымен қатар, зардап шеккендерге медициналық көмек көрсетуге арналған дәрілік заттар және басқа да медициналық мүлік.</p>	<p>лекарственные средства и другое медицинское имущество, предназначенное для защиты населения, спасателей от воздействия неблагоприятных и поражающих факторов, а также для профилактики и оказания медицинской помощи, пострадавшим от поражающих факторов ЧС и ОМП</p>	<p>other medical property intended for the protection, rescue workers from adverse and damaging factors, as well as for prevention and care, to victims of disaster affecting factors and TMC</p>
<p>Медициналық көмек — халықтың денсаулығын сақтауға және калпына келтіруге бағытталған медициналық қызметтер көрсету кешені</p>	<p>Медицинская помощь — комплекс медицинских услуг, направленных на сохранение и восстановление здоровья населения</p>	<p>Medical care— complex of medical services aimed at preserving and restoring the health of the population</p>
<p>Медициналық көмектің сапасы — көрсетілетін медициналық көмектің денсаулық сақтау саласындағы уәкілетті орган бекіткен және медициналық ғылым мен технология дамуының қазіргі заң аясы негізінде белгіленген стандарттарға сәйкестік шарасы</p>	<p>Качество медицинской помощи — мера соответствия оказываемой медицинской помощи стандартам, утвержденным уполномоченным органом в области здравоохранения и установленным на основе современного уровня развития медицинской науки и технологий</p>	<p>Quality of medical care— a measure of compliance of medical care to standards established by the authorized body in the field of health and established on the basis of the current level of development of medical science and technology</p>
<p>Медициналық қалдықтар (МҚ)- медициналық қызметтерді көрсету және медициналық манипуляциялар барысында құрылады.</p>	<p>Медицинские отходы (МО) образуются в процессе оказания медицинских услуг и проведения медицинских манипуляций.</p>	<p>Medical waste (MW) - is generated during the provision of medical services and medical manipulations.</p>
<p>Медициналық қорғау – медициналық ЖҚҚ қолдану, арнайы алдын алу санитарлық – гигиеналық және эпидемияға қарсы іс-шаралар жүргізу арқылы ТЖ зақымдаушы факторларының халыққа әсер етуін алдын алу немесе барынша әлсірету үшін өткізілетін іс-шаралар кешені.</p>	<p>Медицинская защита – это комплекс мероприятий для предупреждения или максимального ослабления воздействия на население и спасателей поражающих факторов ЧС путем использования медицинских СИЗ (МСИЗ), а также проведения специальных профилактических, санитарно – гигиенических и</p>	<p>Medical protection - a set of measures to prevent or minimize the impact on the population and rescuers of the damaging factors of emergencies through the use of medical PPE (MPPE), as well as special preventive, sanitary, hygienic and anti-epidemic measures.</p>

	противоэпидемических мероприятий.	
Медициналық сұрыптау- зақымдалушылардың медициналық көрсеткіштеріне және нақты жағдайларға қарай оларды топтарға бөлу, мұндайда емдеу-алдын алу және көшіру шараларының біртектілігі есепке алынады	Медицинская сортировка — распределение поражённых (больных) на группы, исходя из необходимости в однородных лечебно-профилактических и эвакуационных мероприятиях в зависимости от медицинских показаний и конкретных условий обстановки	Triage (medical sorting) - the distribution of the affected (patients) into groups, based on the need for homogeneous treatment, prophylactic and evacuation measures, depending on medical indications and specific environmental conditions
Медициналық эвакуациялау - қажетті медициналық көмек көрсету және емдеу үшін санитарлық шығын ошақтарынан зақымданғандарды медициналық құралымдар мен мекемелеріне тасымалдау бойынша іс-шаралар жүйесі.	Медицинской эвакуацией называется система мероприятий по транспортировке поражённых из очагов санитарных потерь в медицинские формирования и учреждения для оказания им необходимой медицинской помощи и лечения	Medical evacuation - a system of measures for the transportation of sanitary losses affected from the foci to medical units and institutions for rendering them necessary medical care and treatment
Медициналық эвакуациялау жолдары - зардап шеккендер (пациенттер) шығарылып, зақымданудан медициналық эвакуация сатыларына жеткізілетін бағыт.	Пути медицинской эвакуации - маршрут, по которому осуществляется выход и транспортировка поражённых (больных) из очага поражения до этапов медицинской эвакуации.	Medical evacuation ways - the route along which the affected (patients) are exited and transported from the lesion to the stages of medical evacuation.
Медициналық эвакуациялау кезеңдері - зардап шеккендерді (пациенттерді) эвакуациялау жолдарының бойында орналастырылған және оларды қабылдауды, медициналық сұрыптауды, МК-мен қамтамасыз етуді, емделуді және одан әрі эвакуацияға дайындықты қамтамасыз ететін медициналық қызметті қалыптастыру және құру.	Этапы медицинской эвакуации – формирования и учреждения медицинской службы, развернутые на путях эвакуации поражённых (больных) и обеспечивающие их прием, мед. сортировку, оказание МП, лечение и подготовку (при необходимости) к дальнейшей эвакуации.	Stages of medical evacuation - the formation and establishment of a medical service deployed along the evacuation routes of the affected (patients) and providing for their reception, medical sorting, provision of MA, treatment and preparation (if necessary) for further evacuation.
Мемлекеттік материалдық қор — жұмылдыру мұқтаждарына	Государственный материальный резерв — запас материальных ценностей,	State material reserves — supply of material assets intended for the needs of

<p>табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдайлардың зардаптарын жою жөніндегі бірінші кезектегі шараларды қабылдауға, ізгілік көмек көрсетуге және нарыққа реттеушілік ықпал жасауға арналған материалдық құндылықтар қоры</p>	<p>предназначенный для мобилизационных нужд, принятия первоочередных мер по ликвидации последствий чрезвычайных ситуаций природного и техногенного характера, оказания гуманитарной помощи и регулирующего воздействия на рынок</p>	<p>mobilization, the adoption of urgent measures to mitigate the consequences of natural and man-made disasters, humanitarian assistance and the regulatory impact on the market</p>
<p>Мемлекеттік санитарлық-эпидемиологиялық қадағалау— халықтың денсаулығын сақтау мен тіршілік ету ортасын қорғау мақсатында санитарлық-эпидемиологиялық қызмет органдарының халықтың санитарлық-эпидемиологиялық салауаттылығы саласындағы ҚР заңдарын бұзушылықтың алдын алу, анықтау, жолын кесу жөніндегі қызметі</p>	<p>Государственный санитар-эпидемиологический надзор—деятельность органов санитарно-эпидемиологической службы по предупреждению, выявлению, пресечению нарушений законодательства РК в области санитарно-эпидемиологического благополучия населения в целях охраны здоровья и среды обитания населения</p>	<p>State sanitary and epidemiological surveillance — the activities of sanitary-epidemiological service for the prevention, detection, suppression of violations of the legislation of Kazakhstan in the field of sanitary and epidemiological welfare of the population in order to protect the health and environment of the population</p>
<p>Метеорологиялық қару - қарсыластың қажетті азық-түлікке және басқа да ауыл шаруашылығы өнімдерімен қамтамасыз ету мүмкіндіктерін азайту мақсатында ауа райына мақсатты тікелей әсер ететін қару.</p>	<p>Метеорологическое оружие - целенаправленное воздействие на погоду в целях снижения возможностей противника по обеспечению его потребностей в продовольствии и других видах сельхозпродукции.</p>	<p>Meteorological weapons - a targeted impact on the weather in order to reduce the ability of the enemy to meet his needs for food and other types of agricultural products.</p>
<p>Мұздану - дененің суықтың әсеріне жалпы реакциясы, температураның төмендеуімен, өмірлік маңызды функциялардың күрт тежелуімен, өлгенге дейін.</p>	<p>Замерзание – это общая реакция организма на воздействие холода, проявляющаяся снижением температуры с резким угнетением всех жизненных функций, вплоть до умирания</p>	<p>Freezing - a general reaction of the body to the effects of cold, manifested by a decrease in temperature with a sharp inhibition of all vital functions, up to dying</p>
<p>Нысан- азаматтық қорғау саласындағы талаптар белгіленген немесе белгіленуі тиіс, жеке немесе заңды тұлғалардың мүлкі, мемлекеттік мүлік, оның ішінде үйлер, ғимараттар,</p>	<p>Объект- имущество физических или юридических лиц, государственное имущество, в том числе здания, сооружения, строения,</p>	<p>Object - property of individuals or legal entities, state property, including buildings, constructions, structures, technological installations, equipment, units and other property to</p>

<p>құрылыстар, технологиялық қондырғылар, жабдық, агрегаттар және өзге де мүлік</p>	<p>технологические установки, оборудование, агрегаты и иное имущество, к которому установлены или должны быть установлены требования в сфере ГЗ</p>	<p>which requirements in the field of civil defense are established or should be established</p>
<p>Нысан жұмысының тұрақтылығын бағалау – оны бейбіт уақыттағы ТЖ, соғыс уақытында, осы заманғы зақымдау құралдарымен зақымданғанда, сондай-ақ нысанмен жабдықтау жүйесі ішінара қираған кезде жұмысты жалғастыру және өндірісті қалпына келтіру кезінде туындаған зақымдағыш факторлар ықпалына қарастыруға қабілеттілігі тұрғысынан оны жан-жақты зерттеу.</p>	<p>Оценка устойчивости работы объекта - это всестороннее его изучение с точки зрения способности противостоять воздействию поражающих факторов, возникающих при ЧС, современных средств поражения, восстановить производство и продолжить работу</p>	<p>Assessing the stability of an object's work- a comprehensive study of it from the point of view of its ability to withstand the effects of damaging factors that occur during emergencies, modern means of destruction, restore production and continue to work</p>
<p>Обсервация - карантин аймағымен шекаралас барлық обсервация аймағында адамдардың немесе ауыл шаруашылығы жануарларын жүріп-тұруын шектеуін, медициналық және ветеринариялық бақылау күшейтуімен қатар, эпидемияға қарсы, емдеу-профилактикалық және ветеринариялық-санитариялық іс-шаралар.</p>	<p>Обсервация- режимно-ограничительные мероприятия, предусматривающие наряду с усилением медицинского и ветеринарного наблюдения и проведением противоэпидемических, лечебно-профилактических и ветеринарно-санитарных мероприятий ограничение перемещения и передвижения людей или сельскохозяйственных животных во всех сопредельных с зоной карантина зоной обсервации.</p>	<p>Observation - regime-restrictive measures, which include, along with strengthening medical and veterinary surveillance and anti-epidemic, medical and preventive and veterinary-sanitary measures, restricting the displacement and movement of people or farm animals in all observational zones adjacent to the quarantine zone.</p>
<p>Оқыс оқиға – қауіпті өндірістік объектіде қолданылатын техникалық құрылғылардың істен шығуы немесе зақымдануы, сондай-ақ қауіпті өндірістік объектіде технологиялық процесс режимінен ауытқу</p>	<p>Инцидент - отказ или повреждение технических устройств, применяемых на опасном производственном объекте, а также отклонение от режима технологического процесса на опасном производственном объекте</p>	<p>Incident - failure or damage to technical equipment used in a hazardous production facility, as well as a deviation from the mode of the technological process at the hazardous production</p>

		facility
Оқшаулағыш газқағарлар – тыныс алу органдарын қоршаған ортадан оқшаулайды, сүзгіш ТОЖҚҚ қолдану мүмкіндігі болмаған жағдайында пайдаланылады.	Изолирующие противогазы – изолируют органы дыхания от окружающей среды, используются в условиях невозможности применения фильтрующих СИЗОД.	Isolating gas masks - isolate the respiratory system from the environment, are used in cases of impossibility of using filtering PRE (personal respiratory equipment).
Өнеркәсіптік қауіпсіздікті қамтамасыз ету – авариялардың алдын алуға, қауіпті өндірістік объектілерде авариялар туындаған кезде және оларды жою жағдайында ұйымдасқан іс-қимылға әзір болуды қамтамасыз етуге бағытталған ұйымдық – техникалық экономикалық және құқықтық сипаттағы шаралар жүйесін әзірлеумен жүзеге асыру.	Обеспечение промышленной безопасности – разработка и осуществление системы мер организационно-технического, экономического и правового характера, направленных на предупреждение аварий, обеспечение готовности к организованным действиям в случае возникновения и ликвидации аварий на опасных производственных объектах.	Ensuring industrial safety - the development and implementation of a system of organizational, technical, economic and legal measures aimed at preventing accidents, ensuring preparedness for organized actions in the event of emergencies and elimination of accidents at hazardous production facilities.
Өнеркәсіптік қауіпсіздік ережелері - қауіпті өндірістік объектілердегі қызметті ұйымдастырыумен жүзеге асыру тәртібін айқындайтын нормативтік құқықтық актілер.	Правила промышленной безопасности -нормативные правовые акты, определяющие порядок организации и осуществления деятельности на опасных производственных объектах.	Industrial safety rules - regulatory legal acts that determine the organization and implementation of activities at hazardous production facilities.
Өнеркәсіптік қауіпсіздік талаптары –Қазақстан Республикасының өнеркәсіптік қауіпсіздік саласындағы заңдарымен белгіленген, сақтаулы өнеркәсіптік қауіпсіздікті қамтамасыз ететін нормалар.	Требования промышленной безопасности – нормы, установленные законодательством Республики Казахстан в области промышленной безопасности, соблюдение которых обеспечивает промышленную безопасность.	Requirements of industrial safety - norms established by the legislation of the Republic of Kazakhstan in the field of industrial safety, observance of which ensures industrial safety.
Өңірлік нозоареал - аурудың таралу шегімен анықталады. Бұл қоздырғышты таратуға	Региональные нозоареалы - ограниченные области распространения болезни. Это те районы, где	Regional nosoareals - limited areas of disease spread. These are areas where social and

<p>әлеуметтік және табиғи жағдайлары қолайлы аудандар</p>	<p>социальные и природные условия благоприятствуют передаче возбудителя.</p>	<p>environmental conditions favor transmission of the pathogen.</p>
<p>Өрт жағдайы - халықтың тіршілік әрекеттеріне әсерін тигізетін зілзала, авария, апат, сонымен қатар қазіргі заманғы зақымдау құралдарының бірінші және екінші зақымдаушы факторларының негізінде болатын өрт салдарының жиыны.</p>	<p>Пожарная обстановка - совокупность последствий стихийных бедствий, аварий (катастроф), первичных и вторичных поражающих факторов современных средств поражения, в результате которых возникают пожары.</p>	<p>Fire situation - a set of consequences of natural disasters, accidents (catastrophes), primary and secondary damaging factors of modern means of destruction, resulting in fires.</p>
<p>Өрт қауіпсіздігі — адамдардың, мүліктің, меншіктің, қоғам мен мемлекеттің өрттен қорғалу жай-күйі</p>	<p>Пожарная безопасность — состояние защищенности людей, имущества, собственности, общества и государства от пожаров</p>	<p>Fire safety—state of protection of people, property, ownership, society and state from fire</p>
<p>Өртті сөндіруге байланысты бірінші кезектегі апаттық-құтқару жұмыстары— адамдарды, мүлікті, меншікті құтқару мен басқа жерге көшіру, өрт кезінде зардап шеккендерге дәрігер келгенге дейінгі алғашқы көмек көрсету жөніндегі жауынгерлік іс-әрекеттері</p>	<p>Первоочередные аварийно-спасательные работы, связанные с тушением пожаров— боевые действия по спасению и эвакуации людей, имущества, собственности, оказанию первой доврачебной помощи пострадавшим при пожарах</p>	<p>Priority rescue operations, connected with fire fighting— fighting rescue and evacuation of people, property, rendering first aid to victims of fires</p>
<p>Өрт – жарылыс қауіпті нысандар (ӨЖҚН) – белгілі жағдайларда жарылу немесе жану мүмкіншілігі пайда болатын, жарылыс қауіпі бар заттарды тасымалдайтын, сақтайтын, шығаратын мекемелер.</p>	<p>Пожаро– и взрывоопасные объекты (ПВОО) – предприятия, на которых производятся, хранятся, транспортируются взрывоопасные продукты или продукты, приобретающие при определенных условиях способность к возгоранию или взрыву.</p>	<p>Fire and explosive hazardous objects (FEHO) - enterprises where explosive products or products are produced, stored, and transported that acquire the ability to ignite or explode under certain conditions.</p>
<p>Өрт-жарылыс қауіпі бар нысандардағы авария (ӨЖҚО) қатты жарылыстар мен өрттерге байланысты тез тұтанатын және жарылыс қауіпі бар сұйықтықтар мен газдары бар сыйымдылықтар</p>	<p>Аварии на пожаро-взрывоопасных объектах (ПВОО) связанные с сильными взрывами и пожарами, могут привести к взрывам емкостей и трубопроводов с</p>	<p>Accidents at fire and explosion hazardous facilities (AFEHF) associated with strong explosions and fires can lead to explosions of tanks and pipelines with</p>

<p>мен құбырлардың жарылысына, электр сымдарының қысқа тұйықталуына, кейбір заттар мен материалдардың жануына әкелуі мүмкін.</p>	<p>легковоспламеняющимися и взрывоопасными жидкостями и газами, коротким замыканием электропроводки, взрывами и возгоранием некоторых веществ и материалов.</p>	<p>flammable and explosive liquids and gases, short circuit of electrical wiring, explosions and fire of some substances and materials.</p>
<p>Персонал –техногендік сәуле шығару көздерімен жұмыс істейтін адамдар (А тобы) немесе жұмыс жағдайлары бойынша, олардың әсер ету шеңберінде болатындар (Б тобы);</p>	<p>Персонал– лица, работающие с техногенными источниками излучения (группа А) или находящиеся по условиям работы в сфере их воздействия (группа Б)</p>	<p>Personnel - persons working with technogenic radiation sources (group A) or who are under the working conditions in the sphere of their influence (group B)</p>
<p>Полижарақат – бір немесе бірнеше анатомиялық жерлерде екі және онан да көбірек зақым аймағы болып, оның ішінде зақымның біреуі немесе қосылған түрі зақымдалғанның денсаулығымен өміріне қауіп төндіріп, шұғыл білікті және мамандандырылған медициналық көмекті талап ететін жарақат.</p>	<p>Политравма– наличие двух и более зон повреждений в одной или нескольких анатомических областях, когда одно из них или сочетание их представляет опасность для жизни и здоровья пострадавшего и требует проведения неотложной квалифицированной и специализированной медицинской помощи.</p>	<p>Polytrauma - the presence of two or more zones of damage in one or more anatomical areas, when one of them or a combination of them poses a danger to the life and health of the victim and requires emergency qualified and specialized medical care.</p>
<p>Пунктішілік сұрыптау - осы кезеңде зақымдалғанның айналасындағыларға қауіптілігіне, медициналық көмекке мұқтаждығына байланысты және көрсетілетін көмектің кезегін, сипаты мен функционалдық бөлімшелерін айқындау мақсатында топтарға бөлу.</p>	<p>Внутрипунктовая сортировка пораженных проводится с целью распределения их на группы для направления в определенные функциональные подразделения данного этапа медицинской эвакуации и определения очередности и характера оказания им медицинской помощи в зависимости от опасности для окружающих и нуждаемости в оказании медицинской помощи на данном этапе эвакуации</p>	<p>Intra-point sorting of the affected is carried out in order to distribute them into groups for referral to certain functional units of the given stage of medical evacuation and determine the sequence and nature of the provision of medical care, depending on the danger to others and the need for medical care at this stage of evacuation</p>
<p>Радиацияға қарсы баспана (РҚБ) - паналаушыларды жарық сәулесінің шағын қуатты толқын соққысының</p>	<p>Противорадиационное укрытие (ПРУ) - это защитное сооружение, обеспечивающее защиту</p>	<p>Anti-radiation shelter (ARS) - a protective structure that provides shelter from light radiation,</p>

<p>(0,2 кг/см²) әсерінен қорғайтын және өтпелі радиация әсерін айтарлықтай әлсірететін инженерлік құрылыс.</p>	<p>укрываемых от светового излучения, воздействия ударной волны малой мощности (до 0,2 кг/см²) и значительно ослабляющее воздействие проникающей радиации</p>	<p>the effects of a shock wave of low power (up to 0.2 kg/cm²) and significantly reduces the effect of penetrating radiation</p>
<p>Радиациялық қорғау – радиациялық қауіпсіздікті қамтамасыз етуге бағытталған радиациялық – гигиеналық, жобалау – конструкторлық, техникалық және ұйымдық шаралар жиынтығы.</p>	<p>Радиационная защита – совокупность радиационно-гигиенических, проектно-конструкторских, технических и организационных мероприятий, направленных на обеспечение радиационной безопасности.</p>	<p>Radiation protection - a set of radiation-hygienic, design, engineering and organizational measures aimed at ensuring radiation safety.</p>
<p>Радиациялық авария – атом энергиясын қолдану объектісінің қауіпсіз пайдалану шегі бұзылып, бұл орайда адамдардың белгіленген нормалардан тыс сәуле алуына немесе қоршаған ортаның радиоактивті ластануына әкеп соғуы мүмкін және/немесе иондаушы сәулелендірудің қалыпты пайдалану жобасында көзделген шектен асып кетуі.</p>	<p>Радиационная авария – нарушение пределов безопасной эксплуатации объекта атомной энергии, при котором произошел выход радиоактивных продуктов и/или ионизирующего излучения за предусмотренные проектом нормальной эксплуатации границы, которые могли привести или привели к облучению людей выше установленных норм или радиоактивному загрязнению окружающей среды.</p>	<p>Radiation accident - violation of the limits of safe operation of an atomic energy facility, in which there was a release of radioactive products and / or ionizing radiation beyond the boundaries stipulated by the normal operation project, which could lead to or led to exposure of people above established standards or radioactive pollution of the environment.</p>
<p>Радиацияға қарсы баспана (РҚБ) — аумақты радиоактивті ластану кезінде иондаушы сәулеленудің зиянды әсерінен тұрғындарды паналауға арналған және қорғаныс құрылымы</p>	<p>Укрытие противорадиационное — защитное сооружение, предназначенное для укрытия населения от поражающего воздействия ионизирующих излучений при радиоактивном загрязнении местности и обеспечения его жизнедеятельности в период нахождения в укрытии</p>	<p>Anti-radiation shelter — protective structure designed to shelter the population from the harmful effects of ionizing radiation from the radioactive contamination of the area and ensure their activities during their stay in the shelter</p>
<p>«РАДИАЦИЯЛЫҚ ҚАУІП» - РЗ жерлері ластанған жағдайда немесе қала сыртындағы</p>	<p>«РАДИАЦИОННАЯ ОПАСНОСТЬ» - подается при установлении факта заражения местности РВ или</p>	<p>«RADIATIONAL HAZARD» - is given when the fact of radioactive contamination of the terrain</p>

<p>аймақта радиоактивті бұлттың қозғалыс бағытында, шамамен бір сағат көлемінде радиоактивті жауын-шашын болуы болжанғанда беріледі. Сигнал бойынша қажет ЖҚҚ киіп, өзімен бірге құжаттарын, суды, дәрі-дәрмек және бірінші қажеттілік заттарын алып жақын баспанаға радиацияға қарсы баспанаға барып ерекше өкімге дейін болу қажет.</p>	<p>подаётся в загородной зоне в направлении движения радиоактивного облака, где в ближайшее время (примерно в течении часа) предполагается выпадение радиоактивных осадков. При этой команде необходимо надеть СИЗ органов дыхания, взять документы, запас воды и продуктов, медикаментов и других предметов первой необходимости и уйти в убежище или ПРУ, находится там до особого распоряжения</p>	<p>is established, or is given in the suburban area in the direction of movement of the radioactive cloud, where radioactive fallout is expected in the near future (within about an hour). With this command, it is necessary to put on PPE of the respiratory system, take documents, a supply of water and food, medicines and other essentials and go to the shelter or the PRU, it is there until further notice</p>
<p>Радиациялық қауіпсіздік – белгіленген нормаларға сәйкес қызметшілерге, халыққа және қоршаған ортаға радиациялық әсерді шектейтін шаралар кешенімен қамтамасыз етілген радиациялық жағдайы</p>	<p>Радиационная безопасность – состояние радиационной обстановки, обеспеченное комплексом мероприятий, ограничивающих радиационное воздействие на персонал, население и окружающую среду в соответствии с установленными нормами.</p>	<p>Radiation safety - the state of the radiation environment, provided by a set of measures that limit the radiation impact on personnel, the public and the environment in accordance with established standards.</p>
<p>Радиациялық қауіпті нысан (РҚН) – авария кезінде жаппай радиациялық зақым болуы мүмкін шаруашылық объект.</p>	<p>Радиационно-опасный объект (РОО) – объект хозяйствования на котором при авариях могут произойти массовые радиационные поражения.</p>	<p>Radiation-hazardous facility (RHO) - a business facility on which massive accidents can occur during accidents.</p>
<p>Радиациялық қауіпсіздікті (РҚ) қамтамасыз ету – персонал мен халықтың сәулетелену деңгейін төмендетуге бағытталған ұйымдастырушылық, технологиялық, техникалық, санитарлық-эпидемиологиялық және медициналық-профилактикалық кешенін жүзеге асыру іс-шаралары.</p>	<p>Обеспечение радиационной безопасности (РБ) - осуществление комплекса организационных, технологических, технических, санитарно-эпидемиологических и медико-профилактических мероприятий, направленных на снижение уровней облучения персонала и населения</p>	<p>Ensuring radiation safety (RS) - the implementation of a set of organizational, technological, technical, sanitary and epidemiological and medical and preventive measures aimed at reducing radiation levels of personnel and the public</p>
<p>Радиациялық қорғау режимі</p>	<p>Режим радиационной</p>	<p>Radiation protection</p>

<p>(РҚР) - мүмкіндігінше сәуле алу мөлшерін барынша азайтуды көздейтін, радиоактивтік ластанған аймақта қалған адамдардың іс-қимылы және қорғау құралдары мен тәсілдерін қолдану тәртібі.</p>	<p>защиты - порядок действий людей, оказавшихся в зоне радиоактивного загрязнения, и порядок применения средств и способов их защиты, предусматривающих максимальное уменьшение возможных доз облучения.</p>	<p>regime - the procedure for the actions of people who are in the zone of radioactive contamination, and the procedure for the use of means and methods of their protection, providing for the maximum reduction in possible radiation doses.</p>
<p>Радиожиілікті қару – жаракаттау әсері өте жоғары (ӨЖЖ) немесе өте төмен жиіліктегі (ӨТЖ) электромагниттік сәулеленуді пайдалануға негізделген құралдар. Өте жоғары жиілік шегіне 300 МГц-тен 30 ГГц-ке, өте төмен шегіне 100 Гц тен төмен диапазондағы құралдар жатады.</p>	<p>Радиочастотное оружие - средства, поражающее действие которых основано на использовании электромагнитных излучений сверхвысокой (СВЧ) или чрезвычайно низкой частоты (ЧНЧ). Диапазон сверхвысоких частот находится в пределах от 300 МГц до 30 ГГц, к чрезвычайно низким относятся частоты менее 100 Гц.</p>	<p>Radio-frequency weapons - means, the damaging effect of which is based on the use of electromagnetic radiation of ultrahigh (UHF) or extremely low frequency (ELF). The range of ultrahigh frequencies is in the range from 300 MHz to 30 GHz, the frequencies below 100 Hz are extremely low.</p>
<p>Радиологиялық қару - арнайы ұнтақ немесе ерітінді түрінде дайындалған, құрамында химиялық элементтердің радиоактивті изотоптарының иондаушы сәулелендіруі бар қару ретінде қолданылатын радиоактивті заттар.</p>	<p>Радиологическое оружие - использовании боевых радиоактивных веществ, специально получаемых и приготовленных в виде порошков или растворов вещества, содержащие в своем составе радиоактивные изотопы химических элементов, обладающие ионизирующим излучением.</p>	<p>Radiological weapons - the use of military radioactive substances specially prepared and prepared in the form of powders or solutions of a substance containing radioactive isotopes of chemical elements that have ionizing radiation.</p>
<p>Рұқсат беру құжаты - қауіпсіз жұмыс атқаруға тапсырма және жұмыс орны мен мазмұны, басталу және аяқталу уақыты, қауіпсіз орындалу шарттары, қажетті қауіпсіздік шаралары, бригада құрамы және жауапты қызметкерлер айқындалады.</p>	<p>Наряд-допуск - задание на безопасное производство работы и определяющее содержание, место работы, время ее начала и окончания, условия безопасного выполнения, необходимые меры безопасности, состав бригады и ответственных работников</p>	<p>Admission order- a task for the safe performance of work and determining the content, place of work, time of its beginning and end, conditions for safe performance, necessary safety measures, the composition of the team and responsible employees</p>
<p>Санитарлық-гигиеналық</p>	<p>Санитарно-гигиенические</p>	<p>Sanitary-hygienic</p>

<p>шаралар — ТЖ аймағында тұрғындар мен қатысушылардың денсаулығын сақтау, ТЖ салдарын болдырмау мақсатында жүргізілетін шаралар жиынтығы</p>	<p>мероприятия — комплекс мер, проводимых в зоне ЧС с целью сохранения здоровья населения и участников ликвидации последствий ЧС</p>	<p>measures — a set of measures taken in the emergency area in order to preserve public health and disaster management participants</p>
<p>Санитарлық жасақ (СЖ) шаруашылық нысандарда, мекемелер мен оқу орындарында құрылатын АҚМҚ жаппай құрамалары болып табылады. СЖ 23 адамнан тұрады, соның ішінде командирі, байланысшы (ол қосымша шаруашылық басқарушысы) және 4 адамнан тұратын 5 звено.</p>	<p>Санитарная дружина (СД) является массовым формированием МСГО, создаваемым на объектах хозяйствования, в учреждениях и учебных заведениях. Состоит из 23 человек, в том числе командир, связной (он же завхоз), и 5 звеньев, каждое из которых состоит из командира и 3 сандружинниц.</p>	<p>Sanitary squad (SS) is a mass formation of MSGO created at business facilities, in institutions and educational institutions. It consists of 23 people, including a commander, a liaison officer (he is also a supply manager), and 5 units, each of which consists of a commander and 3 sandwiches.</p>
<p>Санитарлықөңдеу – ЖҚҚ, киім-кешегінен, тері мен кілегей қабықтарынан радиоактивтік, улы заттарды, микробтарды кетіру немесе жою. Санитарлық өңдеу жартылай немесе толық түрде жүргізіледі. <i>Жартылай санитарлық өңдеу</i> – адамның тері мен кілегей қабықтарынан, киім-кешектен, ЖҚҚ, жабдықтардан радиоактивтік заттарды кетіру, улы заттар мен микробтарды зарарсыздандыру. <i>Толық санитарлық өңдеу</i> – денені толық сабынмен жуу және киімін ауыстыру, жою.</p>	<p>Санитарная обработка - удаление РВ и обеззараживание ОВ и микробов с кожных покровов, обмундирования, обуви и СИЗ. Санитарная обработка подразделяется на частичную и полную. <i>Частичная санитарная обработка</i> включает удаление РВ и обеззараживание ОВ и бактерий с кожных покровов, а также с надетых средств защиты, обмундирования (одежды), обуви и снаряжения. <i>Полная специальная обработка</i> включает обмывание всего тела водой с мылом, смену белья и обмундирования (одежды);</p>	<p>Sanitization - the removal of radioactive substances and the disinfection of TS and microbes from the skin, uniforms, shoes and PPE. Sanitization is divided into partial and complete. <i>Partial sanitization</i> includes the removal of radioactive substances and the disinfection of TS and bacteria from the skin, as well as from wearing protective equipment, uniforms (clothing), shoes and equipment. <i>Complete sanitization</i> includes washing the whole body with soap and water, changing clothes and uniforms (clothes);</p>
<p>Санитарлық пост- 4 адамнан тұрады – СП бастығы және 3 мед. қызметкер. Дәрігерге дейінгі көмек көрсетуге және санитарлық-</p>	<p>Санитарный пост- состоит из 4-х человек - начальника СП и 3-х санпостовцев. Предназначен для оказания первой медицинской помощи</p>	<p>Sanitary post - consists of 4 people - the head of SP and 3 sanitary officers. Designed for first aid and sanitary and epidemiological measures.</p>

<p>эпидемияға қарсы іс-шараларды жүргізуге арналады. Зақымдану ошақтарында 10 сағат жұмыс істегенде 100 зақымданғандарға дәрігерге дейінгі көмекті көрсетуі мүмкін (іздеу және шығарусыз)</p>	<p>и проведения санитарно-противоэпидемических мероприятий. За 10 часов работы в очагах поражения может оказать первую медицинскую помощь 100 пораженным (без розыска и выноса)</p>	<p>For 10 hours of work in the lesions can provide first aid to 100 affected (without tracing and removal)</p>
<p>Санитарлық-індетке қарсы (алдын алу) іс-шаралар— тіршілік ету ортасы факторларының адамға зиянды әсерін жоюға немесе азайтуға, жұқпалы, паразиттік аурулардың пайда болуына және таралуына, жаппай улануды болдырмауға және оларды жоюға бағытталған шаралар</p>	<p>Санитарно-противоэпидемические (профилактические) мероприятия— меры, направленные на устранение или уменьшение вредного воздействия на человека факторов среды обитания, предотвращение возникновения и распространения инфекционных, паразитарных заболеваний, массовых отравлений и их ликвидации</p>	<p>Sanitary-antiepidemic (preventive) measures— measures aimed at eliminating or reducing harmful effects on human habitat factors, preventing the emergence and spread of infectious, parasitic diseases, mass poisonings and their elimination</p>
<p>Санитарлық-эпидемиологиялық бригада (СЭБ) СЭСО эпидемиология, микробиология және гигиена институттарының базасында құрылады. Зақымдану ошақтарында санитарлық-эпидемияға қарсы іс-шараларды ұйымдастыру және жүргізу үшін арналады. Құрамы 5 адам.</p>	<p>Санитарно-эпидемиологическая бригада (СЭБ создается на базе ЦСЭЭ, институтов эпидемиологии, микробиологии и гигиены. Предназначена для организации и проведения санитарно-противоэпидемических мероприятий в очагах поражения. Состав 5 человек</p>	<p>Sanitary and Epidemiological Team (SET) is created on the basis of the SEEC, Institutes of Epidemiology, Microbiology and Hygiene. It is intended for the organization and conduct of sanitary and anti-epidemic measures in the lesions. Composition of 5 people</p>
<p>Санитарлық-эпидемиологиялық ережелер мен нормалар— сақталмауы адам өміріне немесе денсаулығына қауіп төндіретін, сондай-ақ аурулардың пайда болу және таралу қаупін туғызатын, санитарлық-эпидемиологиялық талаптарды (оның ішінде тіршілік ету ортасы</p>	<p>Санитарно-эпидемиологические правила и нормы— нормативные правовые акты, устанавливающие санитарно-эпидемиологические требования (в том числе критерии безопасности и (или) безвредности факторов среды обитания для человека), несоблюдение которых создает угрозу жизни или здоровья</p>	<p>Sanitary-epidemiological rules and norms— normative legal acts establishing sanitary and epidemiological requirements (including safety criteria and (or) harmlessness of environmental factors for humans), failure of which poses a threat to human life or health, and a threat to the</p>

<p>факторларының адам үшін қауіпсіздік және (немесе) зиянсыздық белгілерін) белгілейтін нормативтік құқықтық актілер</p>	<p>человека, а также угрозу возникновения и распространения заболеваний</p>	<p>emergence and spread of diseases</p>
<p>Санитарлық-эпидемиологиялық жағдай— белгілі бір уақытта, белгілі бір аумақтағы халықтың денсаулығы мен тіршілік ету ортасының жағдайы</p>	<p>Санитарно-эпидемиологическая ситуация — состояние здоровья населения и среды обитания на определенной территории в определенное время</p>	<p>Sanitary and epidemiological situation— the state of population health and the environment on a certain territory at a certain time</p>
<p>Санитарлық-эпидемиологиялық қадағалау нысандары— жеке және заңды тұлғалар, қызметі, қолданылуы мен пайдалануға берілуі адам денсаулығының жай-күйіне және қоршаған ортаға зиян келтіруі мүмкін ғимараттар, құрылыстар, өнімдер және өзге де объектілер</p>	<p>Объекты санитарно-эпидемиологического надзора— коллектив, физические и юридические лица, здания, сооружения, продукция и иные объекты, деятельность, использование и эксплуатация которых могут нанести вред состоянию здоровья человека и окружающей среде</p>	<p>Objects of sanitary and epidemiological surveillance - the team, individuals and legal entities, buildings, structures, products and other objects, the activity, use and operation of which can harm human health and the environment</p>
<p>Санитарлық-эпидемиологиялық қорытынды — жобалық құжаттаманың, тіршілік ету ортасы факторларының, шаруашылық және өзге де қызметтің, өнімдердің, жұмыстар мен қызмет көрсетулердің санитарлық ережелер мен гигиеналық нормативтерге сәйкестігін (сәйкес еместігін) куәландыратын құжат</p>	<p>Санитарно-эпидемиологическое заключение— документ, удостоверяющий соответствие (несоответствие) санитарным правилам и гигиеническим нормативам проектной документации, факторов среды обитания, хозяйственной и иной деятельности, продукции, работ и услуг</p>	<p>Sanitary-epidemiological conclusion— a document certifying the conformity (discrepancy) sanitary rules and hygienic standards of design documentation, environmental factors, economic and other activities, products, works and services</p>
<p>Санитарлық-эпидемиологиялық мониторинг — халық денсаулығы мен тіршілік ету ортасының жай-күйін қадағалаудың, оларды талдаудың, бағалау мен болжаудың, сондай-ақ халық денсаулығының жай-күйі мен тіршілік ету ортасы факторларының әсері</p>	<p>Санитарно-эпидемиологический мониторинг— государственная система наблюдения за состоянием здоровья населения и среды обитания, их анализа, оценки и прогноза, а также определения причинно-следственных связей между состоянием здоровья</p>	<p>Sanitary and epidemiological monitoring— state monitoring of the status of public health and the environment, analysis, evaluation and forecasting, determining the causal relationships between health outcomes and exposure to environmental</p>

<p>арасындағы себеп-салдарлық байланыстарын айқындаудың мемлекеттік жүйесі</p>	<p>населения и воздействием факторов среды обитания</p>	<p>factors</p>
<p>Санитарлық-эпидемиологиялық нормалау — санитарлық - эпидемиологиялық қызметтің санитарлық-гигиеналық және індетке қарсы ережелер мен нормативтерді әзірлеу, жүйелеу және олардың орындалуын бақылауды жүзеге асыру жөніндегі қызметі</p>	<p>Санитарно-эпидемиологическое нормативирование— деятельность санитарно-эпидемиологической службы по разработке, систематизации санитарно-гигиенических и противоэпидемиологических правил и нормативов и осуществлению контроля за их исполнением</p>	<p>Sanitary and epidemiological standardization — activity of sanitary-epidemiological service of the development, systematization of sanitary and epidemiological rules and norms and monitoring their implementation</p>
<p>Санитарлық-эпидемиологиялық отряд (СЭО) СЭСО эпидемиология, микробиология және гигиена институттарының базасында құрылады. Зақымдану ошақтарында санитарлық-эпидемияға қарсы іс-шараларды ұйымдастыру және жүргізу үшін арналады. Радиологиялық, санитарлық-гигиеналық (токсикологиялық) және эпидемиологиялық бригадалардың функционалды бірлестігінің есебінен қалыптасады. Құрамы 19 адам</p>	<p>Санитарно-эпидемиологический отряд (СЭО) создается на базе ЦСЭЭ, институтов эпидемиологии, микробиологии и гигиены, и предназначены для организации и проведения санитарно-противоэпидемических мероприятий в очагах поражения. СЭО формируется за счет функционального объединения радиологической, санитарно-гигиенической (токсикологической) и эпидемиологической бригад Состав 19 человек</p>	<p>Sanitary and Epidemiological Detachment (SED) is created on the basis of the SEEC, Institutes of Epidemiology, Microbiology and Hygiene, and is intended to organize and conduct sanitary and anti-epidemic measures in the lesion foci. SED is formed due to the functional combination of radiological, sanitary-hygienic (toxicological) and epidemiological teams Composition of 19 people</p>
<p>Санитарлық-эпидемиологиялық сараптама — халықтың санитарлық-эпидемиологиялық салауаттылығының құрамдас бөлігі болып табылады, оны санитарлық-эпидемиологиялық қызмет жүргізеді және тіршілік ету ортасы объектілерінің санитарлық-эпидемиологиялық жағдайға, халық денсаулығына әсер етуін кешенді түрде бағалау;</p>	<p>Санитарно-эпидемиологическая экспертиза— составная часть санитарно-эпидемиологического благополучия населения, проводится санитарно-эпидемиологической службой и решает задачи: комплексной оценки влияния объектов среды обитания на санитарно-эпидемиологическую ситуацию, здоровье населения;</p>	<p>Sanitary and epidemiological expertise— is part of the sanitary and epidemiological welfare of the population, carried out sanitary-epidemiological service and solve the problem: a comprehensive assessment of the impact of the environment on objects sanitary-epidemiological situation and population health; research into the causes and conditions for</p>

<p>жұқпалы, паразиттік аурулардың шығу және халықтың улану себептері мен жағдайларын зерттеу; шаруашылық немесе өзге де қызмет процесінде қабылданған шешімдердің санитарлық ережелері мен гигиеналық нормативтерінің талаптарына сәйкестігін бағалау міндеттерін шешеді</p>	<p>исследования причин и условий возникновения инфекционных, паразитарных заболеваний и отравлений населения; оценки соответствия принимаемых решений в процессе хозяйственной или иной деятельности требованиям санитарных правил и гигиенических нормативов</p>	<p>infectious, parasitic diseases and poisoning of the population; conformity assessment decisions made in the process of economic or other activities to sanitary and hygienic standards</p>
<p>Сәйкестендірілген жарақат – бір зақымдау агенттің бірнеше ағзаға әрекетінен болған жарақат.</p>	<p>Сочетанная травма – повреждения различных органов одним ранящим агентом.</p>	<p>Connected injury - damage to various organs by one wounding agent.</p>
<p>Сәулелену - бұл адамға иондаушы сәулеленудің әсері</p>	<p>Облучение-это воздействие на человека ионизирующего излучения</p>	<p>Radiation - is the effect of ionizing radiation on a person</p>
<p>Сәулелік қару- зақымдау әрекеті электромагниттік сәулесінің энергиясын тікелей бағыттау немесе шоғырланған элементарлық бөлшектерді үлкен жылдамдықтарға апаруға негізделген құрылғылар (генераторлар) жиынтығы.</p>	<p>Лучевое оружие — это совокупность устройств (генераторов), поражающее действие которых основано на использовании остронаправленных лучей электромагнитной энергии или концентрированного пучка элементарных частиц, разогнанных до больших скоростей.</p>	<p>Radial weapon- a set of devices (generators), the damaging effect of which is based on the use of pointed rays of electromagnetic energy or a concentrated beam of elementary particles dispersed to high speeds.</p>
<p>Сейсмикалық жоғары аймақтар (аудандар) — сейсмикалық әсерінің жиілігі 7 және одан да көп балл болуы мүмкін (күтілетін) аудандар</p>	<p>Зоны (районы) повышенной сейсмической опасности — районы с возможным (ожидаемым) сейсмическим воздействием интенсивностью семь и более баллов</p>	<p>Areas of high seismic risk— areas with possible (expected) seismic action intensity seven or more points</p>
<p>Сел— тау өзендерінің арналарынан кенеттен қалыптасатын, құрамында тау жыныстары мол (75%-ға дейін) уақытша лайлы және лайтасты ағын, ол қарқынды және ұзақ нөсер жаңбырдың, мұздықтардың немесе мезгілді қар жамылғыларының үдемелі</p>	<p>Сель— внезапно формирующийся в руслах горных рек временный грязевой и грязекаменный поток с высоким содержанием (до 75%) горных пород, возникающий в результате интенсивных и продолжительных ливневых дождей, бурного</p>	<p>Mudflow — a temporary mud and mud-stone stream suddenly forming in riverbeds of mountain rivers with a high content (up to 75%) of rocks, resulting from intense and prolonged heavy rainfall, violent melting of glaciers or seasonal snow cover and</p>

еруі және басқа да кұбылыстар нәтижесінде пайда болады	таяния ледников или сезонного снежного покрова и других явлений	other phenomena
Сенсибилизация - затқа бірнеше рет әсер етуі алдыңғыға қарағанда көбірек әсер етуі, дененің затқа сезімталдығын арттырады.	Сенсибилизация — состояние организма, при котором повторное воздействие вещества вызывает больший эффект, чем предыдущее, т.е. повышает чувствительность организма к веществу.	Sensitization - a state of an organism in which repeated exposure to a substance causes a greater effect than the previous one, i.e. increases the body's sensitivity to the substance.
Сіңірілген доза - энергияның затқа берілген иондаушы сәулелеудің мөлшері.	Доза поглощенная - величина энергии ионизирующего излучения, переданная веществу	Absorbed dose - the amount of ionizing radiation energy transferred to a substance
Соғыс – мемлекеттер немесе халықтар арасындағы, мемлекет ішіндегі таптар арасындағы қарулы күрес.	Война – это вооруженная борьба между государствами или народами, между классами внутри государства.	War - is an armed struggle between states or peoples, between classes within a state.
Соғыс жағдайы - соғыс кезі жарияланған немесе соғыс қимылдары нақты басталған сәттен бастап, соғыс қимылдарының тоқтатылғаны туралы жарияланғанға дейінгі, бірақ олардың нақты тоқтатылуынан бұрынғы кезең	Состояние войны - отношения государств с момента объявления войны между ними (фактического начала военных действий) до ее окончания (фактического прекращения)	State of war - relations of states from the moment of declaration of war between them (the actual start of hostilities) until its end (actual termination)
Соғысқауни — саяси және өзге де мақсаттарға қол жеткізу үшін қарсы әскери күш көрсету құралдарын қолдану мүмкіндігі көзделген тұрақсыздық факторы	Военная опасность — фактор нестабильности, предполагающий возможность применения против средств военного насилия для достижения политических и иных целей	Danger of war — a factor of instability, suggesting the possibility of using military means against violence to achieve political or other goals
Соғыс қимылдары — агрессияға тойтарыс берукезінде алға қойылған жауынгерлік міндеттерді орындау үшін Қарулы Күштердің барлық түрін қолданатын стратегиялық ауқымдағы (ұрыс қимылдарын қоса алғанда) іс-қимылдар кешені	Военные действия — комплекс действий стратегического масштаба (включая боевые действия) с применением всех видов Вооруженных Сил для выполнения поставленных боевых задач при отражении агрессии	Military actions — a set of actions on a strategic scale (including fighting) with all types of the Armed Forces to carry out combat tasks in repelling aggression

<p>Соғыс уақыты— соғыс кезі жарияланған немесе соғыс қимылдары нақты басталған сәттен бастап, соғыс қимылдарын тоқтату туралы жарияланғанға дейінгі, бірақ олардың нақты тоқтатылуынан бұрынғы кезең</p>	<p>Военное время — период с момента объявления состояния войны или фактического начала военных действий до момента объявления о прекращении военных действий, но не ранее их фактического прекращения</p>	<p>Wartime — the period from the date of declaration of a state of war or actual outbreak of hostilities before the announcement of the cessation of hostilities, but not earlier than their actual termination</p>
<p>Стресс - бұл экстремалды немесе патологиялық тітіркендіргіштердің, қолайсыз факторлардың әсерінен пайда болатын және спецификалық емес бейімделу механизмдерінің күйзелісіне әкелетін жағдай.</p>	<p>Стресс – это состояние, возникающее при действии чрезвычайных или патологических раздражителей, неблагоприятных факторов и приводящее к напряжению неспецифических адаптационных механизмов.</p>	<p>Stress- a condition that occurs under the action of extreme or pathological stimuli, adverse factors and leads to stress of non-specific adaptive mechanisms.</p>
<p>Суға бату – механикалық тұншығудың (асфиксияның) бір түрі. Суға батудың екі түрі бар: нақты (көк) және жалған (боз)</p> <p>Нақты (көк түрдегі) суға батушыларсуда жүзе алмайтындар немесе мас адамдар арасында кездеседі. Бұл, сонымен қатар, жылы, тұщы суда болады. Суға батудың осы түріне тән сипаттама: зақымданғанның аузынан көбік шығып, мойын тамырлары ісініп, беті көгереді</p> <p>Жалған (боз түрде) суға батушыларөте салқын суға батқанда немесе хлорланған суда немесе көпірден немес құбыр суға құлағанда кездеседі. Зардап шегушінің тыныс алуы рефлекторлық тоқталады. Осыған байланысты адам тез батады, өкпеге су толып үлгермейді, тыныс алу жолдарынан су шығарылғаннан кейін құрғақ көбік бөлінбейді</p>	<p>Утопление– одна из форм механической асфиксии. Выделяют два вида утопления: истинное (синее) и ложное (бледное)</p> <p>Истинное (синее) утопление характерно для лиц, не умеющих плавать, находившихся в состоянии алкогольного опьянения. Оно возможно также в пресной воде в теплое время года. О синем утоплении можно предположить при появлении пенистых выделений, синюшности лица и набухании шейных вен</p> <p>Ложное (бледное) утопление возможно при утоплении в холодной или сильно хлорированной воде, при падении с мостов или в прорубь. О бледном утоплении можно предположить при бледности кожи, а также при полном отсутствии каких-либо выделений из дыхательных путей или появлении «сухой» пены</p>	<p>Drowning- a form of mechanical asphyxiation. There are two types of drowning: true (blue) and false (pale)</p> <p>True (blue) drowning is characteristic of people who are not able to swim, who were intoxicated. It is also possible in fresh water in the warm season. Blue drowning can be assumed with the appearance of foamy discharge, blueness of the face and swelling of the neck veins</p> <p>False (pale) drowning is possible when drowning in cold or highly chlorinated water, when falling from bridges or into an ice hole. Pale drowning can be assumed in case of pallor of the skin, as well as in the complete absence of any discharge from the respiratory tract or the appearance of "dry" foam</p>

<p>Сүзгіш газқағарлар – ластанған ауаны сүзгіден өткізеді, егер оттегі ауада 16% - тен кем болмаған және зиянды заттар 0,5% - тен, оның ішінде фторлы сутегі бойынша – 0,2% - тен, мышьяк сутегісі бойынша – 0,3% - тен артық болмаған жағдайында қорғауды қамтамасыз етеді.</p>	<p>Фильтрующие противогазы – фильтруют загрязненный воздух, обеспечивают защиту в условиях содержания кислорода в воздухе не менее 16% и вредных веществ не более 0,5%, а по фтористому водороду – 0,2%, мышьяковистому водороду – 0,3%</p>	<p>Filter gas masks - filter contaminated air, provide protection in conditions of oxygen content in the air of at least 16% and harmful substances of not more than 0.5%, and for hydrogen fluoride - 0.2%, arsenic hydrogen - 0.3%</p>
<p>Табиғи радиациялық фон – ғарыш сәулесі және жерде, суда, ауада, биосфераның басқа элементтерінде, тамақ өнімдері мен адам организмінде өздігінен бөлінген табиғи радионуклидтердің сәулесі шығаратын сәулелендіру мөлшері.</p>	<p>Естественный радиационный фон – доза излучения, создаваемая космическим излучением и излучением природных радионуклидов, естественно распределенных в земле, воде, воздухе, других элементах биосферы, пищевых продуктах и организме человека.</p>	<p>Natural radiation background - the dose of radiation created by cosmic radiation and the radiation of natural radionuclides naturally distributed in the earth, water, air, other elements of the biosphere, food products and the human body.</p>
<p>Табиғи сипаттағы төтенше жағдайлар – дүлей зілзала (жерсілкінісі, сел, көшкін, су тасқыны және басқалар), табиғи өрт, індеттер мен малдың жұқпалы аурулары, ауыл шаруашылық өсімдіктерінің және ормандардың кеселдері мен зиянкестері арқылы зақымдануын туғызатын төтенше жағдайлар.</p>	<p>Чрезвычайные ситуации природного характера – ЧС, вызванные стихийными бедствиями (землетрясениями, селями, наводнениями и др.), природными пожарами, эпидемиями и эпизоотиями, поражениями сельскохозяйственных растений и лесов болезнями и вредителями.</p>	<p>Natural emergencies — emergencies caused by natural disasters (earthquakes, mudflows, floods, etc.), natural fires, epidemics and epizootics, diseases and pests of agricultural plants and forests.</p>
<p>Тәбіл- белгілі бір мерзімде қамтамасыз ету үшін тізбесі көрсетілген мүліктің белгілі бір саны.</p>	<p>Табелемназывается перечень имущества с указанием определенного количества для обеспечения работы за определенный срок</p>	<p>Report card is a list of property indicating a certain amount forensuring work for a certain period</p>
<p>Терроризм — жарылыс жасау, өрт қою немесе адамдардың қаза болуы, елеулі мүліктік зиян келтіру не қоғамға қауіпті өзге де зардаптардың туындау қаупін</p>	<p>Терроризм — совершение взрыва, поджога или иных действий, создающих опасность гибели людей, причинения значительного имущественного ущерба</p>	<p>Terrorism— refer only to those violent acts that are intended to create fear (terror); are perpetrated for a religious, political, or ideological goal; and</p>

<p>төндіретін өзге де іс-әрекеттер жасау, егер осы іс-әрекеттер қоғамдық қауіпсіздікті бұзу мақсатында жасалса, халықты үрейлендіру, мемлекеттік органдарының, шет мемлекеттің немесе халықаралық ұйымның шешім қабылдауына ықпал ету мақсатында жасалатын іс-әрекеттер</p>	<p>либо наступления иных общественно опасных последствий, если эти действия совершены в целях нарушения общественной безопасности, устрашения населения либо оказания воздействия на принятие решений государственными органами, иностранным государством или международной организацией, а также угроза совершения указанных действий в тех же целях</p>	<p>deliberately target or disregard the safety of noncombatants (e.g., neutral military personnel or civilians). Some definitions now include acts of unlawful violence and war</p>
<p><i>Терроризм актісін жасауға шақыру</i> - жария түрде айтылған немесе таратылатын ақпараттық материалда көрініс тапқан, жеке тұлғаны терроризм актісін жасауға итермелеу мақсатында оның санасына, еркіне және мінез-құлқына әсер ететін үндеу</p>	<p><i>Призыв к совершению акта терроризма</i> - обращение, выраженное публично или отраженное в распространяемом информационном материале, воздействующее на сознание, волю и поведение физического лица с целью побуждения его на совершение акта терроризма</p>	<p><i>Call to commit an act of terrorism</i> - appeal expressed publicly or reflected in the disseminated information material, affecting the consciousness, will and behavior of an individual in order to induce him to commit an act of terrorism</p>
<p><i>Терроризмге қарсы іс-қимыл</i>- мемлекеттік органдардың және жергілікті өзін-өзі басқару органдарының:</p> <ul style="list-style-type: none"> - терроризм профилактикасы - террористік іс-әрекетті анықтау, оның жолын кесу, террористік қылмыстарды ашу және тергеу; - шұғыл медициналық көмек көрсету, медициналық-психологиялық сүйемелдеу, авариялық-құтқару және өртке қарсы іс-шаралар өткізу, террористік әсер етуге ұшыраған объектілердің қалыпты жұмыс істеуін және экологиялық қауіпсіздігін қалпына келтіру, терроризм актісінің салдарынан жәбірленуші адамдарды және оның жолын кесуге қатысқан адамдарды әлеуметтік оңалту, терроризм актісінің 	<p><i>Противодействие терроризму</i> - деятельность государственных органов и органов местного самоуправления по:</p> <ul style="list-style-type: none"> - профилактике терроризма; - выявлению, пресечению террористической деятельности, раскрытию и расследованию террористических преступлений; - минимизации и (или) ликвидации последствий терроризма путем оказания экстренной медицинской помощи, медико-психологического сопровождения, проведения аварийно-спасательных и противопожарных мероприятий, восстановления нормального функционирования и 	<p><i>Counterterrorism</i> - the activities of state bodies and local governments in:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Prevention of terrorism; - the identification, suppression of terrorist activities, the disclosure and investigation of terrorist crimes; - minimize and (or) eliminate the consequences of terrorism by providing emergency medical care, medical and psychological support, conducting emergency rescue and fire-fighting measures, restoration of normal functioning and environmental safety of objects subjected to terrorist attacks, social rehabilitation of persons affected by the act of terrorism, and

<p>салдарынан жәбірленуші адамдарға моральдық және материалдық зиянды өтеу жолымен терроризм салдарларын барынша азайту және (немесе) жою жөніндегі қызметі</p>	<p>экологической безопасности подвергшихся террористическому воздействию объектов, социальной реабилитации лиц, потерпевших в результате акта терроризма, и лиц, участвовавших в его пресечении, возмещения морального и материального вреда лицам, потерпевшим в результате акта терроризма</p>	<p>persons who participated in its suppression, compensation for moral and material harm to persons affected by the act of terrorism</p>
<p>Террористік тұрғыдан осал нысандар - аса маңызды мемлекеттік, стратегиялық объектілер және стратегиялық маңызы бар экономика салаларының объектілері, қауіпті өндірістік объектілер, адамдар көп жиналатын объектілер, олардың тізбесін және оларға қойылатын тиісті талаптарды ҚР Үкіметі айқындайды</p>	<p>Объекты, уязвимые в террористическом отношении - особо важные государственные, стратегические объекты и объекты отраслей экономики, имеющих стратегическое значение, опасные производственные объекты, объекты массового скопления людей, перечень которых и соответствующие требования, предъявляемые к ним, определяются Правительством РК</p>	<p>Objects that are vulnerable to terrorism - especially important state, strategic facilities and facilities of sectors of the economy of strategic importance, hazardous production facilities, objects of mass crowds, the list of which and the relevant requirements for them are determined by the Government of the Republic of Kazakhstan</p>
<p>Террорист - террористік іс-әрекетті жүзеге асыруға қатысушы адам</p>	<p>Террорист- лицо, участвующее в осуществлении террористической деятельности</p>	<p>Terrorist - a person participating in the implementation of terrorist activities</p>
<p>Террористік іс-әрекет - төмендегі әрекеттердің кез келгенін жасау: - терроризм актісін ұйымдастыру, жоспарлау, дайындау, қаржыландыру және іске асыру - терроризм актісін жасауға айдап салу - терроризм актісін жасау мақсатында заңсыз әскерилендірілген құралымды, қылмыстық қоғамдастықты (қылмыстық ұйымды), ұйымдасқан топты ұйымдастыру, сол сияқты</p>	<p>Террористическая деятельность - совершение любых из нижеследующих деяний: - организация, планирование, подготовка, финансирование и реализация акта терроризма - подстрекательство к акту терроризма - организация незаконного военизированного формирования, преступного сообщества (преступной организации), организованной группы в</p>	<p>Terrorist activity - the commission of any of the following acts: - organization, planning, preparation, financing and implementation of an act of terrorism - incitement to an act of terrorism - organization of an illegal paramilitary group, a criminal community (criminal organization), an organized group in order to commit an act of terrorism, as well as participation in</p>

<p>осындай құрылымдарға қатысу</p> <ul style="list-style-type: none"> - террористерді азғырып тарту, қаруландыру, үйрету және пайдалану терроризм актісін ұйымдастыруға, жоспарлауға, дайындауға және жасауға ақпараттық тұрғыдан немесе өзгедей жәрдемдесу - терроризм идеяларын насихаттау, террористік материалдарды тарату, оның ішінде бұқаралық ақпарат құралдарын немесе телекоммуникация желілерін пайдаланып тарату - көрсетілген әрекеттер террористік іс-әрекетті жүзеге асыру не террористік ұйымды қамтамасыз ету үшін пайдаланатынын ұғына отырып, террористерге, сондай-ақ ҚР заңнамасына сәйкес іс-әрекеті террористік деп танылған ұйымдарға қаржылық, құқықтық көмек көрсету немесе өзге де жәрдемдесу 	<p>целях совершения акта терроризма, а равно участие в таких структурах</p> <ul style="list-style-type: none"> - вербовка, вооружение, обучение и использование террористов - информационное или иное пособничество в организации, планировании, подготовке и совершении акта терроризма - пропаганда идей терроризма, распространение террористических материалов, в том числе с использованием средств массовой информации или сетей телекоммуникаций - оказание финансовой, правовой помощи или иное содействие террористам, а также организациям, деятельность которых признана террористической в соответствии с законодательством РК, с осознанием того, что указанные действия будут использованы для осуществления террористической деятельности либо обеспечения террористической организации. 	<p>such structures</p> <ul style="list-style-type: none"> - the recruitment, arming, training and use of terrorists - informational or other aiding in the organization, planning, preparation and commission of an act of terrorism - propaganda of the ideas of terrorism, distribution of terrorist materials, including using the media or telecommunication networks - the provision of financial, legal assistance or other assistance to terrorists, as well as organizations whose activities are recognized as terrorist in accordance with the legislation of the Republic of Kazakhstan, with the knowledge that these actions will be used to carry out terrorist activities or to provide a terrorist organization.
<p><i>Техногенді сипаттағы төтенше жағдайлар</i> – өнеркәсіп, көлік авариялары және басқа да авариялар, өрт (жарылыс), күшті әсер ететін улы, радиоактивті және биологиялық жағынан қауіпті заттарды тарататын (тарату қаупі бар) авария, үйлер мен ғимараттардың кенеттен қирауы, бөгендердің бұзылуы, тіршілікті қамтамасыз ететін электр-энергетика және коммуникация жүйелеріндегі, тазарту құрылыстарындағы авария туғызған төтенше</p>	<p><i>ЧС техногенного характера</i> – ЧС, вызванные промышленными, транспортными и другими авариями, пожарами (взрывами), авариями с выбросами (угрозой выброса) сильнодействующих ядовитых, радиоактивных и биологически опасных веществ, внезапным обрушением зданий и сооружений, прорывами плотин, авариями на электроэнергетических и</p>	<p><i>Emergencies of an technogenic nature</i> - emergencies caused by industrial, transport and other accidents, fires (explosions), accidents with the release (threat of release) of potent toxic, radioactive and biologically hazardous substances, the sudden collapse of buildings and structures, breakthroughs of dams, accidents on electric power and communication systems life support, treatment</p>

жағдайлар.	коммуникационных системах жизнеобеспечения, очистных сооружениях.	facilities.
<i>ТЖ кезінде медициналық көмектің түрі</i> – оларды өткізу орны, медициналық көмек көрсететін адамдардың біліктілігі және медициналық жарактандырудың болуы мен айқындалатын емдеу, алдын-алу іс-шараларының тізбесі	<i>Вид медицинской помощи при ЧС</i> - перечень лечебно-профилактических мероприятий, определяемый местом их проведения, квалификацией лиц, оказывающих медицинскую помощь, и наличием медицинского оснащения	<i>Type of medical care in case of emergency</i> - a list of preventive measures determined by the place of their conduct, the qualifications of the providers of medical care, and the availability of medical equipment
<i>ТЖ халықтың тіршілігін қамтамасыз ету</i> - ТЖ аймақтарында, эвакуациялау маршруттарында және эвакуацияланғандарды орналастыру орындарында адамдардың өмірін сақтау және денсаулығын демеу үшін ең аз қажетті жағдайларды жасауға және ұстап тұруға бағытталған, азаматтық қорғаудың күштері мен құралдарының уақыт, ресурстар және өткізу орындары бойынша өзара байланысты іс-шаралар жиынтығы	<i>Жизнеобеспечение населения в ЧС</i> - совокупность взаимосвязанных по времени, ресурсам и месту проведения силами и средствами ГЗ мероприятий, направленных на создание и поддержание условий, минимально необходимых для сохранения жизни и поддержания здоровья людей в зонах ЧС, на маршрутах эвакуации и в местах размещения эвакуируемых	<i>Life support of the population in emergencies</i> - a set of measures interrelated by time, resources and place of holding forces and means of civil defense aimed at creating and maintaining conditions that are minimally necessary for maintaining life and maintaining the health of people in emergency situations, on evacuation routes and in places of placement of evacuated
<i>ТЖ медициналық-санитариялық салдары</i> - бұл ТЖ аймағында санитарлық шығын, адам психикасының бұзылуы, санитарлық-гигиеналық және эпидемиологиялық жағдайдың асқынуы, денсаулық сақтау басқару жүйесінің бұзылуы, медициналық күш пен ресурстардың жоғалуы.	<i>Медико-санитарные последствия ЧС</i> — □это санитарные потери среди населения, нарушение психики у людей в очагах поражения, осложненная санитарно-гигиеническая и эпидемиологическая обстановка в районе ЧС, дезорганизация системы управления территориального здравоохранения, потери медицинских сил и средств.	<i>The health consequences of emergencies</i> - sanitary losses among the population, mental disorders in people at the lesion sites, a complicated sanitary-hygienic and epidemiological situation in the emergency area, disorganization of the territorial health care management system, and the loss of medical forces and facilities.
<i>ТЖ салдарларын жою</i> – инженерлік инфрақұрылымды, тұрғын	<i>Ликвидация последствий ЧС</i> - мероприятия, проводимые по	<i>Disaster management</i> - measures taken to restore engineering infrastructure,

<p>үйді, қоршаған ортаны қалпына келтіру, халыққа элеуметтік-оналту көмегін көрсету бойынша жүргізілетін іс-шаралар, ТЖ салдарынан жеке және заңды тұлғаларға келтірілген зиянды (нұқсанды) өтеу</p>	<p>восстановлению инженерной инфраструктуры, жилья, окружающей среды, оказанию социально-реабилитационной помощи населению, возмещение вреда (ущерба), причиненного физическим и юридическим лицам вследствие ЧС</p>	<p>housing, the environment, providing social and rehabilitation assistance to the population, compensation for harm (damage) caused to individuals and legal entities as a result of emergency</p>
<p>ТЖ эпидемия - бұл жұқпалы аурулардың белгілі бір аумақтың шегінде бұрынғымен ұқсас кезеңінде әдетте тіркелетін ауыру деңгейінен айтарлықтай жаппай және прогрессивті тарауы.</p>	<p>Эпидемии в ЧС - это массовое и прогрессирующее распространение инфекционного заболевания в пределах определенной территории, значительно превышающее обычно регистрируемый уровень заболеваемости на данной территории за аналогичный период.</p>	<p>Epidemics in emergencies- a massive and progressive spread of an infectious disease within a certain territory, significantly exceeding the usually recorded incidence rate in a given territory for a similar period.</p>
<p>Тиімді доза – мүшелер мен тіндердің тиісті салмақтық факторларына көбейтілген мүшелер мен тіндердегі эквиваленттік дозаның мөлшері</p>	<p>Доза эффективная - сумма произведений эквивалентной дозы в органах и тканях умноженная на соответствующие взвешивающие коэффициенты органов и тканей</p>	<p>Effective dose - the sum of the products of the equivalent dose in organs and tissues multiplied by the corresponding weighting factors of organs and tissues</p>
<p>Тиімді тәуекел – қауіпсіздіктің деңгейі мен жағдайы аралығындағы келісушілік.</p>	<p>Приемлемый риск – компромисс между уровнем безопасности и возможностью его достижения.</p>	<p>Acceptable risk- a compromise between the level of security and the possibility of achieving it.</p>
<p>Токсико-терапиялық жылжымалы госпиталь (ТТЖГ) токсикологиялық орталықтар немесе бар көп бағдарлы ауруханалардың терапевтік бөлімшесінің жұмылдыру тапсырмасы негізінде, жұмылдыру резервінің есебінен құрылады. Ол улы затпен және әсері күшті улы заттармен зақымданғандарға арнайы медициналық көмек көрсету және емдеу үшін арналады. Госпиталь химиялық</p>	<p>Токсико-терапевтический подвижный госпиталь (ТТПГ) создается на базе токсикологических центров или многопрофильных больниц, имеющих в своем составе терапевтические отделения на основании мобилизационного задания за счет мобилизационного резерва. Предназначен для оказания специализированной медицинской помощи и</p>	<p>Toxic-therapeutic mobile hospital (ТТМН) is created on the basis of toxicological centers or multidisciplinary hospitals, which in their composition are therapeutic departments based on the mobilization task. Intended for indication of specialized medical assistance and treatment of affected TS and ECHS. The site of the chemical attack is being brought into contact with uninfected</p>

<p>зақымдану ошағының жанында және ластанбаған жерде өрістетіледі. Жеке құрамы -60 адам</p>	<p>лечения пораженных ОБ и АХОВ. Развертывается вблизи очага химического поражения на и незараженной территории Личный состав ТТПГ составляет 60 человек</p>	<p>territory. The staff of TTMH consists of 60 people</p>
<p>Төтенше жағдай (ТЖ) – адамдардың қазатабуына әкеліп соққан немесе әкеліп соғуы мүмкін, олардың денсаулығына, қоршаған ортаға және шаруашылық жүргізуші объектілеріне зиян келтірген немесе келтіруі мүмкін, халықты едәуір дәрежеде материалдық шығындарға ұшаратып, тіршілік жағдайын бұзған немесе бұзуы мүмкін авария, зілзала немесе апат салдарынан белгілі бір аумақта туындаған жағдай.</p>	<p>Чрезвычайная ситуация (ЧС) – обстановка на определенной территории, возникшая в результате аварии, бедствия или катастрофы, которые повлекли или могут повлечь гибель людей, ущерб их здоровью, окружающей среде и объектам хозяйствования, значительные материальные потери и нарушение условий жизнеобеспечения населения.</p>	<p>Emergency situation (ES)- a situation in a certain territory that has arisen as a result of an accident, calamity or catastrophe that caused or could result in death of people, damage to their health, environment and business facilities, significant material losses and violation of the living conditions of the population.</p>
<p>Төтенше жағдай аймағы – төтенше жағдай жарияланған белгілі бір аумақ.</p>	<p>Зона ЧС – определенная территория, на которой объявлена ЧС.</p>	<p>Emergency zone - a specific territory in which an emergency is declared.</p>
<p>Төтенше жағдайларды алдын алу – алдын ала жүргізілетін және ТЖ-дың пайда болу қатерін мүмкін болғанынша азайтуға, адамдардың денсаулығы мен өмірін сақтауға, залал мен материалдық шығын мөлшерін кемітуге бағытталған шаралар кешені.</p>	<p>Предупреждение ЧС – комплекс мероприятий, проводимых заблаговременно и направленных на максимально возможное уменьшение риска возникновения ЧС, сохранение здоровья и жизни людей, снижение размеров ущерба и материальных потерь.</p>	<p>Emergency prevention - a set of activities carried out in advance, and to prevent or maximum possible reduction of the risk of disaster.</p>
<p>Төтенше жағдайларды жою – ТЖ-лар пайда болған кезде жүргізілетін және адамдардың өмірін сақтап, денсаулығын қорғауға, залал мен материалдық шығындар көлемін азайтуға, сондай-ақ ТЖ-лар аймағының одан әрі таралмауына бағытталған құтқару, авариялық-қалпына келтіру жұмыстары мен басқа</p>	<p>Ликвидация ЧС – спасательные, аварийно-восстановительные и другие неотложные работы, проводимые при возникновении ЧС и направленные на спасение жизни и сохранение здоровья людей, снижение размеров ущерба и материальных потерь, а также на</p>	<p>Emergency response – rescue, emergency recovery and other urgent work carried out during emergencies and aimed at saving lives and protecting the health of people, reducing the size of the damage and material losses, localization of emergency areas</p>

<p>да кезек күттірмейтін жұмыстар.</p>	<p>локализацию зон ЧС.</p>	
<p>Төтенше жағдайды жою басшысы – ТЖ жою кезінде жұмыстарды жүргізуді басқаратын басты өкімші немесе жауапты адам немесе өкілеттілігіне ТЖ жою жатқызылып, орталық немесе жергілікті атқарушы органдар тағайындаған адам.</p>	<p>Руководитель ликвидации ЧС – главное распорядительное и ответственное лицо, руководящее ведением работ при ликвидации ЧС или назначенное исполнительным органом, к полномочиям которого отнесена ликвидация ЧС.</p>	<p>The head of emergency response is the main administrative and responsible person who supervises the work during the emergency response or is appointed by the executive body, whose authority includes the emergency response.</p>
<p>Төтенше жағдайларды жою кезіндегі шұғыл жұмыстар – құтқару жұмыстарын жан – жақты қамтамасыз ету, ТЖ зардап шеккен халыққа медициналық және басқа да көмек түрлерін көрсету, адамдардың өмірі мен денсаулығын сақтау, олардың жұмыс қабілетін қолдау үшін қажетті жағдайлар жасау жөніндегі қызмет.</p>	<p>Неотложные работы при ликвидации ЧС – деятельность по всестороннему обеспечению спасательных работ, оказанию населению, пострадавшему в ЧС, медицинской и других видов помощи, созданию условий, необходимых для сохранения жизни и здоровья людей, поддержания их работоспособности.</p>	<p>Urgent work in the liquidation of emergencies - activities to comprehensively provide rescue operations, to provide the population affected by emergencies with medical and other types of assistance, to create the conditions necessary to preserve the life and health of people, and to maintain their performance.</p>
<p>Төтенше химиялық қауіпті зат (ТХҚЗ) бұл өнеркәсіп пен ауыл шаруашылығында қолданылатын қауіпті химиялық зат, оның авариялық шығарындысы (төгілуі) кезінде тірі ағзаны зақымдау концентрацияларында (токсодоздарда) қоршаған ортаның ластануымен жүруі мүмкін.</p>	<p>Аварийно химически опасное вещество (АХОВ) — это опасное химическое вещество, применяемое в промышленности и сельском хозяйстве, при аварийном выбросе (разливе) которого может произойти заражение окружающей среды в поражающих живой организм концентрациях (токсодозах).</p>	<p>Emergency chemically hazardous substance (ECHS) is a hazardous chemical used in industry and agriculture, in the event of an accidental release (spill) of which environmental contamination in concentrations (toxic doses) affecting a living organism can occur.</p>
<p>Травматикалық шок - соққы, әбігер - дененің механикалық жарақатқа әсерінің бір түрі (соққы толқыны, жарылыс, ауыр заттардың қысылуы, құрылыс құрылымдарының құлауы, биіктіктен құлау және т.б.).</p>	<p>Травматический шок – удар, потрясение – своеобразная ответная реакция организма на механическую травму (действия ударной волны, взрыва, сдавления тяжелыми предметами, обрушивающимися конструкциями здания, падение с высоты и др.).</p>	<p>Traumatic shock - stroke, commotion - a kind of response of the body to mechanical trauma (the effects of a shock wave, explosion, compression by heavy objects, collapsing building structures, falling from a height, etc.).</p>

<p>«Тіршілік әрекеттерінің қауіпсіздігі» – адамның тіршілік ету ортасымен қауіпсіз өзара іс-қимыл жасау тәсілдерін, ТЖ жағдайында шаруашылық жүргізу объектілерінің (ұйымдардың) тұрақты жұмыс істеуін, табиғи және техногендік сипаттағы ТЖ салдарын алдын алу және жою, қазіргі заманғы зақымдау құралдарын қолдану мәселелерін зерттейтін жоғары мектеп курсы.</p>	<p>«Безопасность жизнедеятельности» - курс высшей школы, изучающий способы безопасного взаимодействия человека со средой обитания, устойчивого функционирования объектов хозяйствования (организаций) в условиях ЧС, вопросы предупреждения и ликвидации последствий ЧС природного и техногенного характера и применения современных средств поражения.</p>	<p>“Life Safety”- is a higher education course that explores ways of safe human interaction with the environment, the sustainable functioning of business facilities (organizations) in emergency situations, the prevention and elimination of natural and man-made emergencies, and the use of modern means of destruction.</p>
<p>Тіршілік қауіпсіздігі – бұл адамның тіршілік ету ортасымен қауіпсіз өзара іс-қимылына және қорғауға, ТЖ-да шаруашылық жүргізу объектілерінің тұрақты жұмыс істеуіне, табиғи және техногендік сипаттағы ТЖ салдарын жоюға, сондай-ақ қазіргі заманғы зақымдау құралдарын қолдануға бағытталған іс-шаралар кешені.</p>	<p>Безопасность жизнедеятельности – это комплекс мероприятий, направленных на безопасное взаимодействие человека со средой обитания и защиту, устойчивое функционирование объектов хозяйствования в ЧС, ликвидацию последствий ЧС природного и техногенного характера, а также применения современных средств поражения.</p>	<p>Life safety - is a set of measures aimed at the safe interaction of a person with the environment and protection, sustainable functioning of business facilities in an emergency, liquidation of the consequences of an emergency of a natural and technogenic nature, as well as the use of modern means of destruction.</p>
<p>Тіршілікті қамтамасыз ету нысаны - ұйымның денсаулық сақтау, телекоммуникация, байланыс, газбен жабдықтау, энергиямен жабдықтау, жылумен жабдықтау, сумен жабдықтау және су бұру кезінде тоқтату (тоқтата тұру) пайдалану, ғимараттарды, құрылыстарды, технологиялық қондырғылар мен агрегаттарды олардың қызметі бұзылады, әлеуметтік және инженерлік инфрақұрылым, елді мекендер мен аумақтардың</p>	<p>Объект жизнеобеспечения - организации здравоохранения, телекоммуникаций, связи, газоснабжения, энергоснабжения, теплоснабжения, водоснабжения и водоотведения, при прекращении (приостановке) эксплуатации зданий, сооружений, технологических установок и агрегатов которых нарушается деятельность социальной и инженерной</p>	<p>The object of life support- is the organization of health care, telecommunications, communications, gas supply, energy supply, heat supply, water supply and sanitation, attermination (suspension) of operation of buildings, structures, technological installations and assemblies of which the activity of social and engineering infrastructures is disrupted settlements and territories</p>

	инфраструктур населенных пунктов и территорий	
Уәкілетті органның шұғыл медициналық және психологиялық көмек қызметі – ТЖ аймағындағы халыққа медициналық және психологиялық көмек көрсету жөніндегі кезек күттірмейтін жұмыстарды жүргізуге, төтенше жағдайларды жоюға қатысушылардың денсаулығын сақтауға, қалпына келтіруге және оңалтуға арналған кәсіби медициналық авариялық-күтқару қызметі	Служба экстренной медицинской и психологической помощи - профессиональная медицинская аварийно-спасательная служба, предназначенная для проведения неотложных работ по оказанию медицинской и психологической помощи населению, находящемуся в зоне ЧС, сохранения, восстановления и реабилитации здоровья участников ликвидации ЧС	Emergency Medical and Psychological Aid Service is a professional medical emergency rescue service designed to carry out urgent work to provide medical and psychological assistance to the population in the emergency zone, to preserve, restore and rehabilitate the health of emergency response participants
Уланулар - адам ағзасына өмірлік маңызды қызметтердің бұзылуын тудыруы және өмірге қауіп төндіруі мүмкін улы дозада химиялық заттар түскенде дамиды химиялық этиология аурулар.	Отравления - заболевания химической этиологии, развивающиеся при попадании в организм человека химических веществ в токсической дозе, способной вызвать нарушение жизненно-важных функций и создать опасность для жизни	Poisoning - a disease of chemical etiology that develops when chemical substances enter the human body in a toxic dose that can cause a violation of vital functions and create a danger to life
Улану мөлшері – адамның тыныс алу органдарын қорғау құралдарынсыз болу уақытында химиялық зақымдану аймағында ТХҚЗ концентрациясын анықтау.	Токсическая доза (токсодоза) - произведение концентрации АХОВ в данном месте химического заражения на время пребывания человека без средств защиты органов дыхания.	Toxic dose (toxodose) is the product of the concentration of ECHS in a given place of a chemical infection during a person's stay without respiratory protection.
Улылық – заттың организмді уландыру (интоксикациялау) қасиеті.	Токсичность – свойство вещества вызывать отравления (интоксикацию) организма.	Toxicity - the property of a substance to cause poisoning (intoxication) of the body.
Ұзақ мерзімді бастырылу синдромы (ҰБС) – әртүрлі апаттар мен табиғи апаттар кезінде үйінділердің, ғимараттардың қирауы, жер көшкіні нәтижесінде пайда болатын ауыр жарақат түрінің	Синдром длительного сдавления (СДС) – один из наиболее тяжелых видов травм, возникающих при различных катастрофах и стихийных бедствиях в результате завалов,	Crush syndrome (CS) - one of the most severe types of injuries that occur at different catastrophes and natural disasters as a result of blockages, destruction of buildings, landslides.

бірі.	разрушений зданий, оползней.	
Ұйым - бағдарлама немесе мақсатты бірлесіп жүзеге асыратын және белгілі бір ережелер мен нормалар негізінде әрекет ететін адамдар тобы.	Организация — коллектив людей, совместно реализующих программу или цель и действующих на основе определенных правил и норм.	Organization - a group of people who jointly implement a program or goal and act on the basis of certain rules and norms.
Үрей (үрейлі күту) - қауіпке эмоционалдық реакция. Адамға оның жай-күйін немесе себептерін анықтау қиын. Мазасыздық жағдайында тұрған адам қателесуге немесе қауіпті әрекетке баруға бейім	Тревога (тревожное ожидание) — эмоциональная реакция на опасность. Человек с трудом способен определять объект или причины своего состояния. Лицо, находящееся в состоянии беспокойства, гораздо больше предрасположено к совершению ошибки или опасного поступка	Anxiety (anxious expectation) - an emotional reaction to danger. A person with labor is able to determine the object or cause of his condition. A person who is in a state of anxiety is more likely to make mistakes or act dangerously.
Үрей кезінде адамдардың мінез-құлқы - бір түрден басқа түрге жеңіл ауысады (әуестік, экспрессия, агрессивті іс-әрекеттер және т. б.). ТЖ жағдайында мұндай түрлену кенеттен орын алады, өте қауіпті және басқару қиындыққа соғады	Поведение массы людей в условиях паники - ее легкая превращаемость из одного вида поведения в другой (любопытство, экспрессия, агрессивные действия и др.). В условиях ЧС такие превращения происходят спонтанно, весьма опасны и трудно поддающаяся управлению.	Behavior of a mass of people in a panic - its easy transformability from one type of behavior to another (curiosity, expression, aggressive actions, etc.). In emergency situations, such transformations occur spontaneously, are very dangerous and difficult to manage.
Үсу - бұл денеге тұтастай алғанда немесе оның жекелеген бөліктеріне төмен температураның әсер ету нәтижесі.	Отморозение – результат воздействия на организм в целом или отдельные его части низких температур.	Frostbite - the result of exposure to the body as a whole or its individual parts of low temperatures.
Үсік шалу - төмен температураның әсерінен тіндер мен ағзалардың зақымдалуы.	Обморожение - повреждение тканей и органов, наступающее от воздействия низкой температуры	Frostbite - damage to tissues and organs that occurs from exposure to low temperature
Халықты қорғаудың негізгі тәсілдері: - халықты қорғану құрылыстарында паналату;	Основными способами защиты населения являются: -укрытие населения в	Main ways to protect the population: - sheltering the population in protective structures;

<p>- халықты бөліп орналастыру және көшіру; - жеке және медициналық қорғаныс құралдарын пайдалану.</p>	<p>защитных сооружениях; -рассредоточение и эвакуация населения; - применение средств индивидуальной защиты и медицинских средств защиты.</p>	<p>- dispersal and evacuation of the population; - use of personal protective equipment and medical protective equipment.</p>
<p>Химиялық авария - адамдарға және қоршаған ортаға зиянды әсер ететін ҚӘУЗ немесе ТХҚЗ жоспарланбаған және бақылаусыз шығуы (ағызу, шашу, төгілу).</p>	<p>Химическая авария – непланируемый и неуправляемый выброс (пролив, россыпь, утечка) СДЯВ или АХОВ, отрицательно воздействующий на человека и окружающую среду.</p>	<p>Chemical accident - unplanned and uncontrolled release (spillage, leakage) of SATS or ECHS, adversely affecting humans and the environment.</p>
<p>«ХИМИЯЛЫҚ ДАБЫЛ» қарсыластың УЗ немесе БЗ қолдану қаупі кезінде немесе қолданылғанда беріледі. Осы сигнал бойынша тез арада газқағар және теріні қорғауға арналған құралдарын тез киіп, паналау ғимаратына бару немесе химиялық зақымдану ошағынан желге перпендикулярлы бір бағыт бойынша шығу керек.</p>	<p>«ХИМИЧЕСКАЯ ТРЕВОГА» - подается при угрозе или применении противником ОВ или БС. По этому сигналу надо быстро надеть противогаз и средства защиты кожи и быстро укрыться в убежище или выйти из очага химического поражения в одну из сторон перпендикулярную направлению ветра</p>	<p>«CHEMICAL ALARM» - served when a threat or use by the enemy of PS or BS. According to this signal, you should quickly put on a gas mask and skin protection equipment and quickly take refuge in a shelter or leave a chemical lesion in one direction perpendicular to the direction of the wind</p>
<p>Химиялық зақымдану ошағы - ҚӘУЗ және ТХҚЗ әсеріне ұшыраған тұрғындар, үйлер орналасқан аумақ.</p>	<p>Очаг химического поражения – территория со всеми находящимися постройками, населением, подвергающаяся воздействию СДЯВ и АХОВ.</p>	<p>Focus of chemical damage- a territory with all buildings and a population exposed to SATS and ECHS.</p>
<p>Химиялықластанғанаймақ - зақымдаушыконцентрациядаҚӘУЗ-менластанғанаймақ.</p>	<p>Зона химического заражения – территория, зараженная СДЯВ, в поражающих концентрациях.</p>	<p>Zone of chemical contamination - a territory contaminated with SATS in damaging concentrations.</p>
<p>Химиялық қару (ХҚ) - бұл уландырғыш заттар (УЗ) және оларды жеткізу құралдары</p>	<p>Химическое оружие (ХО) - это отравляющие вещества (ОВ) и средства их доставки</p>	<p>Chemical weapons (CW)- poisonous substances (PS) and their delivery vehicles</p>
<p>Химиялыққауіпті нысан (ХҚН)– авариянемесеқираукезінде халықты, жануарларды, өсімдіктерді қатты әсерлі ұлызаттармен (ҚӘУЗ)</p>	<p>Химически опасный объект (ХОО) - объект хозяйствования, при аварии или разрушении которого могут произойти массовые поражения людей, животных</p>	<p>Chemically hazardous object (CHO) - a business facility, in the event of an accident or destruction of which massive damage to people, animals and plants</p>

жаппайзақымдайтын шаруашылық жүргізушінісан.	и растений сильнодействующими ядовитыми веществами (СДЯВ).	by potent toxic substances (SATS) can occur.
Химиялық қорғау - халыққа және химиялық қауіпті объектілер персоналына бағытталған авариялық-химиялық қауіпті заттар зардаптарының әсерін болдырмау немесе әлсірету, химиялық апаттардың көлемін азайту барысындағы іс-шаралар кешені.	Химическая защита представляет собой комплекс мероприятий, направленных на исключение или ослабление воздействия аварийно химически опасных веществ на население и персонал химически опасных объектов, уменьшение масштабов последствий химических аварий.	Chemical protection is a set of measures aimed at eliminating or mitigating the effects of accidentally chemically hazardous substances on the population and personnel of chemically hazardous objects, and reducing the scale of the consequences of chemical accidents.
Хирургиялық жылжымалы госпиталь (ХЖГ) зақымдалғандарға хирургиялық көмек көрсетуге және емдеуге арналған. Госпиталь жұмылдыру тапсырмасы негізінде, жұмылдыру резервінің есебінен өз құрамында хирургиялық бөлімшесі бар көпсалалы аурухана негізінде құрылады. Жеке құрамы - 60 адам.	Хирургический подвижный госпиталь (ХПГ)МС ГО предназначен для оказания хирургической помощи и лечения пораженного населения. Госпиталь создается на основании мобилизационного задания за счет мобилизационного резерва на базе многопрофильной больницы, имеющей в своем составе хирургические отделения. Численность личного состава - 60 человек.	Surgical Mobile Hospital (SMH) MS CD is designed to provide surgical care and treatment of the affected population. The hospital is created on the basis of a mobilization task at the expense of a mobilization reserve on the basis of a multidisciplinary hospital, which includes surgical departments. The number of personnel is 60 people.
Циклон — аса ірі атмосфералық дауыл, қысымы ортасына қарай бағытталады, ауа легі орталығында сағат тіліне қарсы (Солтүстік жартышарда) немесе (Оңтүстік жартышарда) сағат тілі бойынша айналады	Циклон — гигантский атмосферный вихрь, в котором давление убывает к центру, воздушные потоки циркулируют вокруг центра против часовой (в Северном полушарии) или по часовой стрелке (в Южном полушарии)	Cyclone — huge atmospheric vortex in which the pressure decreases to the center, the air flow circulating around the center protivchasovoy (in the northern hemisphere) or clockwise (in the Southern Hemisphere)
Цунами — су асты және жағаға жақын жер сілкіністері кезінде, су асты немесе арал жанартауларының атқылауы және басқа да тектоникалық үдерістерден пайда болатын су тасқыны.	Цунами — наводнение, вызываемое подводными землетрясениями, извержениями подводных или островных вулканов и другими тектоническими процессами	Tsunami - a flood caused by underwater earthquakes, eruptions of underwater or island volcanoes and other tectonic processes

<p>Шаруашылық жүргізу нысандары - өнеркәсіп, ауылшаруашылық өндірісінің және қоғам қызметінің басқа да салаларының мүдделері үшін пайдаланылатын үйлер, ғимараттар және басқа да құрылыстар.</p>	<p>Объекты хозяйствования – здания, сооружения и другие строения, используемые в интересах промышленного, сельскохозяйственного производства и других сфер деятельности общества.</p>	<p>Business facilities - buildings, structures and other structures used in the interests of industrial, agricultural production and other areas of the company.</p>
<p>Шаруашылық нысанның жұмыс істеу тұрақтылығы - оның ТЖ жоспарланған көлемдегі және номенклатурадағы өнімдерді шығаруға (тікелей материалдық құндылықты шығармайтын нысандар үшін өз міндеттерін мақсатқа сәйкес орындалуы), авария (зақымдану) жағдайында қысқа мерзімде өндірісті қалпына келтіруге қабілеттілігі.</p>	<p>Устойчивостью функционирования объекта хозяйствования - способность его в ЧС выпускать продукцию в запланированном объеме и номенклатуре (для объектов, непосредственно не производящих материальные ценности, выполнять свои функции в соответствии с предназначением), а в случае аварии (повреждения) восстанавливать производство в минимально короткие сроки.</p>	<p>Sustainability of the operation of the business entity - its ability in emergencies to produce products in the planned volume and nomenclature (for facilities that do not directly produce material assets, perform their functions in accordance with the intended purpose), and in case of an accident (damage) restore production in the shortest possible time.</p>
<p>Шок - зардап шегушіде кенеттен бет бозаруы, эмоционалдық және қозғалыстың қозуы пайда болады, өз жай-күйін және өткен оқиғаларды бағалай алмайды, ұйқы артерияларында пульс бар</p>	<p>Шок - у пострадавшего внезапно появились побледнение лица, эмоциональное и двигательное возбуждение, не может оценить свое состояние и предшествующие события, пульс на сонной артерий есть</p>	<p>Shock - the victim suddenly has a pallor of the face, emotional and motor excitement, cannot assess his condition and previous events, there is a pulse on the carotid arteries</p>
<p>Шұғыл әрекет ету бригадасы (ШЭБ) тәулік бойы кезекшілікпен жұмыс жасайды, ТЖ туралы дабыл түскеннен кейін базасынан 15 минут ішінде барады. Жеке құрамы - 3 адам: 1 дәрігер, 1 фельдшер, 1 жүргізуші</p>	<p>Бригады экстренного реагирования (БЭР) осуществляют круглосуточное дежурство, выезжают с базы в течение 15 мин после поступления сигнала о ЧС. Личный состав БЭР 3 человека: 1 врач, 1 фельдшер, 1 водитель.</p>	<p>Emergency response teams (ERT) carry out round-the-clock duty, leave the base within 15 minutes after the emergency signal is received. ERT personnel 3 people: 1 doctor, 1 paramedic, 1 driver.</p>
<p>Шұғыл медициналық көмек көлемі - ТЖ аймақтарында, ТЖ режимі туындаған</p>	<p>Объем экстренной медицинской помощи - полная или сокращенная по</p>	<p>The volume of emergency medical care - a complete or condensed set</p>

<p>жағдайға және медициналық эвакуациялау кезеңінің мүмкіндіктеріне байланысты өмірлік көрсеткіштері бойынша медициналық көмектің шарттарының шеңберінде орындалатын толық немесе қысқартылған емдеу-алдын алу іс-шаралар жиынтығы</p>	<p>жизненным показаниям совокупность лечебно-профилактических мероприятий, выполняемых в рамках вида медицинской помощи в зависимости от условий обстановки в зоне ЧС, территории, где введен режим чрезвычайного положения, и возможностей этапа медицинской эвакуации.</p>	<p>of life-saving treatment and prevention activities carried out within the framework of the type of care, depending on the environment conditions in the disaster zone, an area where the state of emergency regime and possible stages of medical evacuation.</p>
<p>Шұғыл көшіру ТЖ туындаған жағдайда - алдын ала болжауға уақыт жетіспеген жағдайданемесе адамдарға ТЖ зақымдаушы факторлары әсер еткен жағдайда жүзеге асырылады. ТЖ сипатына және қауіпті аймақтан көшірілетін халықтың санына байланысты эвакуация локальды, жергілікті және аймақтық болып бөлінеді.</p>	<p>Экстренная эвакуация осуществляется в случае возникновения ЧС - при малом времени упреждения или в условиях воздействия на людей поражающих факторов ЧС. В зависимости от характера ЧС и численности населения, подлежащего перемещению из опасной зоны, эвакуация может быть локальной, местной и региональной</p>	<p>Emergency evacuation is carried out in case of emergencies - with a short lead time or when people are affected by the damaging factors of emergencies. Depending on the nature of the emergency and the size of the population to be moved from the danger zone, evacuation can be local, local and regional</p>
<p>Эвакуациялы қорғандар – халықты, материалдық қазыналарды қауіпсіз аймаққа көшіру, оларды орналастыруды, өндірістік қызметті және тыныс-тіршілікті ұйымдастыру үшін орталық және жергілікті атқарушы органдар, барлық меншік нысанындағы ұйымдар құратын эвакуациялық және эвакуациялық-қабылдау комиссиялары.</p>	<p>Эвакуационные органы – эвакуационные и эвакуационные комиссии, создаваемые центральными и местными исполнительными органами, организациями всех форм собственности для осуществления эвакуации населения, материальных ценностей в безопасную зону, организации их размещения, производственной деятельности и жизнеобеспечения.</p>	<p>Evacuation bodies - evacuation and evacuation commissions created by central and local executive bodies, organizations of all forms of ownership to carry out the evacuation of the population, material assets to a safe zone, organize their placement, production activities and life support.</p>
<p>Эквиваленттік доза - сәулелену түрінің тиісті коэффициентіне көбейтілген мүшеде немесе тінде сіндірілген доза.</p>	<p>Доза эквивалентная - поглощенная доза в органе или ткани, умноженная на соответствующий взвешивающий коэффициент для данного вида излучения</p>	<p>Equivalent dose - the absorbed dose in an organ or tissue multiplied by the appropriate weighting factor for a given type of radiation</p>
<p>Электр жарақаты – электр тоғы мен найзағайдың</p>	<p>Электротравма – повреждения, возникающие</p>	<p>Electrical injury - damage caused by electric</p>

әсерінен болатын зақым	от действия электрического тока и молнии	current and lightning
Электрошок - дененің электр жарақатына жалпы реакциясы.	Электрошок – общая реакция организма на электротравму.	Electroshock - a general reaction of the body to electrical injury.
Эпидемиологиялық барлау тобы (ЭБТ) санитарлық-эпидемиологиялық сараптама орталықтарының (СЭСО) негізінде құрылады. Инфекция ошағында эпидемиологиялық тексеруге, эпидемиологиялық барлау жүргізуге және қоршаған орта объектілерінен сынамаларды алу үшін арналған. ЭБТ 3 адамнан тұрады: командир – дәрігер-эпидемиолог, эпидемиологтың көмекшісі - фельдшер (зертханашы) және жүргізуші-санитар.	Группа эпидемиологической разведки (ГЭР) создается на базе центров центров санитарно - эпидемиологической экспертизы (ЦСЭЭ). Предназначен для проведения эпидемиологического обследования инфекционных очагов, проведения эпидемиологической разведки и отбора проб из объектов внешней среды. Состоит из 3 человек: командир - врач-эпидемиолог, помощник эпидемиолога - фельдшер (лаборант) и шофер-санитар.	Epidemiological Intelligence Group (EIG) is being created on the basis of the centers of sanitary and epidemiological expertise (CSEE). Designed for epidemiological examination of infectious foci, epidemiological investigation and sampling from environmental objects. It consists of 3 people: the commander - an epidemiologist, assistant epidemiologist - a paramedic (laboratory assistant) and a driver-orderly.
Эпидемияға қарсы шаралар — жұқпалы аурулардың пайда болуы ментаралуының алдын алу және олтуындаған жағдайда тез арада жоюға арналған шаралар кешені	Противоэпидемические мероприятия — комплекс мер по предупреждению возникновения и распространения инфекционных заболеваний и быстрой ликвидации в случае их появления	Epidemic control measures — a set of measures to prevent the emergence and spread of infectious disease and rapid elimination in the case of their occurrence
Эпидемия - әдетте белгілі бір аумақта тіркелген деңгейден жоғары адамдар арасында жұқпалы аурулардың жаппай таралуы.	Эпидемия – массовое распространение инфекционных заболеваний среди людей гораздо выше уровня, обычно регистрируемого на данной территории.	Epidemic - the mass spread of infectious diseases among people is much higher than the level usually recorded in a given territory.
Эпидемиялық ошақ - аумақ шегінде адамдар мен ауыл шаруашылық жануарлардың жұқпалы аурулар қоздырғыштарымен жаппай зақымдануы.	Эпидемический очаг - территория, в пределах которой произошло массовое заражение людей и сельскохозяйственных животных возбудителями	Epidemic focus - the territory within which there was a massive infection of people and farm animals by causative agents of infectious diseases.

	заразных болезней.	
<i>Эпизоотия</i> - әдетте белгілі бір аумақта тіркелген деңгейден жоғары жануарлар арасында жұқпалы аурулардың жаппай таралуы.	<i>Эпизоотия</i> – массовое распространение инфекционных заболеваний среди животных выше уровня, обычно регистрируемого на данной территории.	<i>Epizootic</i> - mass spread of infectious diseases among the animals above the level normally detected in the area.
<i>Эпифитотия</i> - аймақты, облысты, елді қамтитын өсімдіктердің инфекциялық ауруының жаппай таралуы (дәнді дақылдар тоттануы, картоптың фитофторозы).	<i>Эпифитотия</i> – массовое распространение инфекционной болезни растений, охватывающее район, область, страну (ржавчина и головня хлебных злаков, фитофтороз картофеля).	<i>Epiphytotic</i> - the mass spread of an infectious disease of plants, covering the area, region, country (rust and smut of cereals, late blight of potato).
<i>Ядролық қару</i> - жарылғыш жаппай қырып-жою қаруы. Ядролық энергияны бөліп алу әдісіне байланысты оқ-дәрілер ядролық (бөлу реакциясы), термоядролық (синтез реакциясы), аралас (энергия бөлу-синтез-болу схемасы бойынша алынады) болып бөлінеді. Ядролық оқ-дәрілердің қуаты тротилді тепе-теңдікпен өлшенеді. Тротилді тепе-теңдік тоннамен, килотоннамен (кт), мегатоннамен (Мт) өлшенеді	<i>Ядерное оружие</i> - оружие массового поражения взрывного действия. В зависимости от способа получения ядерной энергии боеприпасы подразделяют на ядерные (на реакциях деления), термоядерные (на реакциях синтеза), комбинированные (в которых энергия получается по схеме «деление — синтез — деление»). Мощность ядерных боеприпасов измеряется тротиловым эквивалентом. Тротилловый эквивалент измеряется в тоннах, килотоннах (кт), мегатоннах (Мт)	<i>Nuclear weapons</i> - explosive weapons of mass destruction. Depending on the method of producing nuclear energy, ammunition is divided into nuclear (in fission reactions), thermonuclear (in fusion reactions), combined (in which energy is obtained according to the "fission - fusion - fission" scheme). The power of nuclear munitions is measured by TNT equivalent. TNT equivalent is measured in tons, kilotons (kt), megatons (Mt)

Список использованных литератур

1. Закон Республики Казахстан «О чрезвычайных ситуациях природного и техногенного характера», 5.07.1996 г.
2. Закон Республики Казахстан «Об аварийно-спасательных службах и статусе спасателей», 27.03.1997 г.
3. Закон Республики Казахстан «О Гражданской обороне», 7.05.1997 г.
4. Постановление Правительства Республики Казахстан «Вопросы Агентства Республики Казахстан по чрезвычайным ситуациям», №481 от 27.04.1999 г.
5. Правила поведения и действия населения при стихийных бедствиях, авариях, катастрофах. Пособие, М., Воениздат, 1990 г.
6. Гражданская оборона. Под редакцией Е. Шубина. М., «Просвещение», 1991 г.
7. Гражданская оборона. Под редакцией Н. Николаева, И. Дмитриева, М., ВО «Агропромиздат», 1990 г.
8. Гражданская оборона. Под редакцией В. Атаманюк и др. М., 1986г.
9. Чрезвычайные ситуации: защита населения и территорий. С. А. Бобок, В. И. Юртушкин. Учебное пособие. Москва, 2000г.
10. Экологическая безопасность. Защита территории и населения при ЧС. А. С. Гринин, В. Н. Новиков. Учебное пособие. «Фаир-пресс», Москва, 2000г.
11. Учебное пособие для занятий по ЧС и ГО в организациях. АЧС РК, г. Алматы, 2002г.
12. Академия выживания. В. Волович. Москва, «Толк», 1995г.
13. Стихийные явления в природе. Н. Алексеев. М., «Мысль», 1988 г.
14. Селевые потоки. Е. Дуйсенов. Алма-Ата, «Казахстан», 1966 г.
15. Внимание: Сель! У. Караманов, А. Деговец. Алма-Ата, «Кайнар», МП «Саржайлау», 1992 г.
16. Землетрясение: жизнь можно сохранить! Факты, прогнозы, советы. А. Нурмагамбетов, А. Сыдыков. Алма-Ата, «Гылым», 1990 г.
17. Сейсмическая история Алматы. А. Нурмагамбетов Изд. «БЕМ», г. Алматы, 1999г.
18. Животные предсказывают землетрясение. П. Мариковский, Алма-Ата, «Кайнар», 1991 г.
19. Белые стрелы гор. И. Кондратов, Е. Колесников, В. Попов. ТОО «Паритет», Алматы, 1994 г.
20. Буйные ветры казахских степей. Е. Колесников. ТОО «Паритет», Алматы, 1994 г.
21. Бубнов В. Г., Бубнова Н. В. Основы медицинских знаний. М., АСТ-ЛТД. 1997.
22. Бурназян А. И. Руководство по медицинской службе Гражданской обороны. М., Медицина, 1993.
23. Буянов В. М. Первая медицинская помощь. М., Медицина, 1969.
24. Волович В. Г. Академия выживания. М., Толк, Технополус, 1996.
25. Вязицкий И. О., Алмазов Г. С., Геращенко Д. А. Интенсивная терапия некоторых острых отравлений. 1979.
26. Голиков С. Н. Неотложная помощь при острых отравлениях. М., Медицина, 1977.
27. Гостюшин А. В., Шубина С. И. Азбука выживания. М., Знание. 1995г.
28. Гостюшин А. Л. Энциклопедия экстремальных ситуаций. М., Зеркало 1994.
29. Ильичев А. А. Популярная энциклопедия выживания. Челябинск. Южно-Уральское книжное издательство, 1996.
30. Ильичев А. А. Большая энциклопедия выживания в экстремальных ситуациях. ЭКСМО - ПРЕСС, М., 2000.
31. Казьмин А. И. Руководство по травматологии для медицинской службы Гражданской обороны. М., Медицина, 1978.
32. Колбовский Б. Г. Пособие по проведению профилактических и противоэпидемических мероприятий при особо опасных инфекциях в войсках. 1981.
33. Курцев П. А. Медико-санитарная подготовка учащихся. М., Просвещение, 1988.
34. Чазов Е. И. Справочник по оказанию скорой и неотложной помощи. М., Медицина. 1971.

35. Шабанов А.Н. Медицинский справочник для фельдшеров. М., Медгиз. 1960.
36. Шляхов Э.Н. Практическая эпидемиология. Кишинев, Карта Молдовеняскэ, 1974.
37. Шмелев Н.А., Эйнис В.Л. Справочник фтпиаэра. М., Медицина, 1975.
38. Ястребов М.Е. и др. Оказание первой медицинской помощи, сбор и эвакуация раненых с поля боя. М., Воениздат, 1977.
39. Стивелл А. Техника выживания в экстремальных условиях. М.. Файр- пресс, 2001.
40. Дарман П. Учебник выживания в экстремальных условиях. «Яуза», М., 2001.
41. Рябочкин В.М., Назаренко Г.И. Медицина катастроф. Учебное пособие. «ИНН Лтд», М., 1996.
42. Пособие по первой помощи при чрезвычайных ситуациях и вооруженных конфликтах. МФОККи КП. Алматы, 2001.
43. Нечаев Э.А., Фаршатов М.И. Военная медицина и катастрофы мирного времени / Под ред. Э.А. Нечаева. — М.: НПО «Квартет», 1994. — 320 с.
44. Сахно И.И., Сахно В.И. Медицина катастроф (организационные вопросы): учебник для студентов мед. вузов. — М.: ГОУ ВУНМЦ Минздрава России, 2002. - 559 с.
45. Удовенко В.В., Тумасов И.А., Дмитрук В.Н. Общие вопросы медицины катастроф. — Самара, 2003. — 223 с.
46. Соков Л.П., Соков С.Л. Курс медицины катастроф. — М.: Изд-во РУДН, 1999.-328 с.
47. Медицина катастроф: учебное пособие / Под ред. В.М. Рябочкина, Г.И. Назаренко. — М.: ИНИ Лтд, 1996. — 261 с.
48. Сахно В.И., Захаров Г.И., Карлин Н.Е. и др. Организация медицинской помощи населению в чрезвычайных ситуациях: учебное пособие — СПб: Издательство ФОЛИАНТ, 2003. — 247 с.
49. Основы организации медицинского обеспечения населения в чрезвычайных ситуациях: учебник / Под ред. Н.Н. Винничука, В.В. Давыдова. — СПб: СПХФА, 2003. - 187 с.
50. Избранные лекции по медицине катастроф: учебное пособие / Под ред. С.В. Трифонова— М.: ГЭОТАР-Мед, 2001. — 301 с.
51. Воробьев Ю.Л. Безопасность жизнедеятельности. — МЧС России. — М.: Деловой экспресс, 2005. — 363 с.
52. Медицина катастроф, Курс лекций : [учеб. пособие для мед. вузов] /И.П.Левчук, Н.В.Третьяков. – М.: ГЭОТАР-Медиа, 2011.- 240с.: ил.